

REVUE
CÍRKEVNÍHO PRÁVA
CHURCH LAW REVIEW

55

2/13

Ročník XIX.

*Toto číslo Revue církevního práva vyšlo za finanční podpory
Konference katolických biskupů Spojených států amerických
a Ministerstva kultury ČR.*

*This issue of Church Law Review was sponsored
by the United States Conference of Catholic Bishops
and the Ministry of Culture of the Czech Republic.*

Členské příspěvky, předplatné a dary Společnosti pro církevní právo
směřujte laskavě na běžný účet u České spořitelny, a. s.,

111 21 Praha 1, Na Perštýně 1,

z ČR na číslo účtu **1939518309/0800**.

Bankovní spojení pro platby z ciziny

IBAN: CZ55 0800 0000 0019 3951 8309

BIC (SWIFT): GIBACZPX

OBSAH

ČLÁNKY

M. Černý: Právo Vatikánského Města – historie a současnost	7
J. Baroš: Liberalismus a náboženská svoboda	19
A. I. Hrdina: Dedikace a benedikce kostelů podle kodexů kanonického práva z roku 1917 a 1983	31
S. Příbyl: Registrace církví a náboženských společností na základě zákona č. 3/2002 Sb.	43
J. Kašný: Právní postavení Federace židovských obcí v České republice	55

ANOTACE A RECENZE

Miloš Doležal: Jako bychom dnes zemřít měli. Drama života, kněžství a mučednické smrti číhošťského faráře P. Josefa Toufara (R. Seltenreich)	71
Borivoj Nechvátal (ed.): Královský Vyšehrad, IV. Sborník ze semináře 940 let Královské kolegiální kapituly sv. Petra a Pavla na Vyšehradě (J. Kotous)	75
Mark Hill QC, Russell Sandberg, Norman Doe: Religion and Law in the United Kingdom (J. Kolda)	77
Brigitte Basdevant-Gaudemet, Salvatore Berlingò (eds.): The Financing of Religious Communities in the European Union (M. Zetek)	79
Agustín Motilla (ed.): Immigration, National and Regional Laws and Freedom of Religion (Z. Borkovcová)	81
Matti Kotiranta, Norman Doe (eds.): Religion and Criminal Law (J. Kolda)	83

INFORMACE

48. kongres Essener Gespräche zum Thema Staat und Kirche, Mülheim an der Ruhr, 2013 (Z. Horák)	85
Ze Společnosti pro církevní právo	87
Krátké zprávy	93
Z NOVÉ LITERATURY	97

CONTENTS

ARTICLES

M. Černý: The Law of the Vatican City State – History and the Current State	7
J. Baroš: Liberalism and Religious Freedom	19
A. I. Hrdina: Dedication and Benediction of Churches according to the Codes of Canon Law from 1917 and 1983	31
S. Příbyl: Registration of Churches and Religious Societies based on Law No. 3/2002 Coll.	43
J. Kašný: Legal Status of the Federation of Jewish Communities in the Czech Republic	55

ABSTRACTS AND REVIEWS

Miloš Doležal: As If We Should Die Today: A Drama of Life, Priesthood, and the Martyr Death of Čihošť Priest P. Josef Toufar (R. Seltenreich)	71
Bořivoj Nechvátal (ed.): Royal Vyšehrad IV, Collection from the Seminar “940 years of the Royal Capitula of Sts. Peter and Paul at Vyšehrad“ (J. Kotous)	75
Mark Hill QC, Russell Sandberg, Norman Doe: Religion and Law in the United Kingdom (J. Kolda)	77
Brigitte Basdevant-Gaudemet, Salvatore Berlingò (eds.): The Financing of Religious Communities in the European Union (M. Zetek)	79
Agustín Motilla (ed.): Immigration, National and Regional Laws and Freedom of Religion (Z. Borkovcová)	81
Matti Kotiranta, Norman Doe (eds.): Religion and Criminal Law (J. Kolda)	83

INFORMATION

48 th Congress Essener Gespräche zum Thema Staat und Kirche, Mülheim an der Ruhr, 2013 (Z. Horák)	85
From the Church Law Society (<i>in English</i>)	90
Brief News (<i>in English</i>)	95

FROM NEW PUBLICATIONS	97
-----------------------------	----

INHALT

AUFSÄTZE

M. Černý: Das Recht der Vatikanstadt – Geschichte und Gegenwart	7
J. Baroš: Liberalismus und Religionsfreiheit	19
A. I. Hrdina: Die Dedikation und Benediktion der Kirchen gemäß den Kodexen kanonischen Rechts aus den Jahren 1917 und 1983	31
S. Příbyl: Die Registrierung der Kirchen und Religionsgesellschaften gemäß dem Gesetz Nr. 3/2002 Sb.	43
J. Kašný: Die rechtliche Stellung der Föderation der jüdischen Gemeinden in der Tschechischen Republik	55

ABSTRAKTA UND REZENSIONEN

Miloš Doležal: Wie wir heutzutage sterben sollten. Lebensdrama, Priestertum und Martyrertod des Pfarrers zu Čihošť P. Josef Toufar (R. Seltenreich)	71
Bořivoj Nechvátal (ed.): Königliches Vyšehrad IV, Festschrift zum 940. Jubiläum der Königlichen Kollegiatkapitel des Hl. Peter und Paul auf Vyšehrad (J. Kotous)	75
Mark Hill QC, Russell Sandberg, Norman Doe: Religion and Law in the United Kingdom (J. Kolda)	77
Brigitte Basdevant-Gaudemet, Salvatore Berlingò (eds.): The Financing of Religious Communities in the European Union (M. Zetek)	79
Agustín Motilla (ed.): Immigration, National and Regional Laws and Freedom of Religion (Z. Borkovcová)	81
Matti Kotiranta, Norman Doe (eds.): Religion and Criminal Law (J. Kolda)	83

INFORMATIONEN

48. Kongress Essener Gespräche zum Thema Staat und Kirche, Mülheim an der Ruhr, 2013 (Z. Horák)	85
Aus der Gesellschaft für Kirchenrecht	87
Kurze Nachrichten	93

NEU ERSCHIENENE LITERATUR	97
---------------------------------	----

INDICE

ARTICOLI

M. Černý: Il diritto della Città del Vaticano – la storia e l’oggi	7
J. Baroš: Il liberalismo e la libertà religiosa	19
A. I. Hrdina: La dedicazione e la benedizione delle chiese secondo il Codice del Diritto Canonico del 1917 e del 1983	31
S. Příbyl: La registrazione delle Chiese ed Enti religiosi sulla base della legge n. 3/2002 Sb. (Coll.)	43
J. Kašný: La posizione giuridica della Federazione delle comunità ebraiche nella Repubblica Ceca	55

ANNOTAZIONI E RECENSIONI

Miloš Doležal: Come se dovessimo morire oggi. Un dramma di vita, sacerdozio e martirio del parroco di Čihošť P. Josef Toufar (R. Seltenreich)	71
Bořivoj Nechvátal (ed.): Il Vyšehrad regio IV. Un almanacco dal seminario 940 anni del Capitolo collegiale regio dei santi Pietro e Paolo a Vyšehrad (J. Kotous)	75
Mark Hill QC, Russell Sandberg, Norman Doe: Religion and Law in the United Kingdom (J. Kolda)	77
Brigitte Basdevant-Gaudemet, Salvatore Berlingò (eds.): The Financing of Religious Communities in the European Union (M. Zetek)	79
Agustín Motilla (ed.): Immigration, National and Regional Laws and Freedom of Religion (Z. Borkovcová)	81
Matti Kotiranta, Norman Doe (eds.): Religion and Criminal Law (J. Kolda)	83

INFORMAZIONI

48° Congresso Essener Gespräche zum Thema Staat und Kirche, Mülheim an der Ruhr, 2013 (Z. Horák)	85
Dalla Società per il diritto delle Chiese	87
Notizie brevi	93
DALLE NOVITÀ LETTERARIE	97

Právo Vatikánského Města – historie a současnost

Miroslav Černý

Dne 20. září 1870 byly prolomeny hradby Říma nedaleko od brány Porta Pia a italské vojsko vstoupilo do města. Tato vojenská epizoda spolu s následujícím lidovým plebiscitem, který se konal 20. října 1870, znamenala definitivní konec Papežského státu, třebaže již v předcházející době nebyl tento stát z hlediska velikosti území příliš významný; zbývaly mu totiž pouze dvě provincie – Viterbo a Řím.

Uskutečnila se *debellatio totalis*, při níž italské vojenské oddíly obsadily celé město Řím, s výjimkou papežského paláce. Přes pád světské moci „papeže krále“ však vítěznému Italskému království nechyběl respekt k duchovnímu poslání papeže. Dne 13. května 1871 byl vydán italským králem Viktorem Emanueleem II. stručný zákon číslo 274, obsahující 19 článků, nazývaný „*legge delle guarentigie*“ (zákon záruk)¹, ve kterém Itálie poskytovala záruky papeži jako hlavě katolické církve pro svobodný výkon jeho duchovního úřadu. Papeži byla přiznána osobní nedotknutelnost se stejnými právy a výsadami, které náležejí hlavě státu, a právo na ozbrojené složky, strážící jeho osobní bezpečnost a bezpečnost jeho sídla v papežských palácích ve Vatikánu, v Lateránu a v Castel Gandolfo. Dále bylo uzákoněno, že papež má obdržet pravidelný každoroční nezdaněný příspěvek ve výši 3.225.000 lir, že má právo udržovat nezávislé diplomatické vztahy se státy a že může mít samostatnou poštu a telegrafní úřad. Italský stát se rovněž zavázal, že nebude zasahovat do záležitostí kněžských seminářů nalézajících se kdekoliv v Římě ani do komunikace papeže s biskupy celého světa.

Reakce papeže Pia IX. na tento zákon, který nevycházel ze žádného dvoustranného jednání, ale byl pouhým unilaterálním právním aktem Itálie, byla jednoznačně negativní. Dne 15. května 1871 vydal papež encykliku *Ubi Nos*, ve které „*legge*

¹ *Legge detta delle guarentigie* (Viktor Emanuel II., zák. č. 214, 13. května 1871): http://www.sba.unifi.it/upload/scienzesociali/mostre/costruire_italia/legge_guarentigie.pdf.

delle guarentigie“ zamítnul jako neakceptovatelný zásah do papežských práv.² Papež vysvětlil, že kdyby zákon vydaný italským králem Viktorem Emanueleem akceptoval, vzdal by se tím suverenity, kterou potřebuje k výkonu svého úřadu, jak v oblasti duchovní, tak i v oblasti časné. 10. září 1874 papež zveřejnil bulu *Non expedit*, ve které zakázal všem italským katolíkům účastnit se politického života a voleb v Itálii.³

Patová situace, která takto vznikla, s papežem, který se sám na protest prohlásil za vatikánského vězně, od září roku 1870 z Vatikánu skutečně nikdy nevyšel ven,⁴ a stejně tak i jeho nástupci, byla vyřešena teprve za pontifikátu papeže Pia XI. Lateránskými smlouvami (*Patti Lateranensi*), uzavřenými mezi Itálií a Svatým stolicem, které byly podepsány 11. února 1929 v Lateránském paláci v Římě.⁵ Za Itálii je podepsal ministerský předseda Benito Mussolini a za Svatý stolec státní sekretář kardinál Pietro Gasparri. Lateránské smlouvy obsahují tři dokumenty – dohodu, která uznává nezávislost a suverenitu Svatého stolce a zakládá stát Vatikánského Města (*Stato della Città del Vaticano*), dále konkordát, upravující vztahy mezi Itálií a katolickou církví na italském území, a konečně finanční dohodu o jednorázovém finančním odškodnění ze strany Itálie za zabraná území (*convenzione finanziaria*). Zatímco dohoda zůstala v platnosti v nezměněné podobě, konkordát byl později přepracován a v nové verzi podepsán 18. února 1984.⁶ Teprve podle tohoto nového konkordátu z roku 1984 katolické náboženské vyznání přestalo být státním náboženstvím v Itálii.⁷ Vzájemným vztahům mezi dvěma subjekty mezinárodního práva, které se díky Lateránským smlouvám vytvořily – Svatým stolicem a Vatikánským Městem – bylo věnováno mnoho odborných právních pojednání a byly vyslovovány různé teorie.⁸ Nezpochybnitelnou je skutečnost, že na rozdíl

² *Acta Sanctae Sedis 6* (1870–1871), s. 257–263; TORNIELLI, Andrea, *Pio IX. L'ultimo papa re*, Milano, 2004, s. 514–515.

³ Srov. TORNIELLI, Andrea, *Pio IX. L'ultimo papa re*, s. 518; AUGIAS, Corrado, *I segreti del Vaticano. Storie, luoghi, personaggi di un potere millenario*, Milano, 2011, s. 356.

⁴ Srov. TORNIELLI, Andrea, *Pio IX. L'ultimo papa re*, s. 519.

⁵ *Acta Apostolicae Sedis 21* (1929), s. 209–295.

⁶ Uvedený nový konkordát mezi Itálií a Apoštolským stolicem bývá v konfesněprávních pojednáních označován jako „smlouva z Villa Madama“. Pozn. red.

⁷ Srov. AUGIAS, Corrado, *I segreti del Vaticano*, s. 357.

⁸ Srov. SCHULZ, Winfried, *Lo Stato della Città del Vaticano e la Santa Sede*, v: *Apollinaris LI* (1978), s. 661–674.

od jiných států, kde hlavním důvodem pro jejich existenci je zajištění pokojného soužití skupiny osob na vymezeném území, Vatikánské Město je státem, který je primárně nástrojem zajišťujícím nezávislost a svobodu pro vedení katolické církve. Z toho někteří autoři mylně vyvozovali, že Vatikánské Město by mělo mít pouze podobný status jako některá území, na nichž je umístěno sídlo mezinárodních organizací (např. sídlo OSN v New Yorku).⁹

Papež Pius XI. dva dny po podepsání Lateránských smluv ve svém proslavu k profesorům a studentům Katolické univerzity Božského Srdce (*Università Sacro Cuore*) v Miláně prohlásil, že k vyřešení římského problému bylo zapotřebí papeže alpinisty, který nemá závatě z propastí a je zvyklý zdolávat ty nejstrmější vrcholy. Nezpochybnitelným zůstává, že v případě Svatého stolce a Vatikánského Města se jedná o dva různé subjekty s odlišnými úkoly, třebaže v čele obou stojí stejná osoba, kterou je papež. Úkolem Svatého stolce je duchovní řízení univerzální církve, zatímco Vatikánské Město, kromě toho, že jeho hlavním posláním je zajistit Svatému stolci absolutní a viditelnou nezávislost, je skutečným státem, s vlastním územím, s vlastním obyvatelstvem, zákony a mezinárodní suverenitou.

Po podpisu Lateránských smluv bylo urgentní především rychlé vytvoření kompletního zákonodárství nového státu. Papežem Piem XI. byl tímto úkolem pověřen právník Francesco Pacelli, advokát a docent na Římské univerzitě, který byl bratrem pozdějšího papeže Pia XII.¹⁰ Francesco Pacelli přizval k této práci dále ještě právníka Federica Cammea, který se stal ve skutečnosti hlavním autorem a později také nejkompetentnějším komentátorem vatikánského práva. V roce 1932 vyšla obsáhlá kniha s názvem *Ordinamento giuridico dello Stato della Città di Vaticano* (Právní uspořádání Vatikánského Městského Státu), v níž její autor Federico Cammeo detailně vyložil právo nově vzniklého státu, jeho základy a východiska.¹¹ Kniha je autorem věnována Francescovi Pacelli, o němž Cammeo v úvodu píše, že by bezesporu dokázal toto téma zpracovat mnohem lépe, ale z důvodu mnoha jiných povinností tak nemohl učinit. Nové vydání této

⁹ S těmito tvrzeními se bravurně vyrovnal profesor Pio Ciprotti, srov. CIPROTTI, Pio, *La posizione internazionale della Santa Sede alla luce di recenti documenti inediti*, Estratto da „La Comunità Internazionale”, Rivista della Società italiana per l'organizzazione internazionale, Fasc. 3, 1974.

¹⁰ Srov. TORNIELLI, Andrea, *Pio XII. Eugenio Pacelli un uomo sul trono di Pietro*, Milano, 2007, s. 155–157.

¹¹ Srov. CAMMEO, Federico, *Ordinamento giuridico dello Stato della Città del Vaticano*, Ristampa anastatica dell'edizione del 1932, Città del Vaticano, 2005.

knihy v roce 2005 svědčí o tom, že pro poznání hlavních východisek vatikánského práva zůstává stále aktuální, třebaže jednotlivé zákony byly v následujících desetiletích pozměněny.

V den 7. června 1929, kdy po ratifikaci Lateránských smluv formálně začal existovat Vatikánský Městský stát (území o rozloze 44 hektarů), promulgoval papež Pius XI. šest klíčových zákonů, kterými byl položen základ vatikánského právního systému¹²: základní zákon Vatikánského Města, zákon o pramenech práva, zákon o občanství a pobytu, zákon o administrativním uspořádání, zákon o hospodářském, obchodním a profesním uspořádání a zákon o veřejné bezpečnosti.

V základním zákonu, který zastává funkci vatikánské ústavy, se na počátku definuje nejvyšší autorita nového státu, kterou je papež jakožto suverén, mající plnou moc zákonodárnou, výkonnou a soudní. V případě uprázdněného papežského stolce přechází papežské pravomoci rovněž v záležitostech týkajících se Vatikánského Města na kardinálské kolegium, které však může vydávat právní předpisy pouze v urgentních případech a jen s dočasnou platností do doby zvolení nového papeže (čl. 1). Papeži je podřízena správa majetku Svatého stolce, dále vše co se týká papežských gard – dnes již zrušených *Guardia Nobile* a *Guardia Palatina*¹³ a stále existující *Švýcarské gardy* (čl. 2) – a navenek jedná s jinými státy prostřednictvím státního sekretariátu, uzavírá s nimi smlouvy a navazuje diplomatické styky (čl. 3). Jsou definovány pravomoci, které papež vykonává prostřednictvím vatikánského guvernérského úřadu, který je veden guvernérem, jmenovaným a odvolávaným přímo papežem (čl. 5–7). Dalším důležitým úřadem je funkce generálního státního poradce, který je rovněž jmenován a odvoláván papežem, a má být svou radou a pomocí k dispozici papeži a guvernérovi (čl. 8). Jsou popsány vlastní vatikánské soudy, rozhodující civilní a trestní kauzy v první a druhé instanci (čl. 9–13) i případy, kdy jako vatikánské soudy mohou působit nejvyšší církevní tribunály Římské roty a Apoštolské signatury (čl. 14). Je rovněž možné obracet se na vatikánský soud ve věci správních rozhodnutí. Ta však soud nemá oprávnění rušit nebo měnit, může pouze přiznat náhradu škody (čl. 15). Ve věci správních rozhodnutí je možné se obrátit rovněž na papeže prostřednictvím

¹² Publikováno v: SCHULZ, Winfried, *Leggi e disposizioni usuali dello Stato della Città del Vaticano*, vol. I, Roma 1981, s. 25–61.

¹³ Srov. NERSINGER, Ulrich, *Soldaten des Papstes. Eine kleine Geschichte der Päpstlichen Garden*, Ruppichteroth, 1999, s. 7–22; 45–60.

generálního státního poradce (čl. 16). V případě projednávání jakékoliv civilní a trestní kauzy může papež kdykoliv předat kauzu speciálně ustanovené komisi (čl. 17), má rovněž právo udělit milost, vyhlásit amnestii či zmírnit trest (čl. 18). Je popsána a graficky znázorněna vatikánská vlajka, znak a pečeť (čl. 19). Dále jsou potvrzeny šlechtické tituly a práva šlechtických řádů (čl. 20) a je stanoveno, že zákon vstupuje v platnost dnem svého zveřejnění (čl. 21).

Druhý zákon papeže Pia XI. o pramenech vatikánského práva stanoví, že prvotním vatikánským právem je kodex církevního práva a dále zákony vydané přímo papežem nebo autoritami od něho pověřenými (čl. 1). V ostatním se odkazuje na platné italské zákoníky – trestní zákoník (čl. 4), trestní řád (čl. 7), obchodní zákoník (čl. 12), občanský zákoník a občanský soudní řád (čl. 13–14).

Další upřesňující směrnice a nařízení, navazující na šest základních zákonů Pia XI., byly v následujících desetiletích vydávány vatikánským guvernérským úřadem. Tento úřad zastával v letech 1929–1952 markýz Camillo Serafini, po něm již do této funkce nebyl jmenován nikdo jiný. Sídlem vatikánských centrálních úřadů tak sice nadále zůstává impozantní *Palazzo del Governatorato* z roku 1931, od roku 1952 však již bez guvernéra. Důležitá změna nastala na počátku pontifikátu papeže Pia XII., který dne 20. března 1939 ustanovil Papežskou komisi pro Vatikánské Město,¹⁴ složenou ze tří kardinálů (kardinál Nicola Canali jako prezident komise a dále kardinálové Giuseppe Pizzardo a Dominico Mariani), sekretáře Mons. Prima Principi a architekta apoštolského paláce, jež měla papeže zastupovat v civilních záležitostech Vatikánského Města.

V době II. světové války byly také položeny základy k tzv. Vatikánské bance, s oficiálním názvem *L'istituto per le Opere di Religione – IOR* (Institut pro náboženská díla). Dne 27. června 1942 vydal papež Pius XII. chirograf,¹⁵ v němž v sedmi člancích zakládá tuto instituci, která má za úkol opatrovat a spravovat kapitál a nemovitosti, určené „k náboženským dílům a křesťanské zbožnosti“ (čl. III), který Institutu svěřil fyzické a právnické osoby. Institut měl být spravován komisí kardinálů. Dalším chirografem Pia XII. z 24. ledna 1944¹⁶ bylo upřesněno vedení Institutu, v jehož čele měl stát prelát s titulem prezidenta Institutu, který měl

¹⁴ Srov. SCHULZ, Winfried, *Leggi e disposizioni*, vol. I, s. 179–181.

¹⁵ Srov. SCHULZ, Winfried, *Leggi e disposizioni usuali dello Stato della Città del Vaticano*, vol. II, Roma 1982, s. 103–105.

¹⁶ Srov. SCHULZ, Winfried, *Leggi e disposizioni*, vol. II, s. 106–107.

vykonávat svou funkci pod dohledem kardinálské komise, jejímž měl být zároveň sekretářem. Právě tato instituce se později stala v době pontifikátu Jana Pavla II. a prezidenta Institutu amerického arcibiskupa Paula Casimira Marcinkuse (byl prezidentem v letech 1971–1989) zdrojem skandálů ve spojení s krachem milánského *Banco Ambrosiano*. Na arcibiskupa Marcinkuse byl 20. února 1987 dokonce vydán italskými úřady zatykač a po určité době, dříve než bylo mezi vatikánskými a italskými úřady vyjednáno, že může vycestovat do Spojených států, nemohl Marcinkus vůbec opustit vatikánské teritorium.¹⁷

Dne 1. května 1946 Pius XII. vydal *Motu Proprio De ordine iudiciali*,¹⁸ kterým zveřejnil nový vatikánský kodex civilního procesu, nově uspořádal rovněž vatikánské tribunály a upřesnil procesní právo pro jednotlivé soudní instance, kterými měli být samosoudce, tribunál prvního stupně, odvolací tribunál a kasační tribunál. Papežská komise pro Vatikánské Město vydala dne 20. června 1951 dekret, pojednávající o vatikánských zaměstnancích, který se stal prvním vatikánským zákoníkem práce (později několikrát změněným), rozdělujícím různé kategorie zaměstnanců, definujícím jejich pracovní povinnosti, pracovní dobu, kariérní postup, finanční ohodnocení a možnosti ukončení pracovního poměru.¹⁹ Z další aktivity Papežské komise pro Vatikánské Město z období pontifikátu papeže Pia XII. je možné uvést spíše jako kuriozitu kupříkladu dekret z 15. září 1951, kterým bylo vytvořeno vatikánské námořní právo,²⁰ v plném souladu s právem mezinárodním, třebaže v praxi do dnešního dne pod vatikánskou vlajkou dosud žádná loď neplula.

Papež Pavel VI. zahájil svůj pontifikát vydáním *Motu Proprio De pensionibus iterum ordinandi* ze dne 23. prosince 1963,²¹ ve kterém řešil problematiku penzí civilních a církevních zaměstnanců Vatikánského Města i Svatého stolce. Následně vydala Papežská komise dne 7. ledna 1964 – již v obměněném složení, v čele s předsedou kardinálem Cicognani a členy kardinály Di Jorio, Pizzardo, Ferretto

¹⁷ Srov. NUZZI, Gianluigi, *Vatikan AG*, München, 2011, s. 37–59; GALEAZZI, Giacomo – FERRUCCIO, Pinotti, *Wojtyła segreto*, Milano, 2011, s. 155.

¹⁸ Srov. SCHULZ, Winfried, *Leggi e disposizioni*, vol. I, s. 204–212.

¹⁹ Srov. SCHULZ, Winfried, *Leggi e disposizioni*, vol. I, 213–242.

²⁰ Srov. SCHULZ, Winfried, *Leggi e disposizioni*, vol. I, s. 243–249.

²¹ Srov. SCHULZ, Winfried, *Leggi e disposizioni*, vol. I, s. 291–302.

a Testa – stručný dekret, ve kterém ustanovila dvanáct úřadů a služeben, podléhajících vatikánskému guvernerskému úřadu.²²

28. března 1968 Pavel VI. vydal další *Motu Proprio*, kterým ke komisi kardinálů pro Vatikánské Město připojil poradní orgán, složený z 24 členů, jmenovaných papežem vždy na pětileté období.²³ Další upřesňující *Motu Proprio*, upravující řízení Vatikánského Města a rozdělení vatikánského guvernerského úřadu do deseti sekcí, vydal Pavel VI. 24. června 1969.²⁴ Již 21. června 1969 vydal papež Pavel VI. obsáhlé *Motu Proprio*, kterým upravil trestní zákoník a trestní proces.²⁵ Papežská komise pro Vatikánské Město vydala například 22. června 1970 speciální zákon, kterým předepsala pravidla pro řidiče motorových vozidel a pro chodce na území Vatikánského Města.²⁶ Od 1. ledna 1988 je v platnosti aktuální procesní právo, obsažené v zákonu „*Legge che approva l'ordine giudiziario della Città di Vaticano*“, který nese datum 21. 11. 1987.²⁷

Významná změna vatikánského zákonodárství se uskutečnila za pontifikátu Jana Pavla II., který vydal 26. listopadu 2000 nový základní zákon (ústavu) Vatikánského Města. Ten vstoupil v platnost 22. února 2001. Základní zákon obsahuje 20 článků. Držitelem moci zákonodárné, výkonné i soudní je nadále papež, a v případě sedisvakance sbor kardinálů, který však může činit zákonná opatření pouze v nezbytných případech, s tím, že jsou platná jen po dobu trvání sedisvakance, pokud je nepotvrdí nově zvolený papež (čl. 1). Mezinárodní vztahy zajišťuje papež prostřednictvím státního sekretariátu (čl. 2). Zákonodárnou moc v případech, které si sám papež nevyhradil pro sebe, vykonává kardinálská komise v čele s předsedou, jejíž členové jsou jmenováni papežem na dobu pěti let (čl. 3). Tímto způsobem došlo k formálnímu zrušení úřadu guvernéra, neobsazenému již od roku 1952. Výkonnou moc vykonává předseda komise kardinálů (čl. 5.1), který rovněž může vydávat směrnice (čl. 7.1). Předsedovi komise kardinálů, který je představitelem Vatikánského Města (čl. 8.1), asistují se zvláštními kompetencemi a úkoly další

²² Srov. SCHULZ, Winfried, *Leggi e disposizioni*, vol. I, s. 303–305.

²³ Srov. SCHULZ, Winfried, *Leggi e disposizioni*, vol. I, s. 308–310.

²⁴ Srov. SCHULZ, Winfried, *Leggi e disposizioni*, vol. I, s. 325–327.

²⁵ Srov. SCHULZ, Winfried, *Leggi e disposizioni*, vol. I, s. 311–324.

²⁶ Srov. SCHULZ, Winfried, *Leggi e disposizioni*, vol. I, s. 368–377.

²⁷ Srov. Srov. CAMMEO, Federico, *Ordinamento giuridico dello Stato della Città del Vaticano*, s. 611, pozn. 54.

funkcionáři – generální sekretář (čl. 9) a podsekretář (čl. 10). Nakolik se týká soudních pravomocí, základní zákon se odvolává na speciální procesní zákony a určuje, že jurisdikce se může vykonávat pouze na vatikánském území (čl. 15), zdůrazňuje se však právo papeže v jakémkoliv stádiu soudního řízení převzít kauzu a rozhodovat ji osobně (čl. 16). Pracovněprávní spory rozhoduje pracovní úřad Apoštolského stolce; v případě nesouhlasu s přijatými pořádkovými opatřeními se zaměstnanci mohou obrátit na odvolací soud (čl. 18). Právo vyhlášovat amnestie, udělovat milost a zmírňovat tresty je vyhrazeno papeži (čl. 19). Poslední článek určuje podobu vatikánské vlajky, znaku a pečeti (čl. 20).

Třebaže podle pozornosti, která byla v roce 2012 věnována soudu s komorníkem papeže Benedikta XVI. Paolem Gabrielem, by se mohlo zdát, že vatikánský soud se v poslední době zabýval pouze tímto případem, je zřejmé, že tomu tak ve skutečnosti nebylo. Přesto však pozornost veřejných sdělovacích prostředků tomuto mediálně atraktivnímu případu krádeže a zveřejnění tajných papežských dokumentů byla užitečná, protože ukázala fungování vatikánského procesního práva v praxi a konkrétní podobu vatikánského procesu. Při něm nejprve probíhá přípravné řízení, které vede státní zástupce (*Promotore di Giustizia*), jehož úkolem je vyslechnout podezřelého a případné svědky a zajistit důkazy. Ten pak předá materiály samosoudci (*Giudice unico*), který rozhoduje, zda proti podezřelému bude na základě shromážděných materiálů vzneseno obvinění. Pokud je obvinění vzneseno, věc je projednávána před tříčlenným senátem soudců prvního stupně (*Tribunale*), proti jejichž rozsudku je možné se odvolat k soudu odvolacímu (*Corte d'Appello*). Potom je možné se odvolat ještě k nejvyššímu soudu (*Corte di Cassazione*), jehož členy jsou výhradně kardinálové. V případě papežova komorníka Paola Gabriele, který byl dne 6. října 2012 soudem prvního stupně odsouzen k trestu odnětí svobody na 18 měsíců, však kauza k vyšším soudním instancím vůbec nedospěla, protože odsouzený se proti rozsudku neodvolal a namísto toho požádal papeže Benedikta XVI. o milost, která mu byla poté skutečně udělena 22. prosince 2012,²⁸ takže Vánoce mohl trávit již se svou rodinou.

S pontifikátem papeže Benedikta XVI. je spojena další důležitá změna vatikánského zákonodárství. Tu přineslo vydání nového zákona o pramenech vatikánského

²⁸ Srov. NERSINGER, Ulrich, *Gerichtsverfahren im Vatikan*, Die Tagespost, Nr. 136, Dienstag 13. November 2012, s. 8.

práva ze dne 1. října 2008,²⁹ který vstoupil v platnost od 1. ledna 2009 a jímž papež výslovně navázal na nový základní zákon Vatikánského Města svého předchůdce z roku 2000. Tento zákon, obsahující 13 článků, ruší a plně nahrazuje zákon o právech práva ze 7. června 1929. Za základní prameny vatikánského práva jsou prohlášeny kanonické právo, základní zákon Vatikánského Města a zákony vydané papežem a jím pověřenými orgány. Dále jsou jako prameny práva uvedeny mezinárodní právo a mezinárodní smlouvy, uzavřené Svatým stolcem (čl. 1). Důležitou změnu, které byla mezi odbornou veřejností i v tisku věnována značná pozornost, přinesl čl. 3, pojednávající o recipování italského práva. Zatímco podle zákona z roku 1929 tam, kde chybělo vlastní vatikánské a církevní zákonodárství, měly být ve Vatikánu aplikovány automaticky italské zákoníky, nový čl. 3 uvádí jako doplňující pramen právní normy italského zákonodárství pouze za předpokladu, že budou schváleny příslušnými vatikánskými úřady (čl. 3 odst. 2). Recipovat je možné pouze takové právní normy, které neodporují božskému právu, zásadám kanonického práva, Lateránským smlouvám a dalším dohodám, a jsou použitelné ve Vatikánském Městském státu (čl. 3 odst. 2).

S odstupem poměrně dlouhé doby, která uplynula od podpisu Lateránských smluv v roce 1929, je možné konstatovat, že existence Vatikánského Města jako nezávislého samostatného státu, byť v jeho miniaturní podobě, skutečně doposud zajistila nezávislost katolické církve a římského biskupa. To se ukázalo i za velice kritické situace, která nastala v době druhé světové války v Itálii okupované nacisty. Na základě Hitlerova rozkazu byl již připraven plán na obsazení Vatikánu a na internaci papeže Pia XII. v Německu, a v období od září 1943 do června 1944 nebezpečí uskutečnění tohoto plánu bylo natolik reálné, že sami vysocí němečtí důstojníci v Římě podle svých pozdějších výpovědí očekávali vydání příslušného rozkazu každým dnem. Papež Pius XII., který byl o hrozcím nebezpečí detailně informován, v této době dokonce již připravil své písemné odstoupení z papežského úřadu, které mělo být zveřejněno v případě jeho zajetí nacisty, aby se do Hitlerovy moci nedostal jako papež.³⁰ Přesto však k porušení vatikánské suverenity ze strany nacistů nakonec nedošlo.

²⁹ *Acta Apostolicae Sedis Supp.* 79 (2008), s. 65–70.

³⁰ Srov. TORNIELLI, Andrea, *Pio XII. Eugenio Pacelli un uomo sul trono di Pietro*, s. 435–439; LEHNERT, Pascalina, *Pio XII. Il privilegio di servirlo*, Milano, 1984, s. 154–155.

Právní systém Vatikánského Města se netěší zdaleka takové pozornosti jako právo kanonické, které je právem univerzální katolické církve. Pro církev je ale i existence vatikánského právního systému velice důležitá. Vatikánské Město je fungujícím státem, byť se zcela specifickým důvodem svého vzniku, kterým je zajištění nezávislosti papeže ve výkonu jeho pastýřského úřadu na jakémkoliv vnějším politickém vlivu. Vatikánské Město má mnohá právní specifika, se kterými se není možné setkat v žádném jiném případě – již sama skutečnost, že se jedná o stát nacházející se na území hlavního města jiného státu (italského hlavního města Říma), je pozoruhodná. Vatikánské Město má ve svém zřízení mnoho archaického, protože stále zůstává absolutistickou monarchií, třebaže na rozdíl od klasické absolutistické monarchie³¹ se zde nejvyšší moc nepřenáší dědičně, ale volbou v konkláve. Vatikánské Město přitom rozhodně není státem teokratickým, na rozdíl kupříkladu od Islámské republiky Írán.³² Samotné slovo „Bůh“ se ve vatikánském základním zákoně nevyskytuje. Katolické náboženství je sice fakticky oficiálním náboženstvím tohoto státu, ale v zákoně o vatikánském občanství příslušnost ke katolické církvi není uvedena mezi podmínkami pro získání a držení vatikánského občanství. Pouze pro kardinály sídlící v Římě, kteří jsou ze zákona vatikánskými občany, pochopitelně platí, že musí být katolíky. Vatikánské Město se přitom přes svá specifika snaží zařadit mezi ostatní moderní právní systémy vycházející z evropské právní tradice. To vyjádřil vatikánský státní advokát Pierfrancesco Grossi ve svém proslavu k zahájení vatikánského soudního roku 2013.³³ Jako důkaz toho, že Vatikánské Město od svých původních těsných vazeb výhradně na právo italské, které ve Vatikánu platilo téměř automaticky, se snaží přibližovat k právu evropskému, připomněl snahu Vatikánského Města o samostatné zapojení se do boje proti praní špinavých peněz. Vatikánský mluvčí Federico Lombardi při té příležitosti uveřejnil nejčerstvější statistiku, podle níž se před vatikánskými soudy v roce 2012 projednávalo 807 civilních a 163 trestních případů. Z Itálie přišlo pět žádostí o právní pomoc a z Polska jedna, všem bylo vyhověno. Na vatikánském území bylo v roce 2012 uzavřeno 190 sňatků, přičemž však právě uzavírání sňatků

³¹ Srov. DE VERGOTTINI, Giuseppe, *Diritto costituzionale comparato*, Padova, 1981, s. 637.

³² Srov. SMOLTCZYK, Alexander, *Vatikanistan. Viaggio alla scoperta dello Stato più piccolo (e più potente) del mondo*, Roma, 2010, s. 47–48.

³³ Srov. *Vatikan-Justiz will sich stärker integrieren*, Die Tagespost, Nr. 7, Dienstag 15. Januar 2013, s. 4.

osob, které nejsou vatikánskými občany, na vatikánském území (vatikánská farnost svaté Anny, spravovaná řádem augustiniánů), se stává často problémem, který se musí řešit v rámci mezinárodního práva soukromého.

Resumé

Príspevok predstavuje právni systém Vatikánského Města v historickém kontextu důvodů, které vedly k podepsání Lateránských smluv mezi Itálií a Svatým stolicem v roce 1929. Je představen vývoj vatikánského zákonodárství až do současné doby a popsány některé významné kauzy, v nichž bylo použito vatikánské právo.

Summary

The Law of the Vatican City State – History and the Current State

The article reviews the legal system of the Vatican City State in its historical context and explains the reasons for the signing of the 1929 Lateran Treaties between Italy and the Holy See. The article traces the development of Vatican legislation up to the present and mentions some important cases in which Vatican law was applied.

Zusammenfassung

Das Recht der Vatikanstadt – Geschichte und Gegenwart

Der Beitrag stellt den Rechtssystem der Vatikanstadt im historischen Kontext der Gründe, die zur Unterzeichnung der Lateranverträge zwischen Italien und dem Heiligen Stuhl im Jahre 1929 führten, dar. Es wird ferner die Gesetzgebungsentwicklung bis zur Gegenwart dargestellt und einige bedeutsame Rechtsfälle, in denen das Vatikanische Recht angewandt wurde, behandelt.

Riassunto

Il diritto della Città del Vaticano – la storia e l'oggi

Il contributo presenta il sistema giuridico della Città del Vaticano nel contesto storico delle ragioni che portarono alla firma dei Patti Lateranensi tra Italia e la Santa Sede nel 1929. Si presenta lo sviluppo delle opere legislative vaticane fino ad oggi ed alcune cause importanti che venivano decise secondo il diritto vaticano.

Autor

JUDr. Miroslav Černý, Ph.D., je čestným konventním kaplanem Suverénního řádu Maltézských rytířů. Působí jako vysokoškolský učitel a advokát.

JUDr. Miroslav Černý, Ph.D., is an honorary convent chaplain of the Sovereign Military Order of Malta. He serves as a university teacher and attorney.

JUDr. Miroslav Černý, Ph.D., ist Honorarkaplan des Konvents des Souveränen Malteserordens. Er ist als Hochschulpädagoge und Rechtsanwalt tätig.

JUDr. Miroslav Černý, Ph.D., è cappellano conventuale ad honorem del Sovrano Militare Ordine di Malta. Svolge le attività come docente universitario ed avvocato.

Liberalismus a náboženská svoboda

Jiří Baroš

V jádru poválečného evropského konstitucionalismu je představa ústavy jako živoucí reality, jejíž funkcí je sjednocovat lid kolem ústavou zakotvených hodnot. První z nich je lidská důstojnost, která zakládá všechna další práva.¹ Na formulaci konceptu důstojnosti se zásadním způsobem podílela křesťanská tradice. Je-li ústava živoucí, a proto se vyvíjející realitou, může se koncepce důstojnosti zásadně v čase proměnit. Působí-li lidská důstojnost jako obecný interpretační princip ostatních základních práv, pak tato změna může mít závažné implikace pro aplikační praxi. Zeslabení křesťanské tradice způsobí, že práva budou chápána protikladným způsobem než v křesťanské tradici. Lid pak může být integrován a sjednocován kolem hodnot zcela rozporných s těmi, které zastává křesťanství. Do té míry, do jaké ústavní demokracie vyžaduje pro své udržení a přežití sepětí morálních hodnot s hodnotami ústavními, mohou posuny v hodnotovém řádu společnosti vést nejen k dominanci s křesťanstvím nekompatibilních koncepcí práv, ale také k překérnímu statusu náboženské svobody. Podle některých amerických kritiků *současného* liberalismu se to právě dnes děje.

V tomto článku bych rád stručně představil teoretická východiska rozsáhlého díla amerického ústavního právníka a vedoucího centra ústavního práva na Stanfordově univerzitě Michaela W. McConnella. Ten je v současné době asi největším americkým odborníkem – společně s Douglasem Laycockem – na téma náboženské svobody. Ta byla poprvé zakotvena v liberálních ústavách konce 18. století, ovšem dnes dochází ke změně jejího chápání. Souvisí to především s vývojem liberalismu. Ten podle McConnella prošel historickou transformací ze souhrnu myšlenek majících své kořeny v křesťanské teologii k ideologii, která je náboženství nepřátelská a podezřívavá.

¹ Srov. KOMMERS, Donald P., *The Constitutional Jurisprudence of the Federal Republic of Germany*, Durham, 1997, s. 30–57.

Podstatná část občanů totiž náboženství vnímá jako neliberální jev veřejného života, představující (negativní) výzvu racionálnímu a tolerantnímu étosu moderního liberalismu. Ten je založen na rozumu, zatímco náboženství je autoritářské, rozdělovací, iracionální a vylučující. Proto je také požadavek, aby byla náboženství poskytnuta zvláštní ústavní ochrana, sekulárním liberálům cizí.² V sekulárním státě je taková ochrana nadbytečná.³ Zatímco někteří křesťanští teologové reagují na výpady liberálů opuštěním liberálního projektu jako takového, podle McConnella je tento přístup chybou. Původně byl totiž liberalismus produktem spíše reformace než osvícenství, přičemž základní rysy liberálně demokratického politického řádu předznamenalo už středověké oddělení duchovní a časné moci.⁴ Již zde má podle McConnella svůj původ jak ideál omezené vlády, tak myšlenka individuálního svědomí, z níž se později vyvinula idea individuálních práv, či ideál rovnosti všech lidských bytostí. Pokud se náboženství stalo v současné společnosti kontroverzním, je to nikoliv kvůli náboženství, ale proto, že se liberalismus změnil, a to nikoliv k lepšímu. Předmětem tohoto článku bude McConnellova tematizace změny, jež se odehrála.

Starý liberalismus pro náboženskou svobodu

Zakládající myšlenky liberalismu nacházejí podporu jak v křesťanské doktríně, tak ve zkušenosti.⁵ Ačkoliv liberalismus nepředstavuje nevyhnutelnou dedukci z křesťanství (to totiž není politickou doktrínou a je kompatibilní s různými typy režimů)⁶, přesto křesťanství míří k liberalismu a historicky byl liberalismus produktem křesťanských impulsů.

² Viz McCONNELL, Michael W., *Old Liberalism, New Liberalism, and People of Faith*, in: McCONNELL, Michael W., COCHRAN, Robert F. Jr., CARMELLA, Angela C. (eds.), *Christian Perspectives on Legal Thought*, New Haven, 2001, s. 5n.

³ Srov. např. LEITER, Brian, *Why Tolerate Religion?*, Princeton, 2012.

⁴ Viz přehled francouzské a anglosaské debaty o křesťanských (?) kořenech modernity (tj. autorů jako Marcel Gauchet, Pierre Manent, Mark Lilla, Charles Taylor) in: BAROŠ, Jiří, *Křesťanská modernita?* Kontexty, 3/2009, s. 62–68.

⁵ Hlavní linie mého výkladu vychází dále z díla McCONNELL, M. W., op. cit., s. 7nn.

⁶ Již z částí děl věnovaných politice dvou hlavních postav křesťanské teologie, jakými bezpochyby jsou sv. Augustin a sv. Tomáš Akvinský, lze dedukovat různé pozice ve vztahu k uspořádání politické obce. Zjednodušeně řečeno, perfekcionista politika navazující na Akvinského (stát napomáhá zajistit obecné dobro) je mnohem ambicióznější než minimalistická politika (stát zajišťuje toliko pozemský mír) Augustina. Právě ta druhá pomohla pozdějšímu rozvinutí liberalismu. Srov. např.

(1) Společná je pro ně předně víra ve všudypřítomnou a nevykořitelnou přítomnost hříchu. V samotném základu konstrukce liberální demokracie leží představa, že jak lidské bytosti, tak instituce jsou náchylné k zneužívání moci. Proto liberálnímu konstitucionalismu tolik záleží na dělbě moci a na brzdách protíváhách.⁷ Uznání hříšnosti lidí proniká také celými *Listy federalistů*, podle nichž se frakcionářství nelze zbavit, protože jeho skryté příčiny jsou zasety do samotné povahy člověka.⁸ Lidé jsou vedeni spíše než rozumem svými vášněmi, které v nich rozněcují nevráživost, a proto si navzájem působí trápení a vzájemně se utlačují, než aby spolupracovali pro společné dobro. Kdyby lidé byli andělé, nebyla by vláda potřebná.⁹ Právě uznání lidské hříšnosti vede křesťanskou politiku k zásadní antiutopičnosti. Pokud by se vláda pokusila uskutečnit nebeské království zde na zemi, stala by se nutně tyranskou. Abychom došli spásy či znovuzrození, nesmíme nikdy spoléhat na pozemské instituce. Šlo by o modloslužbu.

(2) Dalším aspektem křesťanské nauky a zkušenosti, jež patří mezi základy liberalismu, je oddělení církve a státu, resp. (a přesněji) svoboda církve (*libertas ecclesiae*). Prehistorií tohoto oddělení je celý středověk, v němž se žádnému králi nepodařilo nikdy získat nadvládu nad církví.¹⁰ Až s reformací, jež přinesla rozdělení církve do mnoha nezávislých těles, vzrostlo nebezpečí spojení církve a státu. Skutečnost existence příslušníků různých církví na území panovníka jej ovšem postupně přinutila rozšířit rovné zacházení ve vztahu k členům různých denominací. Zájem vlády je totiž mít loajální poddané. Proto se státy staly postupně nábožensky neutrálními. Přestože oddělení duchovní a časné moci bylo

GEORGE, Robert P., *Making Men Moral*, Oxford, 2002 či POWELL, H. Jefferson, *The Earthly Peace of Liberal Republic*, in: McCONNELL, Michael W., COCHRAN, Robert F. Jr., CARMELLA, Angela C. (eds.), *Christian Perspectives on Legal Thought*, New Haven, 2001, s. 73–92.

⁷ To Ústavní soud ČR konstatoval např. v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 7/02, v němž tematizoval princip dělby moci, který je zakotven v základu našeho ústavního systému. Tento princip, který se stal garancí proti libovůli a zneužití státní moci a v podstatě i zárukou svobody a ochrany jednotlivce, má zdroj v myšlence, že v přirozenosti člověka je zakotvena tendence ke koncentraci moci a jejímu zneužití. Vychází z (na empirických poznatcích zakotveném) přesvědčení, že lidskému myšlení a společenským dějům nebylo možno nikdy přisuzovat jen racionální charakter, neboť obsahovaly i evidentní iracionální prvky, a navíc, racionalita myšlení se nikdy plně nekryla s racionalitou jednání.

⁸ HAMILTON, Alexander, MADISON, James, JAY, John, *Listy federalistů*, Bratislava, 2002, č. 10, s. 118.

⁹ Srov. HAMILTON, A., MADISON, J., JAY, J., op. cit., č. 51, s. 403.

¹⁰ K tomu blíže viz LOUGHLIN, Martin, *Foundations of Public Law*, Oxford, 2010, 17–49.

dříve praxí než teorií, brzy bylo artikulováno v teologických a posléze v ústavních termínech. Např. v luterské a kalvínské tradici bylo zdůrazňováno, že lidé mají být loajální dvěma druhům autorit: autoritě duchovní a světské, které se odlišují svou povahou, a proto nemají být nikdy smíšeny. Náboženská svoboda vznikla jako výsledek právního oddělení těchto dvou druhů autorit.¹¹ Podle Madisona má povinnost člověka vzdát čest svému Stvořiteli tak, jak považuje pro sebe za přijatelné, předcházet časově i stupněm závaznosti nárokům občanské společnosti. Dříve než je člověk členem občanské společnosti, musí být považován za někoho, kdo je podřízen vládci univerza. Jestliže člověk vstupuje do občanské společnosti, musí si uchovat oddanost univerzálnímu suverénu. Ze strany občanské společnosti nemůže dojít k omezení práva na náboženskou svobodu. Náboženství musí být z její autority vyňato.¹² Nezicizitelné právo na náboženskou svobodu ovšem není odvozováno z osobní autonomie jednotlivce, ale ze suverenity Boha a povinnosti člověka jej poslouchat tak, jak mu rozumí.

Náboženská svoboda je zároveň nejmocnějším odmítnutím nároku politické sféry po všemohoucnosti, neboť moc státu je nutně omezena existencí církve. Právě tento vzor později inspiroval omezení rozsahu vládní autority ve prospěch různých liberálních cílů. Oddělení církve a státu bylo pregnantně vymezeno již v *Dopise o toleranci* Johna Locka, který striktně „rozlišuje mezi záležitostmi občanské vlády a záležitostmi náboženskými“. Stát je podle něj „společenstvím lidí, jež bylo ustanoveno pouze kvůli zachování a rozvíjení občanského blaha“, a proto veškeré právo a vláda moci veřejné „jsou vázány a omezeny výhradně na péči o toto blaho a jeho rozvíjení, a nikterak nemohou a nesmí být rozšířeny na duchovní spásu.“¹³

¹¹ Ke vztahu církve a státu v amerických koloniích před nezávislostí srov. McCONNELL, M. W., *The Origins and Historical Understanding of Free Exercise of Religion*, in: Harvard Law Review, Vol. 103, No. 7, May 1990, s. 1421nn. Podle McConnella existovaly čtyři hlavní koncepce: (a) kongregacionalistické pojetí církve, (b) ustavení státní církve, (c) faktická náboženská tolerance a (d) „ráj“ disintegrovaných náboženských skupin.

¹² Srov. Madisonův *Memorial and Remonstrance against Religious Assessments to the Honorable the General Assembly of the Commonwealth of Virginia* (z roku 1785) přetištěný v rozhodnutí amerického Nejvyššího soudu *Everson v. Board of Education*, 330 U.S. 1 (1947). Ke srovnání Madisonovy, Jeffersonovy a Lockovy koncepce náboženské svobody viz McCONNELL, M. W., op. cit. sub 11, s. 1449nn. (Jefferson hájil náboženskou svobodu jako prostředek boje proti náboženskému entusiasmu a jako způsob, jak v budoucnu dojde k tomu, že všichni přijmou jím preferovanou víru – unitarianismus).

¹³ LOCKE, John, *Dopis o toleranci*, Brno, 2000, s. 47n. K Lockovi blíže McCONNELL, M. W., op. cit. sub 11, s. 1430–1435.

Ideál oddělení církve a státu, resp. omezené vlády obecně¹⁴ měl ovšem své velké kritiky. Tak např. podle Lockova předchůdce Thomase Hobbesa je politický suverén „nejvyšším knězem, jehož péči je svěřeno celé stádo jeho poddaných“. Ze spojení „politických a církevních práv v rukou křesťanských suverénů“ je zřejmé, že mají „nad svými poddanými veškerou moc, kterou lze člověku svěřit, aby vládl nad vnějším jednáním lidí v politice i náboženství.“¹⁵ Ještě radikálnější odmítnutí oddělení církve a státu najdeme u Rousseaua, který kritizoval Ježíše, že svým učením způsobil nepřekonatelná vnitřní rozdělení a ustavičný konflikt ve společnosti. Dobrá politika podle Rousseaua přestala být možná, neboť lidé přestali vědět, zda mají poslouchat pána, nebo kněze. Byť Rousseau vyzdvihl Hobbesovo řešení, domníval se, že duch křesťanství je neslučitelný s jeho systémem. Jakékoliv náboženství, jež boží společenskou jednotu, je bezcenné.¹⁶ Proto Rousseau navrhuje nové občanské náboženství, které by si mělo získat srdce lidí, aby mohla být vytvořena nová společnost, založená na bratrství. Podle McConnella mají oba tyto autoři pravdu: náboženství opravdu může být zdrojem rozvratu a občanské války. Náboženské odlišnosti mohou být jistě překážkou sociální jednoty. Toto odlišení ale představuje mocnou ochranu proti tyranii.

(3) Třetím teologickým pojmem stojícím v základu liberalismu je (primát) svědomí. Stojí na přesvědčení, že víra jednotlivce nesmí být nikdy vynucená. Proto není možná žádná politika vlády, která by se pokoušela zlepšit duchovní stav občanů. Víra i její vyznávání záleží na úsudku a volbě každé osoby. Jakkoliv je původ myšlenky primátu svědomí nejasný a její prosazení představovalo komplikovaný proces, je možno říct, že respekt ke svědomí nebyl v historii křesťanství nikdy nepřítomný. Právě z křesťanské tradice se pojem svědomí dostal do základních ústavních dokumentů. Proto bylo při vytváření prvních zákonů zakotvujících náboženskou svobodu v její prospěch argumentováno čistě teologicky: pokud Bůh stvořil naši mysl svobodnou, nepřísluší lidské vládě, aby se pokoušela ovlivnit

¹⁴ Oddělení církve a státu proto neznamená omezení církví a náboženství, ale představuje omezení role vlády ve vztahu k církvím a náboženskému životu. Svoboda a deregulace je nutná, aby mohlo náboženství vzkvétat. Srov. McCONNELL, M. W., *Religion and its Relation to Limited Government*, in: Harvard Journal on Law and Public Policy, Vol. 33, No. 3, June 2010, s. 944.

¹⁵ HOBBS, Thomas, *Leviathan*, Praha, 2009, kap. XLII/70, s. 374. Je zajímavé, že i podle autora tak odlišného od Hobbesa, jakým byl David Hume, by měla být ustavena státní církev, protože povede k větší poslušnosti kléru a bude potlačen náboženský entuziasmus, jehož se Hume bál, neboť svým vlivem škodí veřejné sféře. Bližší viz McCONNELL, M. W., op. cit. sub 14, s. 951n.

¹⁶ ROUSSEAU, Jean-Jacques, *Du contrat social*, Paris, 2001, díl IV, kap. VIII, s. 171nn.

náboženskou víru občanů silou, pakliže takováto víra je nepřijatelná pro samotného Boha. Z uznání primátu svědomí se posléze vyvinula i další liberální práva,¹⁷ která měla umožnit člověku dosáhnout jeho plného rozvinutí. Každá osoba má totiž právo vést (dobrý) život způsobem, který nejvíce odpovídá jejímu svědomí. Není žádná ctnost v tom, pokud člověk jedná pod nátlakem. Bůh nemůže být chválen, leda na základě svobodné volby. Ta by měla postihovat všechny aspekty života. Ne proto, že by neexistovaly žádné objektivní standardy, jak jednání člověka posuzovat. Podle raných liberálů hodnota svobody spočívala v tom, že člověk dělal správné věci. Ač svoboda implikuje, že člověk může činit špatné věci, nepředstavuje to podle liberálů ještě svobodu, ale zotročení. Důležitost svobody je právě v tom, že záleží na tom, co (si) (z)volíme.

(4) Čtvrtým plodem křesťanství byl rovnostářský a demokratický duch. Ten navíc našel podporu v protestantském přesvědčení o kněžství všech věřících, jelikož všichni mají schopnost číst a rozumět Bibli, aniž by bylo nutné zprostředkování pozemskou autoritou. Každý má totiž stejné (a to nezczitelné) právo (jako druhý) posuzovat smysl Písma. Skupina věřících posléze může na základě souhlasu každého (budoucího) člena vytvořit dohodou své společenství (církve), založené na sdíleném přesvědčení. Sekularizovaná představa souhlasu (ovládaných) stojí v jádru moderní koncepce politiky, v níž nikdo nemá (přirozené) právo vládnout ostatním. Jedním z hlavních zdrojů demokracie tak byla protestantská ekleziologie, která se rozešla s dřívější hierarchickou strukturou církve. Americké revoluci předcházelo náboženské oživení,¹⁸ které poskytlo vhodnou půdu vzniku demokratické ideologie. Ta mohla rozsáhle čerpat z křesťanské víry v rovnost všech duší před Bohem. Z těchto důvodů téměř nebyl poté, co Amerika získala nezávislost, spatřován konflikt mezi náboženstvím a liberálním republikanismem. Naopak to byly právě náboženské proudy, které vedly Ameriku směrem k liberalismu, egalitarianismu a vládě lidu. Liberální demokracie byla spatřována jako dobro pro náboženství,¹⁹

¹⁷ Obdobně Carl Schmitt v návaznosti na Georga Jellinka tvrdí, že se všechna ostatní základní práva vyvinula z náboženské svobody. Srov. SCHMITT, Carl, *Constitutional Theory*, Durham, 2006, s. 197n.

¹⁸ K němu srov. McCONNELL, M. W., op. cit. sub 11, s. 1437nn.

¹⁹ Byla to právě důležitost a hodnota náboženských institucí pro utváření charakteru občanů a veřejného mínění, které vedly k přijetí prvních ústavních ustanovení o náboženské svobodě. Ty měly zabránit vládě vykonávat přímou kontrolu nad náboženstvím. Hlavní hrozbou proto není teokracie, tj. náboženská kontrola nad vládou, ale kontrola církve vládou, která ji využívá ke svým cílům (např. sociální kontrola obyvatel). Srov. McCONNELL, M. W., op. cit. sub 14, s. 943.

keré jí na oplátku poskytovalo morální a kulturní základy. V průběhu času se však liberalismus přeměnil v ideologii nepřátelskou a podezřívavou k náboženství.

Nový liberalismus proti náboženské svobodě

Za přechodem k sekulárnímu liberalismu podle McConnella stojí tři hlavní faktory:²⁰

(1) V první řadě jím byl přechod od politického liberalismu ke komprehensivní ideologii, která poskytuje odpovědi na otázky po povaze dobrého života. Zatímco komprehensivní doktríny se kromě politického života zabývají též životem nepolitickým, tj. jeho hodnotami a ideály,²¹ původní liberalismus poskytoval toliko ústavní principy, které si nekladly ambice určovat, jak by lidé měli žít. Úkolem ústavy bylo pouze udržovat pořádek a podporovat ekonomickou prosperitu. Ústavní klauzule garantující náboženskou svobodu umožňovaly lidem s různými představami o dobrém životě žít v relativní harmonii. Princip náboženské neutrality zaručoval, že vláda nebude stranit jedné skupině, pokud tato z filosofických nebo náboženských důvodů nesouhlasí s jinou. Tolerance znamenala, že se každý zřekne toho, aby užíval veřejnou moc či soukromé násilí k tomu, aby někoho nutil se v těchto otázkách přizpůsobit. Rovnost před zákonem byla založena na představě, že práva občanů nejsou odvislá od jejich příslušnosti k nějakému náboženství. Přechod k novému liberalismu je možno vyznačit tím, že od nynějška nejen vláda musí být neutrální, tolerantní a rovnostářská, nýbrž každý z nás a stejně tak naše soukromá sdružení takovými musí být. Z principu je proto podezřelý každý, kdo si je jistý tím, že má pravdu. Z hlediska náboženství má otevřenost vůči názorům druhých pouze instrumentální hodnotu na cestě k dosažení pravdy, a tak musí nový ideál liberálního občana být v konfliktu s věřícím v náboženství či nějakou komprehensivní doktrínu. Do té míry, do jaké stát užívá svou moc k vstěpení a vynucení této nové vize liberálního občana, je podle McConnella náboženská svoboda ohrožena. Stejně tak je ohrožen starý liberalismus, protože z liberální vlády se stal sektářský program, který chce prosadit svá dogmata silou. Končí opravdové oddělení církve a státu a stát začíná ustavovat sekularismus.²²

²⁰ Hlavní linie dalšího výkladu vychází z McCONNELL, M. W., op. cit. sub 2, s. 17nn.

²¹ K dělení na politické a morální doktríny srov. RAWLS, John, *Political Liberalism*, New York, 2005, s. 13.

²² Existují ovšem autoři, kteří opouštějí požadavek přísného sekularismu, i když jej dříve zastávali. Tak např. Jürgen Habermas rozpracovává právně filosofický koncept *postsekularismu*. Podle jeho

Podle McConnella je původcem sekulárního liberalismu Rousseau, který odmítá odlišovat občanskou toleranci od tolerance teologické. Podle Rousseaua ti, kdo nezastávají teologickou toleranci, nemohou žít v míru s těmi, koho považují za zatracené. Milovat je by přece znamenalo nenávidět Boha, který je trestá. Jestliže určité náboženství nepřijímá teologickou toleranci, bude to mít účinky i na občany; zároveň platí, že suverén přestává být suverénem, a to dokonce v časných věcech, a pány jsou kněží.²³ Nemůže proto existovat žádné odlišení politického od komprehenzivního liberalismu. Jestliže křesťan není teologicky tolerantní, nemůže být ani občansky tolerantní, tj. liberál. Rousseau z toho odvozuje, že tradiční náboženství by měla být pronásledována, pokud nepřijmou ideál teologické tolerance, podle něhož jsou všechny náboženské pozice v podstatě rovné. Všechny školy by proto měly vyučovat toleranci a vzájemnému respektu. Problémem podle McConnella je to, že původně politické principy začínají být promítány do všech soukromých sdružení a každá soukromá osoba se jim musí podřídit. Pokud se vláda snaží prosazovat specifické liberální ctnosti a hodnoty autonomie a individuality, přestává být politicky liberální.²⁴

(2) Druhým faktorem je to, že liberalismus přestal být chápán jako omezená vláda,²⁵ ale v podmínkách různé sféry společnosti regulujícího státu (*regulatory state*) vláda přebírá odpovědnost za oblasti, které byly dříve výlučně starostí církví. To samozřejmě vyvolává konflikty s církevními institucemi a s nábožensky motivovaným jednáním občanů. Když byly poprvé zformulovány klauzule o náboženské svobodě, věci státu nebylo vzdělání, blahobyt či kultura, jež byly všechny přenechány soukromé sféře. Čím více stát přebírá různé funkce, tím více myšlenka sekulárního státu ohrožuje náboženství. Jestliže má na kulturu společnosti největší vliv stát, pak sekulární stát znamená sekulární kulturu. Vliv náboženství přetrvává jen na okraji života národa, tj. ve sférách, kde se stát nezapojuje. V podmínkách vše regulujícího státu není existence náboženské svobody samozřejmostí, neboť již není pouze vedlejším produktem omezeného vládnutí. Je proto třeba vymyslet

názoru je jistý vstup náboženství do veřejného prostoru žádoucí a potenciálně prospěšný, aniž by se to dotklo minimálních sekulárních základů státu. Blíže viz diskuse obsažená v článku JÄGER, Petr, *Stát a náboženství: vývoj k postsekularismu?*, in: *Časopis pro právní vědu a praxi*, 1/2012, s. 34–37.

²³ ROUSSEAU, J.-J., op. cit., s. 179n.

²⁴ RAWLS, J., op. cit., s. 200.

²⁵ Srov. McCONNELL, M. W., op. cit. sub 14, s. 949n.

způsob, jak může vláda podporovat náboženský pluralismus, aby mohl být výkon náboženství vůbec možný. Není možná totální odluka, ale určitá forma kooperačního modelu. Jinak se stát stane mašinou na sekularizaci.

(3) Třetím faktorem je chybné ztotožnění neutrality a sekularismu. Veškeré náboženstvím motivované výroky se stávají nepřipadnými ve veřejném, tj. sekulárním diskursu. I kdyby Bůh existoval, stává se zcela irelevantním pro záležitosti tohoto světa. Všichni musíme mluvit, jako by Bůh neexistoval. Nejvíce jsou tyto postoje vidět v oblasti vzdělání. Proponenti sekularismu tvrdí, že veřejné školství musí být neutrální, tudíž nesektářské. Nesmí v něm být přítomny jakékoliv omezené, kontroverzní a lidi rozdělující prvky náboženství, které by mohly indoktrinovat naše děti. Tímto způsobem ale podle McConnella dochází pod rouškou neutrality toliko k indoktrinaci ve společnosti dominantní ideologie (např. v Americe liberálního progresivismu s kariérismem a konzumerismem). Tím je potlačena různost. Společnost se může zdát otevřenou, ale jen do té míry, do jaké přijímáme její hodnoty. Dochází k systematickému znevýhodňování nábožensky věřících lidí. Náboženství je soustavně vylučováno ze školních osnov, ačkoliv hrálo významnou roli v historii země. Vzdělávání se stává záležitostí sociální transformace, nikoliv kulturní reprodukce.

Opravdově pluralistický liberalismus by podle McConnella měl uznat, že sekularismus není méně neutrální než náboženství. Oba dva světónázory spolu soupeří na trhu idejí a není žádný důvod, proč privilegiovat jeden před druhým. Stát by prostě neměl sloužit k prosazování ideologie sekulárních liberálů. Jinak dochází k vyloučení značné části lidí z veřejného života, přičemž společnost by naopak měla být tolerantnější k daleko většímu spektru názorů a společenství. Úkolem liberalismu je umožnit lidem různých věr, aby mohli společně žít v rámci občanské společnosti.²⁶ Proto je tak důležité, aby byl liberalismus kultivován. Ač není v našem univerzitním prostředí příliš obvyklé hlásit se k nějaké politické filosofii, a proto ji ani systematicky rozvíjet, je otázkou, jakou variantu liberalismu budou naši autoři zastávat. Věřím, že si zvolí a zušlechťí tu tolerantnější.

²⁶ Do jisté míry podobnou tematizaci liberalismu lze nalézt u amerického politického filosofa Williama A. Galstona, poradce prezidenta Clintona, který rozlišuje mezi liberalismem založeným buď na (a) *autonomii* (takový má původ v osvícenském projektu), nebo na (b) *diverzitě* (takový zase v reformaci). Galston obhajuje *reformační projekt*, který bere různost vážně, a proto osvícenské hodnoty chápe jako jednu z důležitých možností pro člověka, nikoliv jako konečný trumf nad všemi dalšími hodnotami. Srov. GALSTON, William A., *Two Concepts of Liberalism*, Ethics 105 (April 1995), s. 516–534.

Resumé

Předkládaný článek přibližuje proměnu, ke které v současné době dochází v liberalismu. Tato proměna má podle významného amerického ústavního právníka Michaela W. McConnella význačný dopad na status náboženské svobody. Zatímco starý liberalismus měl své kořeny přímo v křesťanské teologii, a proto si uvědomoval význam náboženství pro životy lidí, současný liberalismus vnímá náboženství jako autoritářské a iracionální. Jakožto náboženství nepřátelské a k němu podezřívavé ideologii je mu zvláštní ústavní ochrana náboženské svobody cizí. Sekulární liberalismus je podle McConnella sektářskou ideologií, jež chce svá dogmata prosazovat silou. McConnell naproti volá proti obnově opravdově pluralistického liberalismu, který by umožnil lidem různých věr společně žít v rámci občanské společnosti.

Summary

Liberalism and Religious Freedom

The article discusses a change that liberalism is currently experiencing. According to a prominent American constitutional law expert, Michael W. McConnell, the change has a significant effect on the status of religious freedom. While the old liberalism had its roots in Christian theology and therefore recognized the importance of religion in human life, the current liberalism perceives religion as authoritarian and irrational. Because the new liberalism holds adverse and suspicious feelings toward religion, it is not in favor of special constitutional protection for religious freedom. McConnell considers secular liberalism to be a sectarian ideology that aims to use power to promote its dogmas. McConnell calls for the restoration of truly pluralistic liberalism, which would facilitate the coexistence of peoples of various beliefs within civil society.

Zusammenfassung

Liberalismus und Religionsfreiheit

Artikel beschreibt die Weltanschauungsänderung des Liberalismus. Nach der Meinung des Verfassungsrechtlers Michael W. McConnell beeinflusse diese Änderung wesentlich den Begriff der Religionsfreiheit. Der alte Liberalismus hatte seine Wurzeln in der christlichen Theologie und somit war er sich der Bedeutung der Religion für das menschliche Leben bewusst; der gegenwärtige Liberalismus betrachtet die Religion als etwas Autoritäres und Irrationelles. Weil dieser neue Liberalismus religionsunfreundlich und -misstrauisch ist, liegt es ihm fremd, dass die Religionsfreiheit unter einem spezifischen verfassungsrechtlichen Schutz steht. Nach McConnell sei der säkulare Liberalismus eine sektierische Ideologie, die ihre Dogmen mit Gewalt durchsetzen will. McConnell demgegenüber fordert die Erneuerung

eines wirklich pluralistischen Liberalismus auf, der den Leuten verschiedener Bekenntnisse gemeinsames Leben in der Zivilgesellschaft ermöglicht.

Riassunto

Il liberalismo e la libertà religiosa

L'articolo qui presentato ravvicina il cambiamento che si svolge attualmente nel liberalismo. Secondo il rinomato esperto del diritto costituzionale americano Michael W. McConnell questo cambiamento ha un effetto notevole allo stato della libertà religiosa. Mentre il liberalismo vecchio aveva le radici direttamente nella teologia cristiana e perciò teneva conto dell'importanza della religione per la vita umana, il liberalismo attuale comprende la religione come un aspetto autoritario ed irrazionale. Per questo motivo il neoliberalismo manifesta verso la religione un atteggiamento ostile e diffidente, è estraneo alla protezione particolare delle libertà religiose. Il liberalismo secolare è secondo McConnell un'ideologia settaria che vuole farsi valere con forza. McConnell chiede invece un vero rinnovamento del liberalismo pluralistico che renderà possibile alle persone di diversi culti vivere insieme in una società civile.

Autor

Mgr. et Mgr. Jiří Baroš (1981) vystudoval politologii a právo na Masarykově univerzitě v Brně. Od roku 2008 působí na Ústavním soudu ČR jako asistent a poradce. Od roku 2012 je též asistentem na Katedře politikologie Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně. Editoval knihy Vladimír Čermák. Člověk – filozof – soudce (2009) a Jezdili s ním andělé. In memoriam Stanislav Krátký (2012). Je spoluautorem publikace Listina základních práv a svobod. Komentář (2012). Publikoval značné množství studií v odborných časopisech (např. Časopis pro právní vědu a praxi či Jurisprudence). Zabývá se politickou filosofií, konstitutionalismem, lidskými právy a vztahem náboženství a politiky.

Mgr. et Mgr. Jiří Baroš (1981) studied political science and law at Masaryk University in Brno. Since 2008 he has worked as an assistant and advisor at the Constitutional Court of the Czech Republic. Since 2012 he has also been an assistant professor in the Political Science Department of the Faculty of Social Studies of Masaryk University in Brno. He served as an editor for the following two publications: Vladimír Čermák: Man – Philosopher – Judge (2009); and Angels Followed

Him Around: In Memoriam Stanislav Krátký (2012). *He is a co-author of the book The Charter of the Fundamental Rights and Freedoms – Commentary (2012). He has published a number of articles in various journals (e.g., Journal for Legal Science, and Jurisprudence). He focuses on political philosophy, constitutionalism, human rights, and the relationship between religion and politics.*

Mgr. et Mgr. Jiří Baroš (1981) absolvierte Politologie und Rechtswissenschaft an der Masarykuniversität in Brünn. Seit 2008 wirkt er am Verfassungsgericht der Tschechischen Republik als Referendar und Berater. Seit 2012 ist er auch am Lehrstuhl für Politologie der Fakultät der Sozialwissenschaften der Masaryk Universität in Brünn tätig. Er war Editor der Bücher über Vladimír Čermák (2009) und Stanislav Krátký (2012). Er ist Mitverfasser des Kommentars der Charta der Grundrechte und Grundfreiheiten (2012). Er beschäftigt sich mit der politischen Philosophie, Verfassungsrechtslehre, Menschenrechten und der Beziehung zwischen Religion und Staat.

Mgr. et Mgr. Jiří Baroš (1981) dopo aver studiato la politologia e il diritto alla Università Masarykiana a Brno, copre dal 2008 l'incarico dell'assistente e consigliere presso la Corte costituzionale della Rep. Ceca. Dal 2012 è assistente della cattedra di politologia alla Facoltà degli Studi sociali della Università Masarykiana a Brno. Ha editato i libri Vladimír Čermák: Uomo – filosofo – giudice (2009) e Angeli viaggiavano con lui. In memoriam Stanislav Krátký (2012). È coautore della pubblicazione La carta dei diritti e libertà fondamentali. Commentario (2012). Ha pubblicato un numero notevole di studi nelle riviste professionali (per es. La rivista per la scienza e pratica di diritto o La Giurisprudenza). Si occupa della filosofia politica, il costituzionalismo, diritti umani e il rapporto fra la religione e la politica.

Dedikace a benedikce kostelů podle kodexů kanonického práva z roku 1917 a 1983

Antonín Ignác Hrdina

Úvod

Autor tohoto článku byl častěji žádán o informace o právní úpravě zasvěcení/svěcení kostela, a to jak o historické, tak zejména o platné právní úpravě, včetně problémů vyplývajících z absence přechodných ustanovení, aby objasnil rozdíl mezi dedikací, konsekrací a benedikcí kostela a kaple podle dřívější a recentní právní terminologie, jaké kroky je možno či nutno učinit, pokud byl kostel pouze benedikován a následně byl povýšen do ranku kostelů vyššího stupně, kdy se má kostel vysvětit a kdy jen požehnat, kdo a za jakých okolností je k tomu kompetentní apod. Na některé z těchto otázek se snaží podat odpověď tento článek, a to zejména komparací obou západních kodexů kanonického práva z roku 1917 a 1983.

Právní úprava podle CIC/1917

Kodex kanonického práva, vyhlášený roku 1917 papežem Benediktem XV.,¹ upravuje tuto problematiku v knize III. De rebus, a to v prvním oddílu De locis sacris její druhé části De locis et temporibus sacris v kánonech 1154–1159,² a dále v kán. 1163, 1165 § 1, 3 a 4, 1166–1168 a 1170–1171 (pokud jde o kostely) a v kán. 1191 § 2 a 1196 (pokud jde o kaple). Nejde ovšem o (samozřejmě v té době) novou právní úpravu, nýbrž pouze o inkorporaci již delší dobu tehdy platné právní úpravy do piánsko-benediktinského církevního zákoníku.

Ještě před tím, v kán. 1147–1150, kodex pojednává obecně o posvěcení (consecratio), jež je vždy spojeno s pomazáním svatým olejem, a (prostém) žehnání

¹ U českých překladů latinských výrazů, resp. citací bylo použito pracovního překladu prof. Františka Kopa a kol., vydaného komisí pro překlad Kodexu při CMB fakultě v Praze, pobožce v Olomouci, s. a. et l. (Olomouc 1969).

² Jsou-li v této kapitole citovány kánony, jde vždy o CIC/1917.

(benedictio) osob či věci bez tohoto pomazání. Pro obojí používá starý kodex „stře-
chového“ výrazu zasvěcení (dedicatio, např. v kán. 1165 § 3, 1171 passim) a obojí
řadí mezi svátostiny, a bez toho, že by podával jejich legální definici, stanoví, kdo
může posvěcení či žehnání konat (kán. 1147), jak se má konat (kán. 1148), komu
(jedná-li se o fyzické osoby) je lze udělit (kán. 1149) a jak se má zacházet s posvě-
cenými či požehnanými věcmi (kán. 1150). V kán. 1148 § 2 se pak (v souvislosti
s ustanovením o platnosti těchto úkonů) rozlišuje žehnání či svěcení ustavující
(constitutiva) a vzyvací (deprecativa). V případě konsekrace či benedikce kostelů
jde samozřejmě o úkony konstitutivní povahy.

Požehnány čili **benedikovány** mají být kostely (legální definici obsahuje kán.
1161) a veřejné kaple (legální definice je podána v kán. 1188 § 2 odst. 1), které se
spravují stejným právním režimem jako kostely (proto, bude-li v dalším textu řeč
o kostele, míní se tím i veřejná kaple). Kaple poloveřejné a soukromé čili domácí
kaple (legální definici podává kán. 1188 § 2 odst. 2 a 3) nemají být konsekrovány,
nýbrž požehnány obecným způsobem jako ostatní místa či domy, anebo mohou
zůstat bez tohoto požehnání, což nic nemění na jejich vynětí z profánního užívání.
Naproti tomu kostely, alespoň jsou-li jejich budovy kamennou stavbou, mohou být
i konsekrovány (nikoli však kostely „ze dřeva nebo železa nebo jiného kovu“ – ty
je podle kán. 1165 § 4 možno žehnat, nikoli však posvětit).³

K benedikci kostela je kompetentní zásadně místní ordinář. Výjimku představu-
jí kostely náležející exemptním řeholním společnostem, kde příslušným k udělení
benedikce je vyšší řeholní představený. Ti (ordinář a řeholní představený) jsou také
podle výslovného ustanovení zákona (kán. 1163) příslušní k požehnání a položení
základního kamene ke kostelu. Oba mohou k benedikci delegovat jiného kněze.

Posvěcení čili **konsekrace** kostela je v CIC/1917 chápána jako vyšší stupeň
zasvěcení (dedicatio), a proto je obligatorní pro kostely katedrální, „a pokud je to
možné, kolegiální, konventní a farní kostely“ (kán. 1165 § 3).⁴ Podobnou dikci má
i nyní platný východní Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium.⁵

³ Speciální norma povolovala za určitých podmínek konsekraci kostelů ze železobetonu (Sacra
Rituum Congregatio ze dne 12. 11. 1909, AAS 1(1909)797.

⁴ Sacra Rituum Congregatio, Cuneen., 7, 8. 1875, ad I.

⁵ „Consecratione dedicentur ecclesiae cathedrales et, si fieri potest, ecclesiae paroeciales, ecclesiae
monasteriorum et ecclesiae domui religiosae adnexae“ (kán. 871 § 1 CCEO). Konsekrace je vy-
hrazena eparchiálnímu biskupovi, který k ní může delegovat jiného biskupa.

Rovněž na udělovatele konsekrace jsou zákonem kladeny vyšší nároky: nestačí, aby byl místním ordinářem (to samozřejmě také) – musí mít nadto biskupské svěcení (*character pontificali insignitus*), přičemž nemůže jít o generálního vikáře bez zvláštního zmocnění (i kdyby byl biskupem). Prakticky tedy může konsekrovat kostel *potestate propria* jen diecézní biskup a ti, kteří jsou mu právně postaveni na roveň, ovšem za předpokladu, že mají biskupské svěcení.⁶ Takto stanovená kompetence platí i pro konsekraci kostelů patřících nějaké (i exemptní) řeholní společnosti. Nemá-li onen ordinář (např. prelát či opat *nullius*) biskupského svěcení, může dát kterémukoli biskupovi téhož obřadu licenci, aby konsekraci vykonal.

Kostel může být konsekrován zásadně kterýkoli den, doporučuje se však konat konsekraci o nedělích nebo jiných zasvěcených svátcích (žadatelé o konsekraci i konsekrující biskup se mají den před vlastní konsekrací postit). Slavnost konsekrace je spojena s mimořádnými odpustky. Výroční svátek konsekrace (ne však pouhé benedikce) se má slavit každoročně podle liturgických předpisů (tj. jako *festum duplex I. cl cum Octava* ve mši a v breviáři).

Do doby, než je kostel konsekrován nebo alespoň benedikován, nesmějí v něm být konány liturgické úkony. Poté je v něm však možno vykonávat všechny církevní obřady s výhradou farních práv, výsad a právoplatných obyčejů.

Každý konsekrováný nebo benedikováný kostel musí mít svůj titul, který po zasvěcení nelze změnit (přirozeně leda s přivolením Apoštolského stolce), a má se v něm každoročně slavit titulární svátek (stejně třídy jako u výročí konsekrace). Jen s přivolením Apoštolského stolce může být titulárním patronem kostela blahoslavený.

Ke ztrátě konsekrace nebo benedikce může dojít jen dvojím způsobem: buď tehdy, když se kostel zboří celý či alespoň větší část jeho zdiva, anebo když jej místní ordinář odevzdá světským účelům (viz kán. 1187).

Kodex výslovně neřeší otázku, zda mohou být konsekrovány i jiné kostely (rektorátní, filiální...). Díkce kán. 1165 § 3 („*Sollemni consecratione dedicentur ecclesiae cathedrales...*“) sama o sobě neumožňuje použití interpretačního argumentu a *contrario* – že tedy jiné než zde taxativně vyjmenované kostely by se nutně nesměly konsekrovat; říká pouze, které kostely se musejí konsekrovat.⁷ Bohužel

⁶ Kán. 1155 § 1 in fine uvádí v této souvislosti práva kardinálů posvětit kostel svého titulu.

⁷ V opačném případě by text normy musel znít jinak, např. „Konsekrovány mají být jen a právě katedrály...“.

i renomované komentáře k CIC/1917, jako je např. Eichmann–Mörsdorf,⁸ Perathoner⁹ nebo Jone,¹⁰ se tomuto problému opatrně vyhýbají. Kladné odpovědi by mohl mírně nasvědčovat kán. 1165 § 1, který mluví o nových církevních stavbách, jež byly zasvěceny „božskému kultu buď slavnostním svěcením, buď aspoň žehnáním“ („...vel sollemni consecratione vel saltem benedictione...“). Evidentně v návaznosti na tento paragraf uvádí Aichner (ovšem v době před vydáním CIC/1917), že totiž „Ecclesia aedificata vel ritu solemni consecratur, vel saltem per praeviam benedictionem cultui Dei addicitur“.¹¹ Toto „vel saltem“ by mohlo naznačovat, že zákonodárci by ani tak nevadilo, pokud by byl konsekrován i jiný kostel než katedrální, kapitulní apod., jako spíše pokud by katedrální, kapitulní apod. kostel byl pouze benedikován. Praxe tomuto názoru dává za pravdu, např. v případech kostelů, které sice nemají onen privilegovaný status podle kán. 1165 § 3, ale jsou významné z nějakého jiného důvodu (např. jako poutní svatyně). A je zcela přirozené, že existuje řada konsekrovaných kostelů, které o tento privilegovaný status přišly (např. v důsledku zrušení farnosti, což je zvláště v České církevní provincii nyní častým zjevem).

Stejně tak kodex (a ovšem ani tehdejší kanonistika) neřeší otázku, zda může či má být konsekrován kostel doposud jen benedikován v případech, kdy se ocitne v kategorii kostelů s obligatorní konsekrací (např. je-li filiální kostel povýšen do ranku kostela farního). Pro kladnou odpověď i na tuto otázku svědčí skutečnost, že konsekrace kostela patří mezi úkony ustavující, konstitutivní (deprecatio constitutiva), které mají vytvářet neboli konstituovat nový (i právní) stav. Došlo-li tedy ke změně právního postavení kostela např. tím, že byl ustanoven kostelem farním, pak je na místě, aby následovala změna i ve vztahu akcesorickém a aby tedy takovýto kostel byl konsekrován (taková byla nepochybně mens legislatoris vyjádřená v kán. 1165 § 3), a to bez ohledu na to, že kostel už byl dříve benedikován.

⁸ EICHMANN, Eduard, MÖRSORF, Klaus, *Lehrbuch des Kirchenrechts auf Grund des Codex Iuris Canonici*, II, Paderborn, 1950.

⁹ PERATHONER, Anton, *Das kirchliche Gesetzbuch (Codex juris canonici)*, Brixen, 1926.

¹⁰ JONE, Heribert, *Gesetzbuch der lateinischen Kirche. Erklärung der Kanones*, II, Paderborn, 1952.

¹¹ AICHNER, Simon, *Compendium juris ecclesiastici ad usum cleri, ac praesertim per Imperium Austriacum in cura animarum laborantis*, Brixen, 1900, s. 717.

Právní úprava podle CIC/1983

Kodex kanonického práva Jana Pavla II., vyhlášený roku 1983, poněkud „zamíchal“ s oněmi pojmy, když v kánonu 1169,¹² bez toho, že by podal jejich legální definice, rozlišuje s použitím jediného kritéria (a tím je kompetence k udělení) na jedné straně svěcení a zasvěcení (*consecratio* a *dedicatio*), k jehož udělení jsou obecně příslušní nejen biskupové, ale i kněží, jimž to dovoluje právo nebo zákonné udělení (= princip koncesní), na druhé straně žehnání (*benedictio*), jež mohou udílet zásadně všichni kněží, pokud nejde o benedikci vyhrazenou papeži nebo biskupům (= rezervační princip), ano i jáhni a laici, pokud jim to právo výslovně dovoluje. Je tedy na kanonistice, aby obsah těchto pojmů vymezila. Za obecně přijímanou můžeme považovat následující tripartici:¹³

a) *consecratio*, tj. slavnostní zasvěcení osob měnící jejich kanonický status – někdy s pomazáním olejem či křížmem (u svěcení biskupů a kněží), většinou však bez něj (v ostatních případech – zasvěcení řeholníků, panen...);

b) *dedicatio*, tj. slavnostní zasvěcení věci Bohu, které je vyčleňuje z profánního užívání a je spojeno s pomazáním křížmem (svěcení oltářů, kostelů...);

c) *benedictio* (prosté žehnání), pod nímž, ačkoli zákon sám tak nečiní, je třeba rozlišovat dva různé typy úkonů:

ca) *benedictio constitutiva*, tj. takové žehnání věci (a jen věci – např. vody, hřbitova, hrobu, kostela, kaple...), které se sice – na rozdíl od dedikace – koná bez pomazání svatým olejem, nicméně – stejně jako dedikace – má za následek vynětí požehnané věci z profánního užívání;

cb) *benedictio invocativa* (též *deprecativa*), tj. nejruznější žehnání osob nebo věci (přirozeně bez pomazání svatým olejem), které ovšem nemá za následek změnu jejich kanonického stavu (u osob) nebo jejich vynětí z profánního užívání (u věcí).

Je zřejmé, že v případě kostelů připadají v úvahu pouze úkony vymezené sub b) a sub ca).

To je obecná právní úprava (*lex generalis*). Zvláštní právní úprava (*lex specialis*) svěcení a žehnání kostelů a kaplí je obsažena ve třetí knize kodexu *De Ecclesiae*

¹² Jsou-li v této kapitole citovány kánony, jde vždy o CIC/1983, není-li uvedeno jinak.

¹³ ALTHAUS, Rüdiger, *Münsterischer Kommentar zum Codex Iuris Canonici*, 1169/4nn (2009). Terminologie ovšem není nijak ustálená ani v češtině; srov. pojmy svěcení, zasvěcení, vysvěcení, posvěcení, žehnání, požehnání.

munere sanctificandi, a to v její třetí části De locis et temporibus sacris, jmenovitě v první stati této části De locis sacris – tedy analogicky, jak to činí CIC/1917. Jde o kánony 1205–1209 a 1212, a dále kán. 1217–1219 (pokud jde o kostely) a kán. 1299 (pokud jde o kaple); v následující pasáži o poutních svatyních se o jejich svěcení či žehnání nemluví, snad proto, že jde zásadně o kostely, o nichž je pojednáno výše.

Na rozdíl od CIC/1917 rozlišuje CIC/1983 pouze kaple (totiž veřejné, tzv. oratorium) a soukromé kaple (sacellum privatum). Jedinou normu, která se týká našeho tématu, obsahuje kán. 1229, který stanoví, že „kaple a soukromé kaple je vhodné žehnat (benedici conventit) podle obřadu předepsaného v liturgických knihách...“. Znamená tato nešťastně koncipovaná „soll-norma“, že v „nevhodném“ případě může být kaple (snad i soukromá?) dedikována, zatímco naopak (i v případě „veřejného“ oratoria) může zůstat i bez benedikce?

Dále tedy bude řeč jen o kostelích stricto sensu. Právní úprava je obsažena v kán. 1217: „Po řádném ukončení stavby se co nejdříve nový kostel zasvětit (dedicetur) nebo alespoň požehná (benedicatur), při zachování liturgických zákonů“ (§ 1). „Slavnostním způsobem se zasvěčují (dedicentur) kostely, hlavně katedrální a farní“ (§ 2). Ani tato norma neslyne přílišnou dokonalostí. Je totiž podivné, že se v hlavě pojednávající výlučně o kostelích mluví o tom, že se slavnostně „zasvěčují kostely“ (dedicentur ecclesiae) – co jiného by se v této souvislosti mělo zasvěcovat? A teprve pak, po čárce, následuje jejich výčet, ovšem (na rozdíl od kán. 1165 § 3 CIC/1917) pouze demonstrativní: praesertim cathedrales et paroeciales. Z toho ovšem jednoznačně vyplývá, že zákonodárce předpokládá, že se budou takto moci slavnostně dedikovat i jiné kostely než katedrální a farní – zřejmě podle uvážení místně příslušného diecézního biskupa: kdo je oprávněn kostel dedikovat, ten je – v mezích zákona – oprávněn rozhodnout i o tom, kdy tohoto práva využije. To potvrzuje i všeobecně uznávaný názor obecné teorie práva, podle něž demonstrativní čili příkladný výčet „vytváří prostor pro uvážení pro (...) orgány veřejné moci aplikující právní normy“,¹⁴ a takovým orgánem je nepochybně a prima facie diecézní biskup. To by korespondovalo s názorem uvedeným výše u norem kodexu z roku 1917.

Ani Heinrich Reinhardt ve výše uvedeném (a vynikajícím) Münsterském komentáři k novému kodexu neřeší otázku, zda lze dedikovat i jiné než katedrální

¹⁴ GERLOCH, Aleš, *Teorie práva*, Dobrá Voda, 2000, s. 29.

a farní kostely, ale aspoň se touto otázkou zabývá.¹⁵ Už úvodem konstatuje, že v zákoně není řečeno, kdy má být kostel dedikován a kdy jen benedikován. Platný kodex nepřevzal normu kán. 1165 § 4 CIC/1917, která *expressis verbis* nedovoluje slavnostní konsekraci u kostelů z jiných materiálů než z kamene. Reinhardt pak vychází ze čtyř norem:

1) z platného kodexu, který v kán. 1217 § 2 stanoví, že slavnostním obřadem se mají dedikovat kostely, zejména katedrální a farní. Z toho vyvozuje, že ostatní kostely mohou být výjimečně také benedikovány prostým způsobem (proč ale „výjimečně“?);

2) z „předkodexového“, leč „pokoncilního“ *Ordo dedicationis Ecclesiae et Altaris*,¹⁶ kde se stanoví, že je-li nějaká pevná kostelní stavba určena výlučně a trvale k tomu, aby se v ní Boží lid shromažďoval a slavil bohoslužby, pak má být podle prastarého křesťanského zvyku zasvěcena Pánu slavnostním úkonem (tedy tehdy konsekrací, v dnešní terminologii dedikací);

3) z (rovněž „předkodexové“) generální instituce k Římskému misálu z roku 1970, kde se v čl. 255 uvádí: „*Praestat ecclesias sollemniter consecrari*“ – tedy všechny kostely;¹⁷

4) z obnovené a ovšem už „pokodexové“ generální instituce z roku 2002, kde liturgický zákonodárce v čl. 290 reprodukuje dikci kodexu a uvádí, že všechny kostely mají být dedikovány či benedikovány, přičemž kostely katedrální a farní mají být slavnostně zasvěceny (tedy dedikovány).

Kompetenci k dedikaci či benedikci kostela vymezuje nový kodex takto: obojí, jak dedikace kostela, tak jeho benedikce je vyhrazena diecéznímu biskupovi. V prvním případě to vyplývá z obecné normy již zmiňovaného kánonu 1169 § 1 (... *dedicationes valide peragere possunt qui characterem episcopali insigniti sunt*), v druhém případě jde o speciální normu kán. 1207, který benedikci posvátných míst zásadně svěřuje všem ordinářům, avšak benedikci kostela vyhrazuje diecéznímu biskupovi. V obojím případě může diecézní biskup delegovat jiného biskupa či kněze.

¹⁵ REINHARDT, Heinrich J. F., 1271/1n (2010).

¹⁶ Z 29. 5. 1977, kap. V, 1.

¹⁷ Je ovšem zajímavé, že „Všeobecné pokyny k Římskému misálu“, které jsou předeslány českému vydání misálu z roku 1983, v tomto článku (255) už obsahují jiný, a sice „kodexový“ text: „Všechny kostely mají být slavnostně posvěceny nebo alespoň požehnané. Katedrální a farní kostely však mají být vždycky slavnostně posvěceny...“.

Další ustanovení týkající se tématu jsou stejná nebo obdobná, jako v CIC/1917: že se zasvěcení nebo požehnání má konat co nejdříve (*quam primum*) po řádném ukončení stavby, že každý kostel musí být někomu zasvěcen, tj. mít svůj titul, který se následně nesmí měnit, a že v právoplatně posvěceném nebo požehnaném kostele se mohou konat všechny bohoslužebné úkoly při zachování farních práv. Ostatní normy z CIC/1917, týkající se zasvěcení kostela, nebyly do platného kodexu recipovány. Kodex také nemluví o mimořádných odpustcích spojených se slavností posvěcení kostela, činí tak však zvláštní právní předpis.¹⁸

Závěr

Co z řečeného vyplývá – zejména pokud jde o odpověď na otázku, zda mohou být dedikovány i jiné než katedrální a farní kostely? Z pramenů, které byly v článku uvedeny, nevyplývá jednoznačná odpověď. Pokud bychom se pokusili vyjít z jejich chronologické komparace, mohla by úvaha vypadat asi následovně:

1) Za účinnosti CIC/1917 (ovšem jen do 70. let 20. století) směly a musely být zásadně konsekrovány (tj. v dnešní terminologii dedikovány) jen vybrané kategorie zděných kostelů (katedrální, kapitulní, konventní farní – výčet je taxativní).

2) Všeobecný úvod k Římskému misálu *Institutio generalis Missalis Romani* z roku 1970 rozšířil (patrně v pokoncilním „rozletu“) tuto možnost/povinnost dedikace na všechny kostely. Stejně mluvil i rituál *Ordo dedicationis Ecclesiae et Altaris* z roku 1977.

3) Roku 1983 nabyl účinnosti nový *Codex Iuris Canonici*, který je ovšem v této věci zdrženlivější: obdobně jako CIC/1917 připouští alternativu dedikace/benedikce, přičemž dedikaci žádá jen pro katedrální a farní kostely – ovšem v demonstrativním výčtu, což jednoznačně ukazuje na možnost dedikace i jiných než katedrálních a farních kostelů.

4) Konečně obnovený Všeobecný úvod k Římskému misálu z roku 2002 obsahuje (což nevzbuzuje podiv) stejné normy jako platný Kodex kanonického práva.

Shrme-li to, co bylo řečeno, můžeme uzavřít, že v současné době je povinností dedikovat katedrální a farní kostely, ale že je možné (a v některých případech – u klášterních kostelů, poutních svatyní apod. – i nanejvýše vhodné) dedikovat i jiné kategorie kostelů, a to nepochybně podle úvahy diecézního biskupa, jemuž jsou

¹⁸ Apoštolská Penitenciárie 16. 7. 1999, *Enchiridion Indulgentiarum*, č. 33 § 1 odst. 6.

jak dedikace, tak benedikce kostela vyhrazeny. Nutné by to bylo v případech, že by některý kostel byl povýšen do vyššího ranku (typicky farního) a byl doposud jen benedikován.

Tento zde uvedený názor si přirozeně neklade nárok na výlučnost; autor se také podrobněji nezabýval liturgickým zákonodárstvím, kde by se možná našly indicie umožňující jistější závěr. V každém případě jasno by zjednal dotaz na Kongregaci pro bohoslužbu a svátosti; ale to už je věcí církevní správy (ordinářů), nikoli kanonistiky.

Resumé

Článek se zabývá komparací staré a nové právní úpravy zasvěcení kostelů a kaplí. Starý kodex z roku 1917 v rámci zasvěcení (dedikace) kostelů rozlišoval jeho vyšší stupeň čili konsekraci, již musely být zasvěceny katedrální, kapitulní, řeholní a farní kostely, a nižší stupeň čili benedikci pro ostatní kostely a kaple. Nyní platný kodex „zamíchal“ s terminologií, když konsekraci vyhradil zasvěcení osob, zatímco vyšší stupeň zasvěcení věcí (včetně kostelů) označuje jako dedikaci, požadovanou – na rozdíl od benedikce – zejména pro katedrální a farní kostely. Ze zákona nevyplývá, zda mohou být dedikovány i jiné kostely, popř. zda už benedikovaný kostel může být dedikován. Změny jsou i v kompetenci osob oprávněných k dedikaci, resp. benedikci kostelů.

Summary

The Dedication and Benediction of Churches according to the Codes of Canon Law from 1917 and 1983

The article compares the old and new legal regimes of the dedication of churches and chapels. The old Code of 1917 spoke of the dedication of churches and distinguished between the higher degree (“consecration”), which was applicable to all cathedral, capitular, religious, and parish churches, and the lower degree (“benediction”) for other churches and chapels. The current Code of 1983 “mixes the terminology around”; the Code reserves “consecration” for the dedication of persons, while the higher degree of “dedication” applies only to objects, including churches, and is required most specifically for cathedral and parish churches. The Code does not explain whether other churches may also be dedicated, or whether a church that underwent benediction could be dedicated. The Code also changes the authority of persons authorized to conduct the dedication and benediction of churches.

Zusammenfassung

Die Dedikation und Benediktion der Kirchen gemäß den Kodexen kanonischen Rechts aus den Jahren 1917 und 1983

Artikel befasst sich mit der Vergleichen der älteren und neueren Regelung der Weihung der Kirchen und Kapellen. Der alte Codex aus dem Jahre 1917 hat im Rahmen der Dedikation einen Unterschied zwischen der Konsekration (einer höheren Stufe der Weihung, die für Kathedral-, Kapitel-, Ordens- und Pfarrkirchen vorbehalten wird) und der Benediktion/Segnung (einer niederen Stufe der Weihung der sonstigen Kirchen und Kapellen) gemacht. Der geltende Kodex hat die Terminologie vermischt, indem die Konsekration der Weihung von Personen vorbehalten wird und die höhere Stufe der Weihung von Sachen (einschließlich der Kirchen) als Dedikation bezeichnet wird, die im Gegensatz zur Benediktion für Kathedral- und Pfarrkirchen erforderlich sei. Dem Wortlaut des Gesetzes kann man nicht entnehmen, ob auch andere Kirchen dediziert werden können, bzw. ob eine schon benedizierte Kirche noch dediziert werden kann. Die Änderungen betreffen auch die Befugnis der bevollmächtigten Personen eine Dedikation oder Benediktion der Kirche zu erteilen.

Riassunto

La dedicazione e la benedizione delle chiese secondo il Codice del Diritto Canonico del 1917 e del 1983

L'articolo si occupa della comparazione fra la legislazione vecchia e nuova concernente la dedicazione di chiese e cappelle. Il codice vecchio del 1917 nell'ambito della dedicazione di chiese faceva distinzione tra la consacrazione come un grado maggiore con la quale dovevano essere dedicate le cattedrali e le chiese capitolari, conventuali e parrocchiali, e la benedizione, un grado minore riservato per altre chiese o cappelle. Il codice vigente ha mescolato la terminologia riservando la consacrazione alle persone mentre la dedicazione /un grado maggiore/ degli oggetti (chiese comprese) è destinata soprattutto per cattedrali e chiese parrocchiali a differenza dalla benedizione. Dalla legge non risulta se anche altre chiese possono essere dedicate, eventualmente se una chiesa già benedetta può essere dedicata. I cambiamenti ci sono anche nelle competenze di persone autorizzate alla dedicazione, rispettivamente alla benedizione della chiesa.

Autor

Prof. JUDr. Antonín Ignác Hrdina, DrSc., O. Praem., nar. roku 1953 v Praze. Přednáší kanonické právo na Fakultě právnické Západočeské univerzity v Plzni a teorii a filosofii práva, kanonické právo a konfesní právo na Katolické teologické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Od roku 2009 stojí jako soudní vikář pražského arcibiskupa v čele Metropolitního církevního soudu.

Prof. JUDr. Antonín Ignác Hrdina, DrSc., O. Praem., was born in Prague in 1953. He teaches church law at the Law School of the West Bohemian University in Pilsen, and theory and philosophy of law and church law and state law on churches and religious societies at the Catholic Theological School of Charles University in Prague. Since 2009 he has been the head of the Metropolitan Church Court, as a judicial vicar of the Archbishop of Prague.

Prof. JUDr. Antonín Ignác Hrdina, DrSc., O. Praem., geb. 1953 in Prag, lehrt Kirchenrecht an der Juristischen Fakultät der Westböhmisches Universität in Pilsen und Rechtstheorie und -philosophie, Kirchen- und Staatskirchenrecht an der Katholischen theologischen Fakultät der Karlsuniversität in Prag. Seit 2009 leitet er als Gerichtsvikar des Prager Erzbischofs das Metropolitangericht in Prag.

Prof. JUDr. Antonín Ignác Hrdina, DrSc., O. Praem., nato nel 1953 a Praga. Insegna il diritto canonico alla Facoltà di Giurisprudenza della Università della Boemia Occidentale a Plzeň e la teoria e filosofia di diritto, il diritto canonico e il diritto ecclesiastico dello Stato alla Facoltà di Teologia Cattolica della Università Carolina a Praga. Nel 2009 divenne vicario giudiziale del arcivescovo di Praga, rappresentandolo alla vertice del Tribunale ecclesiastico metropolitano.

Upozorňujeme na publikaci

Církev a české školství

**Právní zajištění působení církví a náboženských společností
ve školství na území českých zemí od roku 1918 do současnosti**

Záboj Horák

Vydala Grada Publishing, a. s.

GRADA®

ISBN 978-80-247-3623-5

264 stran

Monografie zabývající se ve třech oddílech dějinami a současným právním stavem církevního školství, výuky náboženství ve všech školách a pedagogické i badatelské činnosti teologických fakult a seminářů.

Objednávky lze uskutečnit prostřednictvím internetových stránek

www.grada.cz

Registrace církví a náboženských společností na základě zákona č. 3/2002 Sb.

Stanislav Příbyl

Článek je výstupem z vědeckého projektu VEGA „Kultúrne a náboženské rozdiely, migrácie a ľudské práva“, registrovaného pod číslem 1/0507/12.

1. Snížení početního cenzu zákonem č. 3/2002 Sb.

V roce 2002 došlo v České republice k významnému obratu ve věci registrace církví a náboženských společností státem. Zákon č. 3/2002 Sb.¹ vytvořil zcela novou, dvojestupňovou konstrukci uznávání církví a náboženských společností, která měla napříště umožnit registraci i těm subjektům, jimž to příliš vysoký dosavadní desetitisícový početní cenzus žadatelů znemožňoval. V prvním stupni se jedná o „prostou“ registraci, ve druhém pak o tzv. přiznání oprávnění k výkonu zvláštních práv, „akreditaci“. Snížení cenzu na pouhých 300 podpisů pro registraci v prvním stupni mělo podle důvodové zprávy zákona pomoci ani ne tak novým, dosud spíše marginálním církvím a náboženským společnostem, nýbrž především subjektům etablovaným již dříve na světové úrovni: „Vzhledem k tomu, že zákon č. 161/1992 Sb. stanovuje tzv. početní cenzus na 10 tisíc dospělých osob, občanů ČR, kteří mají k církvi a náboženské společnosti věroučný vztah, nemohou se stát právníckými osobami v naší republice církve a náboženské společnosti s menším počtem věřících, jako jsou např. anglikáni, muslimové a buddhisté.“²

¹ Zákon o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech), ve znění nálezu Ústavního soudu ČR vyhlášeného pod č. 4/2003 Sb., zákona č. 562/2004 Sb., zákona č. 495/2005 Sb., zákona č. 296/2007 Sb., zákona č. 129/2008 Sb., zákona č. 41/2009 Sb., zákona č. 227/2009 Sb., zákona č. 420/2011 Sb., zákona č. 375/2011 Sb. a zákona č. 428/2012 Sb.

² Důvodová zpráva. Obecná část I. – Zhodnocení současného právního stavu. Zhodnocení právní úpravy, č. 1.

2. Kvalitativní podmínky vzniku a působení církví

Pojistkou v zákoně, která by mohla některé subjekty od žádosti o registraci odrazovat, jsou široce formulované kautely v jeho § 5, označované za „kvalitativní podmínky“ vzniku a působení církví a náboženských společností. Demokratický právní stát jimi dává najevo, že pro něho není žádoucí například působení církve nebo náboženské společnosti, jež „omezuje osobní svobodu osob zejména tím, že využívá psychický a fyzický nátlak k vytvoření závislosti, která vede k fyzickému, psychickému a ekonomickému poškozování těchto osob a jejich rodinných příslušníků, k poškozování jejich sociálních vazeb včetně omezování psychického vývoje nezletilých a omezování jejich práva na vzdělání, zabraňuje nezletilým přijmout zdravotní péči odpovídající zdravotním potřebám“.³ Příliš podrobná až mnohmluvná díkce § 5 zákona byla od počátku terčem kritiky jak z hlediska legislativně-technického,⁴ tak po stránce věcné: „Bude zajímavé dále sledovat, jakými právními postupy se bude zjišťovat u náboženské společnosti požadující registraci psychická destrukce jejích členů či rodinných příslušníků, nebo destrukce sociálních vazeb. Co takovou destrukci má být? Bude též zajímavé zjistit, jak zákon zamezí takové destrukci u členů náboženských společností již registrovaných.“⁵ Důvodová zpráva pojímá tato ustanovení především jako nástroj prevence: „Přesto však má smysl podmínky vzniku a působení církví a náboženských společností stanovit, protože stejně jako u různých extrémistických uskupení, která vznikají a vyvíjejí svou činnost z jiných než náboženských důvodů, lze vyvozovat proti těm, kteří se na takové činnosti podílejí, individuální trestní zodpovědnost.“⁶ Aplikovatelnost těchto kautel se však zatím neověřila: „V praxi se od nabytí účinnosti církevního zákona doposud nestalo, že by Ministerstvo kultury shledalo porušení podmínek podle komentovaného ustanovení, ať již v případě žádosti o registraci anebo v případě existujících církví a náboženských společností. Vzhledem k absenci jakékoliv aplikační praxe a judikatury lze o účinnosti a reálných dopadech ustanovení pouze spekulovat.“⁷

³ Zákon č. 3/2002 Sb., § 5 písm. c).

⁴ „Systematika tohoto paragrafu není příliš šťastná a může budít pochybnosti o smyslu textu; výčet v něm je totiž svou povahou alternativní, ale budí dojem výčtu kumulativního.“ – HRDINA, Antonín Ignác, *Náboženská svoboda v právu České republiky*, Praha, 2004, s. 247, pozn. 57.

⁵ ŠTAMPACH, Ivan Odilo, *Náboženské spektrum České republiky*, in: HANUŠ, Jiří (ed.), *Náboženství v době společenských změn*, Brno, 1999, s. 53–72, s. 55.

⁶ *Důvodová zpráva. Zvláštní část. K § 5.*

⁷ KŘÍŽ, Jakub, *Zákon o církvích a náboženských společnostech. Komentář*, Praha, 2011, s. 76.

3. Církev a náboženské společnosti registrované před rokem 2002

Zakotvení výchozího stavu počtu jedenadvaceti registrovaných církví v České republice a jejich názvů ke dni vstupu zákona č. 3/2002 Sb. v účinnost se nachází v příloze zákona:

1. Apoštolská církev
2. Bratrská jednota baptistů
3. Církev adventistů sedmého dne
4. Církev bratrská
5. Církev československá husitská
6. Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů
7. Církev řeckokatolická
8. Církev římskokatolická
9. Českobratrská církev evangelická
10. Evangelická církev augsburského vyznání v České republice
11. Evangelická církev metodistická
12. Federace židovských obcí v České republice
13. Jednota bratrská
14. Křesťanské sbory
15. Luterská evangelická církev a. v. v České republice
16. Náboženská společnost českých unitářů
17. Náboženská společnost Svědkové Jehovovi
18. Novoapoštolská církev v České republice
19. Pravoslavná církev v Českých zemích
20. Slezská církev evangelická augsburského vyznání
21. Starokatolická církev v České republice

4. Letniční církve a církve pocházející z „Hnutí víry“

První církví, jež dosáhla počtu více než 300 osob hlásících se k ní a uspěla se žádostí o registraci po vstupu zákona č. 3/2002 Sb. v účinnost, byla Církev Křesťanská společenství.⁸ Její představitelé možnost registrace přivítali: „Jako představitel Křesťanských společenství – dosud největší ‚církev necírkev‘ – nový zákon vítám,

⁸ Rozhodnutí Ministerstva kultury ČR č. 4563/2002–22, z 19. 6. 2002.

protože nám umožňuje, abychom se konečně jako církev registrovali. Uvědomuji si celou řadu nedostatků, nicméně z hlediska těch, kdo se dosud nemohli registrovat, je krokem kupředu.⁹ Křesťanská společenství se již v době tzv. „normalizace“ odštěpila od Českobratrské církve evangelické v duchu přilnutí k entuziastické letniční spiritualitě.

„Centrem charismatického hnutí se od roku 1979 stal sbor Českobratrské církve evangelické v Praze na Maninách [...]. Tamější charismatické společenství, které se nebývale rozrůstalo a mělo dosah po celém státu, českobratrskou církev po neshodách opustilo a v prvních měsících náboženské svobody (1990) vytvořilo Křesťanskou společnost Maniny, později přejmenovanou na Křesťanské společenství Praha. Sbory pod názvem Křesťanské společenství pak byly zakládány ve městech v celém Československu. Roku 2002 tyto samostatné sbory v ČR vytvořily Církev Křesťanská společenství a byly pod tímto jménem registrovány ministerstvem kultury jako nově vzniklá církev.“¹⁰

Letniční spiritualita buď vstupuje do již existujících církví a je schopna částečně nebo – jak se ukázalo na příkladu Jednoty bratrské – zcela proměnit jejich duchovní profil,¹¹ nebo vytváří stále nové, nezávislé subjekty.

Poněkud odlišného typu jsou další čtyři církve, uznané teprve v nedávné době:

- v roce 2007 Církev živého Boha (*Church of Living God*),¹²
- v roce 2009 Církev Nová naděje,¹³
- v roce 2010 Církev Slovo života¹⁴ a
- konečně v roce 2012 Církev víry.¹⁵

Ty lze zařadit do polymorfního a živelně se rozvíjejícího Hnutí Víry, jehož „nauka se nachází kromě Bible také ve stovkách publikací a nahrávek Učitelů

⁹ DRÁPAL, Dan, *Jak hodnotíte nový zákon o církvích?*, in: Anno Domini 3/2002, s. 23.

¹⁰ VOJTÍŠEK, Zdeněk, *Encyklopedie náboženských směrů a hnutí v České republice*, Praha, 2004, s. 104–105.

¹¹ K této proměně české provincie světové Jednoty bratrské jako celku došlo v roce 1999. Avšak 9 sborů s tradičním zaměřením se odpoutalo a vstoupilo ke dni 1. 1. 2000 do Českobratrské církve evangelické jako její čtrnáctý seniorát, pod názvem Ochránovský seniorát. Tento seniorát byl uznán synodem Unitas Fratrum (světové Jednoty bratrské) roku 2002 jako Dílo Jednoty – Český distrikt (viz *Hesla Jednoty bratrské 2012*, Petr Heřman – DŮLOS, Praha, 2011, s. 142). Pozn. red.

¹² Rozhodnutí Ministerstva kultury ČR č. 80009/2007, z 27. 11. 2007.

¹³ Rozhodnutí Ministerstva kultury ČR č. 5577/2009, z 3. 9. 2009.

¹⁴ Rozhodnutí Ministerstva kultury ČR č. 11623/2010, z 15. 7. 2010.

¹⁵ Rozhodnutí Ministerstva kultury ČR č. 24865/2012–33, z 22. 5. 2012.

Víry. Obsahuje tak řadu prvků, které přesahují pentekostální tradici, např. myšlenku o satanově přirozenosti v nekřesťanu a Boží prozřetelnosti v křesťanu, která z něho činí v podstatě božskou bytost, myšlenku o vykoupení, které Ježíš umožnil při svém sestoupení do pekel, myšlenku o autoritě věřících nad duchovním světem apod.¹⁶ Toto hnutí je ve své podstatě „obdobou toho, co se v oblasti alternativního životního stylu předkládá jako pozitivní myšlení. Pokud věříme, že se něco stane, například uzdravení nemocného, stane se to.“¹⁷ Upřímně věřícímu se tak automaticky dostává dvou nejdůležitějších pozemských dober, zdraví a blahobytu (*health & wealth*), což je zřetelným znakem amerikanizující teologie prosperity nebo v dalších jednotlivých aspektech pak teologie víry či teologie uzdravení. Ta má ovšem i svá rizika: „Když potom uzdravení nepřijde, jsou trápeni pocity viny, pátrají zoufale po nevyznaných hříších, démonických vazbách, příčinách vlastní malověrnosti, případně zakoušejí podezření ze strany ostatních věřících, protože svým stavem ztělesňují pochybnost o neomylné teologii zdraví.“¹⁸ Ne všechna duchovní společenství obdobného typu však svou žádost o registraci dovedla do úspěšného konce, o čemž svědčí případ Církve Nový Život.¹⁹

5. Inspirace antroposofií a dálněvýchodní praxí

Zcela jiného typu je v pořadí druhý subjekt, uznáný po startovním úspěchu Křesťanských společenství, a to rovněž ještě v roce 2002, totiž Obec křesťanů v České republice.²⁰ Mezi jeho členy jsou příznivci antroposofické nauky Rudolfa Steinera, známé širší veřejnosti především díky tzv. waldorfskému školství.²¹ Organizační podobu dal tomuto duchovnímu směru Friedrich Rittelmeyer, který založil již roku 1922 v Berlíně, v několika dalších německých městech a v Dornachu u Basileje první Obec křesťanů (*Christengemeinschaft – Christusgemeinschaft*).

V České republice následně po registraci Obce křesťanů došlo ještě roku 2002 k uznání dvou subjektů asijské inspirace: Mezinárodní společnosti pro

¹⁶ VOJTÍŠEK, Zdeněk, *Encyklopedie náboženských směrů...*, s. 119.

¹⁷ ŠTAMPACH, Ivan O., *Na nových stezkách ducha. Přehled a analýza současné religiozity*, Praha, 2010, s. 98.

¹⁸ HOŠEK, Pavel, *Uzdravení vírou*, in: Dingir 2/2008, s. 54–55, s. 55.

¹⁹ Rozhodnutí Ministerstva kultury ČR č. 1696/2010, z 16. 2. 2010.

²⁰ Rozhodnutí Ministerstva kultury ČR č. 8213/2002-23, z 3. 9. 2002.

²¹ Blíže viz: MÜLLER, Joachim (uspořádal), *Antroposofie a křesťanství*, Kostelní Vydří, 1997.

vědomí Krišny – Hnutí Hare Krišna²² a České hinduistické společnosti.²³ Náboženská praxe prvního z uvedených subjektů budí určitá podezření: „Nebezpečí členství v hnutí Hare Krišna je zvláště v naprostém odklonu od obvyklého způsobu života. Meditační praxe, výlučně vegetariánská strava, asketické požadavky a konečně i duchovní zaměření na naprosto cizorodou kulturu mohou členy natrvalo negativně ovlivnit jak po stránce tělesné, tak psychické.“²⁴ Ve druhém případě pak obecně znějící název zastírá zcela konkrétní směr, zvaný „jóga v denním životě“, jehož šířitelem je indický guru Swámí Mahéšvaránanda, činný od roku 1972 na Západě: „Své působení Mahéšvaránanda brzy rozšířil i na další evropské státy a jako jeden z mála náboženských představitelů projevil zájem i o socialistické země. Do někdejšího Československa přišel poprvé v roce 1973 a od té doby se mu podařilo získat největší počet žáků ze všech indických učitelů, působících na našem území.“²⁵

V roce 2007 byly registrovány ještě další dvě náboženské společnosti, čerpající z východní spirituality, které se již dříve etablovaly v Evropě: Buddhismus Diamantové Cesty Linie Karma Kagjü²⁶ a Višva Nirmala Dharma, pěstující tzv. Sahadža jógu.²⁷ Oba tyto subjekty vzbuzují určité pochybnosti, tkvící již v samotných osobách jejich zakladatelů – v prvním případě kontroverzního dánského guru Oleho Nydahla,²⁸ v druhém pak nekriticky uctívané „božské Matky“ Šrí Mátádží Déví.²⁹ Bude zajímavé sledovat další vývoj společenství Višva Nirmala Dharma po nedávném zesnutí jeho zakladatelky a ústřední protagonistky. Má smysl pokračovat

²² Rozhodnutí Ministerstva kultury ČR č. 11380/2002-24, z 21. 11. 2002.

²³ Rozhodnutí Ministerstva kultury ČR č. 11597/2002-25, z 25. 11. 2002.

²⁴ OPATRŇÝ, Aleš (lektor), *Malý slovník sekt*, Kostelní Vydří, 1998, s. 39.

²⁵ VOJTÍŠEK, Zdeněk, *Encyklopedie náboženských směrů...*, s. 345.

²⁶ Rozhodnutí Ministerstva kultury ČR č. 12449/2006, z 16. 5. 2007.

²⁷ Rozhodnutí Ministerstva kultury ČR č. 13654/2006, z 25. 6. 2007.

²⁸ „Hédonický životní styl lamy Oleho Nydahla, vyjádřený jeho zkratkou ‚hezké slečny a rychlá auta‘, se mnohokrát octl v centru pozornosti západních bulvárních médií. [...] Nelze se také vyhnout dojmu, že se Nydahlovi zcela nepodařilo vyvarovat se role nekriticky obdivovaného guru a že do stejné suverénní pozice dorůstají i někteří jeho žáci.“ – VOJTÍŠEK, Zdeněk, *Encyklopedie náboženských směrů...*, s. 379.

²⁹ „Fotografie Mátádží jsou používány jako symboly při meditaci. Oddanost může být též vyjádřena prastarým hinduistickým rituálem polévání nohou guru ‚nektarem‘ z medu, ghí a dalších složek, který je poté uschován a vypit.“ – PARTRIDGE, Christopher, VOJTÍŠEK, Zdeněk (editor), *Encyklopedie nových náboženství. Nová náboženská hnutí, sekty a alternativní spirituality*, Praha, 2006, s. 201.

v díle, které je natolik spjaté s jedinou osobou? Totéž ovšem platí také pro Českou hinduistickou společnost, jejíž guru Mahéšvaránanda musí čelit vážným podezřením ze zneužívání.³⁰

6. Ústředí muslimských obcí

Důvěra, kterou český zákon o církvích chová k osvědčeným náboženským subjektům, se projevila také v zakotvení poněkud kuriózní výjimky: „Ministerstvo se souhlasem vlády může učinit výjimku a přiznat oprávnění ke zvláštním právům podle § 7 odst. 1 církvím a náboženským společnostem, které reprezentují významné světové náboženství s dlouhou historickou tradicí, působí na území České republiky a jsou registrovány podle tohoto zákona. V tomto případě se nevyžaduje splnění podmínek podle § 11 odst. 1 a 4. Návrh na přiznání oprávnění k výkonu zvláštních práv může podat registrovaná církev a náboženská společnost, která plní řádně závazky vůči státu a třetím osobám. Výjimku podle tohoto odstavce lze udělit pouze do pěti let od nabytí účinnosti tohoto zákona.“³¹ Podstatou této výjimky je jak prominutí obecné desetileté lhůty pro „osvědčení“ církve nebo náboženské společnosti dosud registrované pouze v prvním stupni, tak i početního cenzu osob se k ní hlásících, čítajícího jednoho promile obyvatel České republiky (tj. více než 10 000), aby mohla takto snadněji dosáhnout oprávnění k výkonu zvláštních práv.

O toto privilegium usilovalo mj. Ústředí muslimských obcí,³² které bylo úspěšně registrováno již roku 2004,³³ nicméně jeho žádost o udělení výjimky z roku 2006 nebyla kladně vyřízena, protože obce neustavily zákonem požadovaný statutární orgán.³⁴ V současnosti již nelze o výjimku požádat, neboť pětiletá lhůta od nabytí účinnosti zákona, již zákon pro možnost jejího udělení stanovil, vypršela

³⁰ Blíže k tomu: VOJTÍŠEK, Zdeněk, *Charisma a zneužívání*, in: Dingir 3/2012, s. 74–77.

³¹ Zákon č. 3/2002 Sb., § 27 odst. 8.

³² K prvnímu státnímu uznání islámu, a sice hanefitského ritu, došlo již zákonem č. 159/1912 ř. z. Tento zákon je považován za zrušený obecnou derogační klausulí uvedenou v zák. č. 218/1949 Sb., § 14, tedy z doby totalitního režimu. „Po jistém rozvážení se vedení českých muslimů rozhodlo požádat o registraci pod názvem Ústředí muslimských obcí. Žádost podalo 16. března 2004 a bylo mu vyhověno.“ (TRETĚRA, Jiří Rajmund, *Právní postavení islámské menšiny v České republice*, in: *Náboženská sloboda a jej aspekty – Islám v Európe, Ústav pre vzťahy štátu a cirkví*, Bratislava, 2005, s. 114). Pozn. red.

³³ Rozhodnutí Ministerstva kultury ČR č. 4874/2004, z 17. 9. 2004.

³⁴ Rozhodnutí Ministerstva kultury ČR č. 5900/2006 z 21. 12. 2006 a rozhodnutí ministra kultury (rozklad) č. 18735/2006 z téhož dne.

k 3. lednu 2007. Pokud by se ovšem vlivem zvýšené imigrace počet muslimů na českém území zvýšil, není vyloučeno, že Ústředí muslimských obcí by se mohlo stát pravděpodobně první náboženskou společností, která překoná přibližně desetitisícový cenzus a dosáhne akreditace k vykonávání zvláštních práv. Pak by také muslimští duchovní mohli například vyučovat islámské náboženství na veřejných školách, vykonávat armádní i vězeňskou duchovenskou službu nebo oddávat s občanskoprávními účinky.³⁵

7. Problematické případy

Úspěšné však nejsou ani všechny žádosti o prostou registraci, jako tomu bylo v případě Ekumenické církve svatého Jana Jeruzalémského, řádu rytířů Rhodosu a Malty, která mj. nesplňovala podmínku odlišnosti svého názvu od jině již evidované církevní právnické osoby,³⁶ Ukrajinské řeckokatolické církve, která se vyznačuje velmi kontroverzními aktivitami,³⁷ a Židovského centra Chai.³⁸ Důvody odepření registrace bývají rozličné; někdy církev svou žádost stáhne sama, jako se tomu stalo v případě Arménské apoštolské pravoslavné církve³⁹ a již uvedené Církve Nový Život. O registraci se lze pokoušet opětovně, jak je tomu v případě Ukrajinské řeckokatolické církve, na jejíž adresu vydala Česká biskupská konference prohlášení, v němž se mj. uvádí: „Ztratili kontakt s realitou a žijí v nějakém virtuálním světě, ve kterém si apriorně lidi rozdělili na dobré a špatné. Nabízejí laciné a jednoduché recepty na obnovu řeholních řádů, seminářů, celé společnosti. Nekompetentně posuzují církevní poměry a pasují se za jediné znalce a spasitele Církve.“⁴⁰

Registrační řízení může přinášet také určité zvláštnosti, jakou je například uznání subjektu, který je spojením jedné farnosti a zahraničního zastupitelstva: Ruská pravoslavná církev, podvorje patriarchy moskevského a celé Rusi v České republice.⁴¹ Jde ovšem o uznání církve formou registračního řízení, nikoli o evi-

³⁵ Zákon č. 3/2002 Sb., § 7 a), b), d).

³⁶ Rozhodnutí Ministerstva kultury ČR č. 4059/2002, z 23. 10. 2002.

³⁷ Rozhodnutí Ministerstva kultury ČR č. 13751/2003, ze 4. 3. 2004.

³⁸ Rozhodnutí Ministerstva kultury ČR č. 7240/2004, z 30. 8. 2004.

³⁹ Rozhodnutí Ministerstva kultury ČR č. 3038/2006, z 12. 9. 2006.

⁴⁰ In: *Sbírka platných právních norem Apoštolského exarchátu Řeckokatolické církve v ČR (1996–2011)*, Praha, 2011, s. 134.

⁴¹ Rozhodnutí Ministerstva kultury ČR č. 15996/2006, z 2. 5. 2007.

denci pouhé „farnosti s chrámem svatých nejpřednějších apoštolů Petra a Pavla“ jako právnické osoby. Tzv. *podvorje*, zahraniční zastupitelstvo Ruské pravoslavné církve, bylo otevřeno již roku 1979 v socialistickém Československu, a to spíše z politických než náboženských důvodů.⁴² Skutečné příčiny registrace karlovarské farnosti a zahraničního zastupitelstva Ruské pravoslavné církve jako zvláštní církve v České republice roku 2007 jsou především majetkoprávní povahy.

8. Závěrem

Významnou úlohou liberalizace přístupu náboženských sdružení k postavení subjektů registrovaných státem jako církev nebo náboženská společnost, je zpřehlednění náboženské scény. Řada z nich sice pochází z okruhu nových náboženských hnutí, avšak zdaleka ne všechny lze označovat jednoduše za „sekty“. Pokud se demokratický právní stát zdráhá uznat tyto subjekty jako církve nebo náboženské společnosti, byť ne plnoprávné s církvemi již osvědčenými, nic se samo o sobě nezmění na jejich činnosti, pokud se zdá být (nebo skutečně je) podezřelá.⁴³ Nikoli náhodou se tak i ve Slovenské republice uvažuje o zavedení modelu uznávání nových církví a náboženských společností po vzoru právní úpravy zákona č. 3/2002 Sb., který – i přes mnohé výhrady – plní v České republice svou úlohu postupným zpřehledňováním náboženské scény, o čemž svědčí již dvanáct úspěšně provedených registračních řízení.

Závěrečná poznámka redakce.

Po uzavěření tohoto čísla Revue církevního práva nám došla zpráva, že Ministerstvo kultury ČR registrovalo ke dni 27. března 2013 arménskou Církev Svatého Řehoře Osvětitelce, a sice pod č. j. MK 12485/2013 OC.

V současné době působí tedy v České republice celkem 34 církví a náboženských společností, z nichž bylo 13 registrováno podle zákona č. 3/2002 Sb.

⁴² „Organizovány jsou reciproční návštěvy duchovních, čeští a slovenští studenti bohosloví studují na moskevské a leningradské akademii. (...) Od 1. dubna 1979 bylo se souhlasem příslušných státních orgánů zřízeno v Karlových Varech *podvorje*, tj. zastupitelský úřad Ruské pravoslavné církve v ČSSR.“ – ČERNÝ, Pavel, *Církev a náboženské společnosti v ČSSR*, Praha, 1989, s. 73.

⁴³ „Je nutno umožnit těmto náboženským společenstvím, aby se proti nařčením obhájila. Ani potvrzená obvinění nejsou důvodem omezování svobody vyznání. Došlo-li k trestným činům, nenese za ně podle zákona odpovědnost náboženská společnost, ale skuteční pachatelé.“ – ŠTAMPACH, Ivan Odilo, *Náboženské spektrum...*, s. 68.

Resumé

Zákon č. 3/2002 Sb. zavedl dvojestupňovou registraci nových církví a náboženských společností státem. Na rozdíl od předchozí právní úpravy stačí pro první stupeň registrace podpisy pouhých 300 osob, hlásících se k subjektu usilujícímu o registraci. Díky tomu se odhodlaly k žádosti o registraci subjekty z různých duchovních proudů. Kromě charismatické Církve Křesťanská společenství byly registrovány také čtyři církve z pentekostálního Hnutí víry. Dálněovýchodní inspiraci představují Hnutí Hare Krišna, Jóga v denním životě, Sahadža jóga a Buddhismus diamantové cesty. Celkem bylo za deset let od vstupu zákona v účinnost provedeno dvanáct úspěšných registračních řízení.

Summary

Registration of Churches and Religious Societies based on Law No. 3/2002 Coll.

The Czech Act No. 3/2002 Coll. introduced a two-step registration process for new churches and religious societies with the state. As opposed to the previous law, the new law requires first-step signatures of only 300 persons, who must declare an affiliation with the entity applying for registration. Because of this requirement a number of entities from various spiritual movements decided to request registration. In addition to the charismatic Church Christian Societies, four churches from the Pentecostal Movement of Faith were also registered. The inspiration from the Far East is represented by the Hare Krishna Movement, Yoga in Daily Life, Sahaja Yoga, and Diamond Way Buddhism. In total, in the ten years since the law came into effect twelve registrations were accepted by the state.

Zusammenfassung

Die Registrierung der Kirchen und Religionsgesellschaften gemäß dem Gesetz Nr. 3/2002 Sb.

Das Gesetz Nr. 3/2002 Sb. hat ein zweistufiges Verfahren für staatliche Registrierung der neuen Kirchen und Religionsgesellschaften eingeführt. Im Gegenteil zu den vorherigen Regelungen ist für die erste Stufe der Registrierung eine Vorlegung von 300 Unterschriften der Anhängern des zu registrierendes Subjektes erforderlich. Das war auch einer der Gründe, warum sich um eine Antragstellung Subjekte verschiedener geistlichen Strömungen beworben haben. Über die charismatischen Christengemeinden hinaus sind auch vier Denominationen der Wort-des-Glaubens-Bewegung registriert worden. Eine fernöstliche Inspirierung stellen die Hare-Krishna, Yoga im Alltag, Sahaja-Yoga und Diamantenweg-Buddhismus dar. Insgesamt sind seit dem Inkrafttreten des Gesetzes in letzten zehn Jahren zwölf erfolgreiche Registrierungsverfahren durchgeführt worden.

Riassunto

La registrazione delle Chiese ed Enti religiosi sulla base della legge n. 3/2002 Sb. (Coll.)

La legge n. 3/2002 Sb. (Coll.) ha introdotto una registrazione di nuove Chiese ed Enti religiosi dalla parte dello Stato a due livelli. A differenza dalla legislazione precedente basta per il primo grado della registrazione presentare firme di sole 300 persone aderenti al soggetto aspirante alla registrazione. Grazie a questo cambiamento presero la decisione di presentare la loro richiesta anche soggetti appartenenti a diverse correnti religiose. Oltre alle Comunità cristiane carismatiche sono state registrate quattro Chiese uscite dal Movimento pentecostale. L'ispirazione dall'Estremo Oriente rappresentano il Movimento Hare Krishna, la Yoga nella vita quotidiana, Sahaja yoga e Buddismo della Via di Diamante. In dieci anni dall'entrata in vigore della legge attuale sono stati registrati dodici soggetti.

Autor

Doc. JUDr. Stanislav Příbyl, Ph.D., J.C.D., je knězem katolické arcidiecéze pražské. Vystudoval Právnickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze a fakultu kanonického práva na Institutu obojího práva při Papežské Lateránské univerzitě v Římě. Na Právnické fakultě Trnavské univerzity v Trnavě se habilitoval s prací „Tschechisches Staatskirchenrecht nach 1989“. Je soudcem Metropolitního církevního soudu v Praze, vyučujícím církevního práva na Teologické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích a duchovním správcem kostela sv. Gabriela v Praze na Smíchově.

Doc. JUDr. Stanislav Příbyl, Ph.D., J.C.D., is a priest of the Catholic Prague Archdiocese. He studied at the Law School of Charles University in Prague and the Canon Law Faculty at the Institutum Utriusque Iuris of the Pontifical Lateran University in Rome. He received the degree of docent following a successful defense of his study "The Czech State Law on Churches since 1989." He is a judge of the Metropolitan Church Court in Prague, teaches church law at the Theological School of South Bohemian University in České Budějovice and serves as a spiritual administrator of the St. Gabriel Church in Prague-Smichov.

Univ.-Doz. JUDr. Stanislav Příbyl, Ph.D., J.C.D., absolvierte Juristische Fakultät der Karlsuniversität in Prag und die Fakultät des kanonischen Rechts des Instituts für Staats- und Kirchenrecht der Päpstlichen Lateranuniversität in Rom.

Er habilitierte sich an der Juristischen Fakultät der Universität in Trnava mit der Arbeit „Tschechisches Staatskirchenrecht nach 1989“ als Universitätsdozent. Er ist Richter des kirchlichen Metropolitangerichts in Prag und lehrt Kirchen- und Staatskirchenrecht an der Theologischen Fakultät der Südböhmischen Universität in Budweis. Er ist auch als Seelsorger der St. Gabriel Kirche in Prag–Smíchov tätig.

Doc. JUDr. Stanislav Přibyl, Ph.D., J.C.D, sacerdote cattolico della arcidiocesi di Praga, laureato in diritto alla Facoltà di Giurisprudenza della Università Carolina a Praga alla Facoltà di Diritto Canonico dell’Istituto Utriusque Iuris presso la Università Pontificia Lateranense a Roma. Si è abilitato alla Facoltà di Giurisprudenza della Università di Trnava con la tesi „Tschechisches Staatskirchenrecht nach 1989“ (Diritto Ecclesiastico Ceco dopo il 1989). È giudice del Tribunale Metropolitano a Praga, insegna il Diritto Canonico alla Facoltà Teologica della Università di Boemia Meridionale a České Budějovice ed è rettore della chiesa di S. Gabriele a Praga–Smíchov.

Právní postavení Federace židovských obcí v České republice

Jiří Kašný

1. Úvod

Předmětem této studie je právní postavení Federace židovských obcí v České republice. Vychází z českých ústavních principů a z českého konfesního práva, a to zejména ze znění zákona č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech). Komentuje základní dokument, který Federace židovských obcí v České republice předložila Ministerstvu kultury ČR podle požadavků zákona jako jedno z registrovaných náboženských společenství (označovaných v československých a českých zákonech tradičně jako „církev a náboženské společnosti“).

2. Právní postavení Federace židovských obcí v rámci ústavního pořádku

Z hlediska českého konfesního práva je právní postavení Federace židovských obcí v České republice dáno především ústavním právem, mezinárodními smlouvami, kterými je Česká republika vázána, a již zmíněným zákonem č. 3/2002 Sb.

Základní princip českého konfesního práva – právo na svobodu myšlení, svědomí a náboženského vyznání jednotlivců i společenství – je zakotven v Listině základních práv a svobod, která je součástí ústavního pořádku České republiky.¹

¹ Poprvé byla „Listina základních práv a svobod“ publikována jako příloha ústavního zákona ČSFR č. 23/1991 Sb. z 9. 1. 1991. Ústava České republiky vydaná pod č. 1/1993 Sb. prohlašuje ve svém čl. 112 uvedenou listinu za součást ústavního pořádku ČR. Na základě usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky byla listina znovu ve Sbírce zákonů publikována, a sice pod č. 2/1993 Sb. Srov. TRETERA, Jiří Rajmund, *Stát a církev v České republice*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří, 2002, s. 54 a 56.

Listina základních práv a svobod rovněž stanoví podmínky² uplatňování práva na náboženskou svobodu v některých konkrétních oblastech a za určitých okolností: při vykonávání vojenské služby, v oblasti spravování vnitřních záležitostí církví, v záležitostech náboženské výuky ve státních školách (v dnešní dikci: ve školách zřizovaných státem, krajem, obcí nebo svazkem obcí).³ V neposlední řadě také upravuje případné omezení práva na náboženskou svobodu vzhledem k respektování hodnot a práv a svobod druhých. Zakotvení práva na náboženskou svobodu v ústavním zákoně naznačuje, že respekt k náboženskému přesvědčení jednotlivců je brán jako podstatný prvek uspořádání naší společnosti a státu.

Vyhlášení práva na náboženskou svobodu v Listině základních lidských práv a svobod naznačuje hodnotové zakotvení tohoto práva v lidské důstojnosti. Právo na náboženskou svobodu stejně jako ostatní lidská práva náleží každému člověku, nikoli pouze věřícím, tedy i těm, kdo jsou bez náboženského vyznání. S právem na náboženskou svobodu dále podstatně souvisí obecné ustanovení, že totiž „základní lidská práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu (...) víry a náboženského přesvědčení.“⁴

Neidentifikace státu s jednotlivými církvemi a náboženskými společnostmi je dalším principem českého konfesního práva, který je vyhlášen mezi obecnými ustanoveními Listiny základních práv a svobod. Listina ukládá státu, že se nesmí vázat ani na výlučnou ideologii, ani na konkrétní náboženské vyznání.⁵

Z historického hlediska znamená tento princip překonání dávné identifikace habsburské monarchie s katolickým náboženstvím zejména po vydání „obnovných“ zemských zřízení v Čechách a na Moravě (1627 a 1628), tedy v době, kdy židé tvořili v těchto dvou zemích jedinou náboženskou menšinu působící legálně, avšak „pouze tolerovanou“, a to s tolerancí značně restringovanou.⁶ Tolerantnější přístup státu k náboženství, k němuž dochází v době osvícenského absolutismu, se dotkl také postavení židovské náboženské společnosti.⁷ V roce 1848 došlo k další-

² Listina základních práv a svobod, čl. 15 a 16.

³ Srov. HORÁK, Zboj, *Církev a české školství*, Grada, Praha, 2011, s. 174.

⁴ Listina základních práv a svobod, čl. 3, odst. 1.

⁵ Listina základních práv a svobod, čl. 2, odst. 1.

⁶ Srov. TRETERA, Jiří Rajmund, *Stát a církev v České republice*, s. 18.

⁷ Jde o toleranční edikt Josefa II. týkající se židů, z 2. 1. 1782, a tzv. „židovský systém“ Františka II. z 3. 8. 1797, srov. TRETERA, Jiří Rajmund, *Stát a církev v České republice*, s. 23, a LANDOVÁ, Markéta, *Židovské právo*, diplomová práce obhájená na PF UK, Praha, 1997, s. 88.

mu rozšíření uvedené tolerance.⁸ V „prosincové“ ústavě z roku 1867 a v následujícím zákonodárství došlo ke zrovnoprávnění všech ve státě uznaných náboženských vyznání.⁹ Projevem tohoto zrovnoprávnění byl zákon č. 57/1890 ř. z., o vnějších poměrech izraelské náboženské společnosti, platný až do 1. 11. 1949.

Po roce 1989 neidentifikace státu a církvi v našich zemích znamená překonání identifikace komunistického státu s protináboženským zaměřením státních a veřejných institucí uplatňovaným vůči nábožensky věřícím jednotlivcům a i celým církvím včetně židů a židovských obcí, trvajícím od února 1948 až po listopad 1989.

Ke dvěma principům práva na náboženskou svobodu jsou v rámci ústavního pořádku komplementární ještě princip zákonného omezení náboženské svobody a princip právní ochrany náboženské svobody. Princip zákonného omezení náboženské svobody stanoví, že uplatňování tohoto práva může být omezeno zákonem, je-li to nezbytné „pro ochranu veřejné bezpečnosti a pořádku, zdraví a mravnosti nebo práv a svobod druhých.“ Zároveň však tato omezení nesmí být uplatňovaná svévolně, ale „musí platit stejně pro všechny případy“ a rovněž musí být „šetřeno podstaty a smyslu“¹⁰ práva na náboženskou svobodu. S vyhlášením základních práv nezbytně souvisí důležitost práva na ochranu těchto práv, včetně práva na ochranu náboženské svobody. Bez věrohodných a účinných prostředků k obhájení základních práv a svobod, včetně práva na náboženskou svobodu, by totiž tato práva zůstala krásným ideálem bez dopadu do praktického života jednotlivců i společnosti. V právním státě je tato ochrana zakotvena v ústavním pořádku a spočívá v ustanovení institucí a řízení k obhajobě a domáhání se práv.¹¹

Zmíněné principy českého konfesního práva – právo na svobodu náboženského vyznání, princip neidentifikace státu a církvi a náboženských společností, princip zákonného omezení náboženské svobody a princip právní ochrany náboženské svobody – jsou součástí ústavního pořádku České republiky. Formální zakotvení těchto principů v ústavním právu naznačuje, že svoboda náboženského přesvědčení jednotlivců i církvi a náboženských společností patří k podstatě ústavního uspořádání našeho státu a není pouze vedlejším, tolerovaným, či nahodilým prvkem, nebo pouhou doprovodnou organizační záležitostí.

⁸ Srov. ŠEDINOVÁ, Jiřina, *Židé v Čechách a na Moravě*, in: *Židé, dějiny a kultura*, Praha, s. 45–48.

⁹ Srov. TRETERA, Jiří Rajmund, *Stát a církev v České republice*, s. 30 a 34.

¹⁰ Listina základních práv a svobod, čl. 16, odst. 4, a čl. 4, odst. 1–4.

¹¹ Listina základních práv a svobod, 36, odst. 1, a Ústava ČR, čl. 4.

3. Právní postavení Federace židovských obcí v kontextu zákona č. 3/2002 Sb.

Z hlediska konfesního práva vznikají církve a náboženské společnosti, tedy i Federace židovských obcí, dobrovolným sdružováním fyzických osob, které vychází z osobního přesvědčení jednotlivců a odpovídá vnitřním předpisům dané církve či náboženské společnosti. Jednotlivé církve a náboženské společnosti svébytně rozhodují o svých vnitřních záležitostech, zvláště o záležitostech týkajících se vyznávání víry a o vnitřní organizaci, a také o ustavování a rušení orgánů a institucí a ustanovování a odvolávání duchovních. Jejich činnost nesmí ohrožovat práva a svobody občanů, nesmí ohrožovat demokratické základy státu a nesmí být v rozporu s právními předpisy. Činnost církve a náboženských společností se děje nezávisle na státních orgánech a navíc zákon stanoví, že stát, kraje a obce nesmějí provádět náboženskou nebo protináboženskou činnost.¹²

Církve a náboženské společnosti mohou v České republice vznikat a existovat a zákon jim neukládá povinnost registrace. To se vztahuje také na židovská společenství, která mohou vznikat na základě práva na náboženskou svobodu a mohou působit, aniž by získaly právní subjektivitu. V praxi se vyskytuje organizování některých židovských společenství formou právnické osoby nikoliv náboženského charakteru, např. formou občanského sdružení.¹³

Institut „uznání církví a náboženských společností státem“ byl v našich zemích po dlouhou dobu pod tímto názvem uplatňován.¹⁴ Výrazu „registrace“ se ve vztahu k církvím a náboženským společnostem užívá až od účinnosti zákona č. 308/1991 Sb., o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností. Záměrem tohoto institutu není zmenšit právo na náboženskou svobodu, ale umožnit registrovaným církvím a náboženským společnostem výkon práv

¹² Listina základních práv a svobod, čl. 16, odst. 2, zákon č. 3/2002 Sb., §§ 2–5.

¹³ Např. židovská liberální organizace „Bejt Simcha“ se začala neformálně scházet už v osmdesátých letech minulého století. V roce 1994 byla zaregistrována u Ministerstva vnitra ČR jako občanské sdružení. Od roku 2002 je přidruženým členem Federace židovských obcí v ČR. Viz <http://www.bejtsimcha.cz/> (cit. 26. 2. 2013). Jiným příkladem je konzervativní židovská komunita „Masorti Česká republika“, rovněž zaregistrovaná jako občanské sdružení. Viz <http://www.masortiprague.cz/> (cit. 26. 2. 2013). V ČR existuje ještě několik dalších židovských komunit, které nejsou součástí Federace židovských obcí; další mohou z povahy věci vznikat, nebo se různě transformovat.

¹⁴ Zákon č. 68/1874 ř. z., jenž se týče zákonného uznání společností náboženských, platil na území českých zemí až do 1. 11. 1949, tedy až do jeho derogace ustanovením paragrafu 14 zákona č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem.

stanovených zákonem. Registrace není aktem benevolence státu, ale při splnění zákonem stanovených požadavků je na ni právní nárok. Registraci vznikají církví nebo náboženské společnosti zejména práva připravovat své duchovní i laické pracovníky ve vlastních školách, zakládat vlastní instituce, kterým stát po splnění zákonných podmínek přiznává právní subjektivitu.¹⁵ Zákon č. 3/2002 Sb. dále umožňuje registrovaným církvím a náboženským společnostem získat za podmínek stanovených zákonem oprávnění k výkonu práv, která tento zákon označuje jako „zvláštní“.¹⁶

K poslednímu oficiálnímu uznání židovské náboženské společnosti došlo shora citovaným zákonem č. 57/1890 ř. z., o vnějších poměrech izraelské náboženské společnosti. V době po roce 1949 byla tato náboženská společnost vedena pod názvem Rada židovských náboženských obcí. Po listopadu 1989 se transformovala na Federaci židovských obcí v České republice a jako taková byla v „seznamu církví a náboženských společností, které ze zákona nebo na základě souhlasu státu působí na území České republiky“ uvedena pod bodem 11 v příloze k zákonu č. 308/1991 Sb., o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností ze dne 4. července 1991. Její registrace byla provedena ke dni 1. září 1991 pod registračním číslem 308/1991/11.¹⁷

Federace židovských obcí v České republice v současné době zahrnuje deset židovských obcí, a to v Brně, Děčíně, Karlových Varech, Liberci, Olomouci, Ostravě, Plzni, Praze, Teplicích a Ústí nad Labem a náboženskou instituci Chevra Kadiša ČR.

Federace židovských obcí má oprávnění k výkonu některých zvláštních práv podle zákona o církvích a náboženských společnostech č. 3/2002 Sb., jako jsou právo konat obřady, při nichž jsou uzavírány církevní sňatky,¹⁸ a právo zřizovat církevní školy.¹⁹ Jedná se o zvláštní práva, která umožňují náboženským společnostem vykonávat jejich poslání ve veřejném prostoru. Z historického hlediska se jedná o práva, která byla komunistickým režimem v letech 1948–1989 tvrdě

¹⁵ Srov. §§ 6 a 10 zákona č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech.

¹⁶ Srov. §§ 7 a 11 zákona č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech.

¹⁷ Srov. Ministerstvo kultury ČR, Výpis z Rejstříku registrovaných církví a náboženských společností na http://www3.mkr.cz/cns_internet/ (cit. 26. 2. 2013).

¹⁸ Srov. zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů. Alternativní formu uzavření manželství s účinností od 1. ledna 2014 upravuje zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník.

¹⁹ Srov. zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání.

a důsledně potlačována a po listopadu 1989 byla opět uznána jako práva, která jsou zaručena zákonem.

Jedním ze zvláštních práv podle zákona č. 3/2002 Sb. je právo konat obřady, při nich židé uzavírají sňatek v souladu s židovskou právní tradicí.²⁰ Československé manželské právo během první poloviny dvacátého století umožňovalo uzavřít manželství občanským nebo církevním (náboženským) obřadem. Zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném s účinností od 1. ledna 1950 zrušil alternativní církevní a občanský sňatek. Zavedl povinnou formu uzavírání manželství před místním národním výborem a dovoľoval sňatkové náboženské obřady až po uzavření manželství na národním výboru. V praxi pak byly zájemcům o sňatkové náboženské obřady kladeny nejrůznější překážky před svatbou i po ní. Po více než čtyřech desetiletích obligatorního občanského sňatku obnovil zákon č. 234/1992 Sb., jímž se měnil dosud platný zákon o rodině, ke dni 1. 7. 1992 dřívější alternativní formu uzavírání manželství. Během přípravy nového občanského zákoníku byly diskutovány důvody pro návrat k obligatornímu občanskému sňatku, či pro zachování alternativní formy.²¹ Nakonec nový občanský zákoník s účinností od 1. ledna 2014 nadále umožňuje uzavřít manželství buď jako občanský sňatek, nebo jako církevní sňatek.²² Právo konat obřady, při nichž jsou uzavírány sňatky, náleží tak také kompetentním orgánům Federace židovských obcí.

Mezi oprávnění k výkonu zvláštních práv Federace židovských obcí patří také právo zřizovat církevní školy. Během komunistického režimu církev a náboženské společnosti nemohly zřizovat vlastní školy. Zákon č. 95/1948 Sb., o základní úpravě jednotného školství mimo jiné pomínil alternativu soukromého školství a v § 4 odst. 2 výslovně stanovil, že „školy jsou učiliště státní.“ Zákonodárství po listopadu 1989 umožnilo všem tehdy uznaným a registrovaným církvím a náboženským společnostem zřizovat církevní školy. Podle zákona č. 3/2002 Sb. mohou zřizovat školy a školská zařízení pouze ty registrované církve a náboženské spo-

²⁰ Srov. TRIMBLE LANDOVÁ, Markéta, *Ketuba, manželská smlouva podle židovského práva, a její použití v sekulárních právních systémech*, in: Revue církevního práva č. 41–3/2008, Praha, s. 181–199.

²¹ Viz HORÁK, Záboj, *Alternativní forma uzavření manželství v Českých zemích ohrožena*, in: Revue církevního práva č. 33–1/2006, Praha, s. 41–44, a HORÁK, Záboj, *Proč alternativní forma uzavření manželství?* – in: WINTEROVÁ, Alena, DVOŘÁK, Jan, *Pocta Sentě Radvanové k 80. narozeninám*, ASPI – Wolters Kluwer, Praha, 2009, s. 206–207.

²² Srov. §§ 657 a 658 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník.

lečnosti, které mají oprávnění k výkonu zvláštního práva zřizovat církevní školy podle § 7 odst. 1 písmeno e) uvedeného zákona. Od účinnosti školského zákona č. 561/2004 Sb. se tak děje v souladu s jeho § 8 odst. 6. Tyto školy mají právo být financovány ze státních zdrojů prostřednictvím ministerstva školství.²³ Mezi těmito církvemi a náboženskými společnostmi je i Federace židovských obcí.

Zřizovateli mohou být i evidované právnické osoby odvozené od této náboženské společnosti, tedy i jednotlivé židovské obce. V současné době je Židovská obec v Praze zřizovatelem Lauderových škol, které zahrnují základní školu, osmileté gymnázium a mateřskou školu.²⁴

Až do 31. prosince 2012 měla Federace židovských obcí právo být financována podle zvláštního právního předpisu o finančním zabezpečení církví a náboženských společností státem.²⁵ Toto právo vycházelo, za prvé, ze skutečnosti vyvlastnění majetků církví a náboženských společností státem po nástupu komunistického režimu v roce 1948 a, za druhé, z povinnosti, kterou si stát uložil zákonem č. 218/1949 Sb., kterým se zavázal finančně zabezpečovat církve a náboženské společnosti ze státního rozpočtu, což učinil nepochybně za účelem ovládnutí církví a náboženských společností. Takové majetkové uspořádání navazovalo na protináboženské zaměření socialistického státu, které omezovalo právo církví a náboženských společností na soukromý majetek a samostatné hospodaření a financování vlastních činností. Důvody a formy finanční závislosti církví a náboženských společností na státu, které byly vnuceny komunistickým režimem po únoru 1948, byly a jsou po listopadu 1989 postupně napravovány.

V případě Federace židovských obcí zákon č. 212/2000 Sb., o zmírnění některých majetkových křivd způsobených holokaustem, nejprve umožnil částečné navrácení zabaveného majetku v době nacistické totality, a tím i zmírnění majetkových křivd, které židovské obce, nadace a spolky utrpěly v období od 29. září 1938 do 8. května 1945 a které nebyly po skončení druhé světové války ani po nastolení komunistického režimu napraveny. Zákon č. 212/2000 Sb. se však nevztahuje na majetek, který byl zabaven po únoru 1948.

²³ Srov. § 162 odst. 1 zákona č. 561/2004 Sb. Viz podrobné pojednání in HORÁK, Záboj, *Církev a české školství*, Grada, Praha, 2011, s. 81–120.

²⁴ Srov. http://www.lauder.cz/cs/zakladni_informace.html (cit. 26. 2. 2013)

²⁵ Srov. § 7 odst. 1 písmeno c) zákona č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech, podle znění platného do 31. 12. 2012.

Schválením zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, se Parlament ČR vyjádřil, že „je veden snahou zmírnit následky některých majetkových křivd, které byly spáchány komunistickým režimem v období let 1948 až 1989, vypořádat majetkové vztahy mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi jako předpoklad náboženské svobody a umožnit tak obnovením majetkové základny církví a náboženských společností svobodné a nezávislé postavení církví a náboženských společností, jejichž existenci a působení pokládá za nezbytný prvek demokratické společnosti.“²⁶ Federace židovských obcí se podílela spolu s jinými církvemi a náboženskými společnostmi na projednávání návrhu tohoto zákona. V nápravě majetkového uspořádání a financování církví a náboženských společností státem z období komunistického režimu je možné vidět jak historické, ekonomické a právní aspekty, tak i rozměr práva na svobodu náboženského vyznání. Dlouho připravovaný zákon č. 428/2012 Sb. má totiž zajistit „důstojné a oboustranně přijatelné řešení křivd minulosti i nezávislost náboženských institucí na státu a jeho politických reprezentací. Jinak řečeno, skutečnou svobodu pro církev a náboženské společnosti a ovšem i jejich mnohem větší míru zodpovědnosti za vlastní podobu a fungování.“²⁷

Na základě zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi bude po 1. 1. 2013 část zabaveného majetku navracena církvím a náboženským společnostem, včetně židovských obcí, v naturální restituci.²⁸ Za majetek, který nelze vrátit, bude jednotlivým církvím a náboženským společnostem na základě smlouvy o vypořádání vyplacena v průběhu příštích třiceti let finanční náhrada. Celková výše této paušální finanční náhrady pro Federaci židovských obcí je zákonem stanovena na 272 064 153 Kč.²⁹

Zákon o majetkovém vyrovnání zrušil zákon č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem. Stanovil postup zavedení majetkové odluky církví a náboženských společností od státu. Od 1. 1. 2013 po dobu 17 let bude stát vyplácet církvím a náboženským společnostem příspě-

²⁶ Preambule k zákonu č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi.

²⁷ DANÍČEK, Jiří, *Slovo předsedy*, in: Výroční zpráva Federace židovských obcí v České republice za rok 2011, Praha, s. 2 na <http://www.fzo.cz/wp-content/uploads/vyrocní-zprava-fzo-2011.pdf> (cit. 26. 2. 2013).

²⁸ §§ 3-14 zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi.

²⁹ § 15 zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi.

vek na podporu jejich činnosti. V prvních třech letech se výše příspěvku Federaci židovských obcí bude rovnat částce, která jí byla poskytnuta podle zákona č. 218/1949 Sb., v roce 2011. Od čtvrtého roku tohoto přechodného období se bude výše příspěvku každoročně snižovat o částku odpovídající 5% částky vyplacené v prvním roce přechodného období. Stát podle tohoto zákona přestane vyplácet příspěvek v roce 2030 a církve a náboženské společnosti se tak stanou nezávislé na státním rozpočtu.³⁰

4. Základní dokument Federace židovských obcí v ČR

Součástí registrace náboženské společnosti je podle zákona č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech základní dokument. V něm náboženská společnost uvádí svůj oficiální název, dále své poslání a základní články víry, své sídlo, orgány a organizační strukturu, způsob vzniku a zániku jednotlivých náboženských obcí, způsob ustavování duchovních, začlenění do struktur náboženské společnosti mimo území České republiky, práva a povinnosti osob hlásících se k náboženské společnosti a některé další informace. Základní dokument Federace židovských obcí byl schválen Radou Federace židovských obcí a vychází z platného znění Statutu Federace židovských obcí v ČR.³¹

Federace židovských obcí v České republice má samostatnou právní subjektivitu podle zákona č. 3/2002 Sb. a sdružuje jednotlivé židovské obce, které se hlásí k ortodoxnímu, konzervativnímu nebo reformnímu (liberálnímu) směru judaismu, a přidružené židovské organizace. Statut Federace stanoví konkrétní podmínky k přijetí židovské obce za člena Federace. Poslání Federace se uskutečňuje zejména v oblasti organizační. Federace zastupuje židovskou pospolitost v rámci České republiky i v zahraničí. Federace rovněž koordinuje činnosti jednotlivých židovských obcí ve věcech náboženských, sociálních, vzdělávacích a kulturních. Federace židovských obcí aktivně brání židovskou pospolitost proti všem projevům antisemitismu, rasismu, xenofobie, nacismu, fašismu či jakékoli diskriminace a také chrání památku židovských obětí šoa. V oblasti kulturní a vzdělávací Fede-

³⁰ § 17 zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi.

³¹ Základní dokument Federace židovských obcí v ČR i Statut Federace židovských obcí v ČR jsou zveřejněny on-line na stránce rejstříků církví a náboženských společností Ministerstva kultury České republiky na http://www3.mkr.cz/cns_internet/CNS/Seznam_dokumentu.aspx?id_subj=956&typ=1&str_zpet=Detail_cns.aspx (cit. 26. 2. 2013).

race pečuje o židovské památky na území ČR, pokud o ně nepečují jiné instituce, a podporuje vzdělávání v oblasti judaismu a vědomostí o šoa.

Existence a činnost Federace židovských obcí tak zřetelně přesahuje chápání náboženské společnosti, jak je vyjádřeno v zákoně o církvích a náboženských společnostech: „Pro účely tohoto zákona se rozumí a) církví a náboženskou společností dobrovolné společenství osob ... založené za účelem vyznávání určité náboženské víry, ať veřejně nebo soukromě, a zejména s tím spojeného shromažďování, bohoslužby, vyučování a duchovní služby, ...“³² Existence a činnost židovských obcí se naplňuje nejenom v kultovní činnosti, ale také v sociálních, vzdělávacích a kulturních aktivitách, které jsou zaměřené jak dovnitř k členům jednotlivých obcí a celé židovské pospolitosti, tak i ven do pluralitní společnosti. Právně restriktivní výklad pojetí církví a náboženských společností podle platného zákona by mohl vést k omezení života a činnosti církví a náboženských společností. V důsledku by tu potom nešlo pouze o diskusi nad šíří výkladu paragrafu zákona, ale znamenalo by to něco mnohem zásadnějšího, a sice omezení práva na náboženskou svobodu.³³

Jednotlivé židovské obce, které náleží do Federace židovských obcí a mají vlastní právní subjektivitu jako evidované právnické osoby podle zákona č. 3/2002 Sb., sdružují občany ČR i cizí státní příslušníky, kteří žijí v České republice. Židovské obce vznikají obnovením činnosti zaniklé židovské obce, delimitací stávající židovské obce, nebo novým ustanovením židovské obce na základě schválení návrhu Rady Federace židovských obcí. Posláním jednotlivých židovských obcí je především zajišťovat náboženský a kulturní život svých členů a také jejich sociální potřeby. Současný Statut Federace židovských obcí rovněž stanoví, kdy a za jakých okolností je možné židovské obci nebo přidružené organizaci členství ve Federaci pozastavit nebo zrušit.

Základní dokument prezentuje kritéria členství v židovské obci. Statut či stanovy dané obce pak stanoví podmínky pro členství v židovské obci. Členy židovské obce mohou být ti, kdo se hlásí k židovskému náboženskému vyznání, židovské národnosti nebo původu, kteří zároveň nejsou příslušníky jiných církví nebo náboženských společností a byli přijati příslušnými orgány židovské obce za členy židovské obce. Členství může vzniknout pouze v jedné židovské obci, která je

³² Zákon č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech, § 3 písmeno a).

³³ Na nebezpečí restriktivního výkladu s odvoláním na nedávnou (totalitní) zkušenost upozorňuje prof. Tretera in TRETERA, Jiří Rajmund, *Stát a církev v České republice*, 2002, s. 69.

součástí Federace židovských obcí. Novelizovaný Statut Federace židovských obcí z roku 2007 přináší možnost rozšíření kritéria členství jednotlivců v židovské obci. Zatímco předchozí Statut Federace stanovil jako podmínku členství v židovské obci židovskou matku nebo židovského otce, novelizovaný Statut Federace umožňuje přiznat členství v židovské obci i žadateli, který může doložit alespoň jednoho židovského prarodiče.³⁴ Jednotlivé obce mají takto možnost na svém členském shromáždění rozhodnout, jaký typ členství bude pro ně nadále platit tím, že tyto podmínky formálně včlení do svého statutu. Obce však nemají právo podmínky členství dále rozvolnit. Giury (přestupy), pokud splňují kritéria členství příslušné obce a provede je příslušný bejt din, jsou uznávány jako předpoklady členství v židovské obci.³⁵

Podle sčítání lidu provedeného Českým statistickým úřadem v roce 2011 se k Federaci židovských obcí v České republice přihlásilo 1 132 osob. Podle současných informací Federace židovských obcí je registrováno v deseti židovských obcích v ČR kolem 3 000 členů, v dalších židovských organizacích asi 2 000 dalších členů. Odhaduje se, že v ČR dnes žije 15 000–20 000 Židů, z nichž však většina není registrována.³⁶

Základní dokument dále přináší základní články víry. Odvolává se na třináct článků víry, jak je formuloval středověký židovský učenec Moses ben Maimon (Córdoba 1135 – Káhira 1204) ve svém komentáři k desáté kapitole Mišny. Těchto třináct článků víry je zvykem recitovat v řadě židovských obcí po světě v synagoze denně po ranní modlitbě. Ostatně i text Základního dokumentu uvádí tyto články slavnostními slovy: „Základní články židovské víry jsou následující,“ a potom následuje text článků ve vší stručnosti a bez komentáře. Z jednotlivých článků je zřejmé, že židovské náboženství se řadí k monoteistickým, transcendentním

³⁴ Takto stanovené podmínky korespondují s podmínkami práva návratu stanovenými v izraelském Zákoně o návratu, který umožňuje získání občanství státu Izrael tomu, kdo má alespoň jednoho židovského prarodiče. Srov. *The Law of Return 5710 (1950)* at <http://www.knesset.gov.il/laws/special/eng/return.htm> (cit. 26. 2. 2013).

³⁵ Srov. DANÍČEK, Jiří, *Slovo předsedy*, in: Výroční zpráva Federace židovských obcí v České republice za rok 2007, Praha, s. 2 na <http://www.fzo.cz/wp-content/uploads/vyrocnizprava-fzo-2007.pdf> (cit. 26. 2. 2013) a DANÍČEK, Jiří, *Byl schválen nový statut Federace ŽO v ČR*, in: Roš Chodeš 12/2007, Praha, s. 3.

³⁶ Federace židovských obcí v České republice na <http://www.fzo.cz/o-nas/statistika/> (cit. 26. 2. 2013). Srov. VOJTÍŠEK, Zdeněk, *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*, Praha, 2004, s. 135–139.

náboženstvím. Bylo zjeveno prostřednictvím Mojžíše a dalších proroků. Nezměnitelná Tóra byla darována Mojžíšovi jako základní zákon. Morální odpovědnost jednotlivce odpovídá víře, že Bůh je vševědoucí a spravedlivý. Soslání Mesiáše a vzkříšení mrtvých patří mezi náboženská očekávání.³⁷

Základní dokument dále uvádí sídlo Federace židovských obcí a stručně popisuje strukturu a pravomoci jejích orgánů. Sídlo Federace židovských obcí se nachází v Praze-Josefově, v Židovské radnici v Maiselově ulici č. 18. Orgány Federace jsou v souladu s jejím Statutem Rada Federace židovských obcí, Prezidium, předseda, tajemník a vrchní zemský rabín a také Revizní komise Federace židovských obcí. Statut Federace židovských obcí stanoví především způsob ustavení a odvolávání těchto orgánů a jejich kompetence. Organizační záležitosti spadají zpravidla do kompetence Rady, Prezidia a předsedy. Řízení a běh správního aparátu Federace je v kompetenci tajemníka. Vrchní zemský rabín reprezentuje Federaci ve věcech náboženských a je příslušný k projednávání a řešení náboženských, kultovních a rituálních záležitostí v rámci Federace židovských obcí. Revizní komise kontroluje činnost Federace židovských obcí a podle Stanov vykonává dozor v některých činnostech v jednotlivých obcích.

Základní dokument dále zmiňuje funkce vrchního rabína, rabína a vyjmenovává řadu duchovenských funkcí v židovských obcích. Vrchní zemský rabín je přijímán a odvoláván předsedou Federace židovských obcí po schválení Radou Federace židovských obcí. Podobně rabín židovské obce je přijímán a odvoláván předsedou židovské obce na základě schválení představenstvem židovské obce. Statut stanoví další podrobnosti, včetně požadavků na kandidáta na tuto funkci a jeho kompetence v oblasti náboženské, kultovní a rituální. Následuje prostý seznam dalších duchovenských funkcí v židovských obcích: výpomocný duchovní, šames, mašgiach, učitel náboženství, kantor, šochet, sofer, vrchní mašgiach, vrchní kantor. Jejich pravomoci a povinnosti je třeba hledat v židovském právu a tradici.

Z mezinárodních organizací, se kterými Federace židovských obcí spolupracuje, nebo jejichž je členem, Základní dokument uvádí členství ve Světovém židovském kongresu a v Evropské radě židovských obcí. V každoročních Výročních zprávách Federace židovských obcí se pak uvádí konkrétní členství a spolupráce s mezinárodními organizacemi během daného roku. Z Výročních zpráv pro

³⁷ STOV. JISRA'EL ME'IR LAU, *Praktický judaismus*, Praha, 2012, s. 354–355.

léta 2010 a 2011 vyplývá, že koncem roku 2010 Federace s ohledem na krizovou situaci v Evropské radě židovských obcí z této organizace dočasně vystoupila.³⁸

Podle základního dokumentu k právům a povinnostem členů židovských obcí patří především právo aktivní účasti na činnosti obce, a to nejenom na náboženských programech, ale také na kulturní, vzdělávací a sociální činnosti. Jednotlivá práva a povinnosti členů jsou stanovena ve Statutu Federace židovských obcí a ve Statutu židovské obce, k níž dotýčný člen náleží, přičemž člen může náležet vždy jen k jedné židovské obci, která je součástí Federace židovských obcí. Základní dokument dále vyjmenovává některé z práv a povinností, které se vztahují k řízení obce a Federace a také k náboženskému životu. Člen židovské obce, který dosáhl osmnácti let věku, má právo podílet se na řízení Federace židovských obcí a židovské obce prostřednictvím pasivní i aktivní účasti ve volbách do všech orgánů své obce i Federace. K právům zletilých členů patří také právo účastnit se práce v komisích a být volen do jejich čela a obracet se na všechny orgány své obce i Federace. Z hlediska náboženského života má každý člen obce povinnost ctít zásady židovského náboženství a podle možností se účastnit činnosti obce. Rovněž je povinen respektovat statut obce i Federace, včetně povinnosti platit členské příspěvky ve stanovené výši a termínu. Z výročních zpráv zřetelně vysvítá, že solidarita mezi jednotlivými členy i mezi obcemi je velmi ceněná.

5. Závěr

Zkoumání právního postavení Federace židovských obcí v České republice ukazuje, že konfesní právo ČR garantuje náboženskou svobodu jednotlivým židům, židovským obcím i celé židovské pospolitosti. Ve dvou oblastech je však možné pozorovat určité napětí a snahu o hlubší uplatnění náboženské svobody. Jednou z nich je způsob financování činností židovských obcí. Federace židovských obcí postupně přechází na nový způsob financování podle zákona č. 428/2012 Sb. V majetkovém vyrovnání podle tohoto zákona jde o řešení křivd minulosti a zároveň přechod ke skutečnější nezávislosti židovských obcí na státu a jeho politických reprezentacích. Toto majetkové vyrovnání nemá jen pragmatický rozměr a není založeno jen na ekonomických kalkulech, ale vychází z úsilí o skutečnou svobodu

³⁸ Výroční zpráva Federace židovských obcí za rok 2010 a 2011 na <http://www.fzo.cz/wp-content/uploads/vyrocnizprava-fzo-2011.pdf> (cit. 26. 2. 2013).

náboženských institucí a zároveň s tím i o mnohem větší míru zodpovědnosti židovských obcí za vlastní podobu a fungování.

Pojetí církví a náboženských společností v rámci platného zákona č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech, a sebepojetí židovských obcí podle Základního dokumentu Federace židovských obcí v ČR vede k následující úvaze: zatímco zmiňovaný zákon vymezuje chápání náboženské společnosti na oblast vyznávání víry, bohoslužby, vyučování a duchovní služby, Základní dokument se ztotožňuje s těmito činnostmi a na stejné rovině ještě jmenuje činnosti v sociálních, vzdělávacích a kulturních oblastech, které jsou zaměřené jak dovnitř jednotlivých obcí, tak i ven do celé společnosti. I toto rozdílné pojetí souvisí s chápáním a respektováním práva na svobodu myšlení, svědomí a náboženského vyznání jednotlivců a společenství.

Resumé

Studie zkoumá právní postavení Federace židovských obcí v České republice. Vychází především z ústavních principů českého konfesního práva a ze zákona č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech. Komentuje Základní dokument Federace židovských obcí v ČR, vypracovaný podle zákona č. 3/2002 Sb. Zmiňuje se o novém zákoně č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi. Pojednává o činnosti židovských obcí v oblasti vyznávání víry, bohoslužeb a vyučování náboženství, a také činnosti v oblasti sociální, vzdělávací a kulturní.

Summary

Legal Status of the Federation of Jewish Communities in the Czech Republic

The article analyzes the legal status of the Federation of Jewish Communities in the Czech Republic, primarily on constitutional principles and Law No. 3/2002 Coll., on churches and religious societies. The article comments on the Fundamental Document of the Federation of Jewish Communities in the Czech Republic, which was created according to Law No. 3/2002 Coll. The article also mentions a new law, Law No. 428/2012 Coll. on property settlement with churches and religious societies, and reviews the activities of Jewish communities in the areas of religious life, services, religious education, social work, and educational and cultural activities.

Zusammenfassung

Die rechtliche Stellung der Föderation der jüdischen Gemeinden in der Tschechischen Republik

Die Studie widmet sich der Rechtsstellung der Föderation der jüdischen Gemeinden in der Tschechischen Republik. Sie geht von den verfassungsrechtlichen Grundsätzen des tschechischen Staatskirchenrechts und dem Gesetz Nr. 3/2002 Sb. über die Kirchen und Religionsgesellschaften aus. Es wird das grundlegende Dokument der Föderation der jüdischen Gemeinden in der Tschechischen Republik, das gemäß dem Gesetz Nr. 3/2002 Sb. ausfertigt wurde, kommentiert. Erwähnt wird auch das neue Gesetz Nr. 428/2012 Sb. über den Vermögensausgleich mit den Kirchen und Religionsgesellschaften. Ferner wird die Tätigkeit der jüdischen Gemeinden im Bereich der Bekenntnisausübung, Gottesdienste, Religionsunterrichts und der Ausbildung als auch im sozialen und kulturellen Bereich behandelt.

Riassunto

La posizione giuridica della Federazione delle comunità ebraiche nella Repubblica Ceca

L'articolo esamina la posizione giuridica della Federazione delle comunità ebraiche nella Repubblica Ceca. Parte soprattutto dai principi costituzionali del diritto ecclesiale ceco e dalla legge n. 3/2002 Sb., sulle Chiese ed Enti religiosi. Commenta la Carta fondamentale della Federazione delle comunità ebraiche nella Rep. Ceca, elaborato sulla base della suddetta legge. Fa menzione della nuova legge n. 428/2012 Sb., sull'equiparazione patrimoniale con le Chiese ed Enti religiosi. Tratta l'attività delle comunità ebraiche nell'ambito della professione di fede, liturgia ed insegnamento religioso, ma anche nel settore sociale, educativo e culturale.

Autor

Doc. Dr. Jiří Kašný, Th.D., studoval teologii a kanonické právo na Universitě Pontificia Salesiana v Římě a na Catholic University of America ve Washingtonu, D.C. Nyní přednáší na Anglo-American University, School of Law, v Praze.

Doc. Dr. Jiří Kašný, Th.D., studied theology and church law at the Università Pontificia Salesiana in Rome and at the Catholic University of America in Washington, D.C. Currently he teaches at the School of Law of the Anglo-American University in Prague.

Univ.-Doz. Dr. Jiří Kašný, Th.D., studierte Theologie und kanonisches Recht an den Universitäten Università Pontificia Salesiana in Rom und Catholic University of America in Washington, D.C. Zur Zeit lehrt er an School of Law of Anglo-American University in Prag.

Doc. Dr. Jiří Kašný, Th.D., studiò teologia e diritto canonico alla Università Pontificia Salesiana a Roma e alla Catholic University of America a Washington, D.C. Adesso insegna alla School of Law of Anglo-American University a Praga.

**Miloš Doležal: Jako bychom dnes zemřít měli.
Drama života, kněžství a mučednické smrti
číhošťského faráře P. Josefa Toufara**

Nová tiskárna Pelhřimov, 2012, 446 s., ISBN 978-80-7415-066-1

„V takovéto vesničce bych chtěl být jednou knězem... takovým lidem bych dobře rozuměl a oni mě, vždyť jsem přece jedním z nich. To je to, proč studuji a co mě posiluje. Víra v lidské dobro... a Boží spravedlnost...“

Ze vzpomínek přítele Josefa Toufara Jiřího Veselého (s. 36)

Těmito slovy se tedy vyznal během svých studií Josef Toufar jednomu ze svých přátel z přesvědčení, že je povolán ke kněžství. Celá Doležalova kniha je potom už jen potvrzením těchto jeho slov – ano, všechno to nepřeborné množství materiálů, které autor snesl, je výmluvným potvrzením toho, že Josef Toufar skutečně k příkladné kněžské službě povolán byl. A není pochyb, že při „normálním chodu dějin“ by tento muž svým farníkům oddaně sloužil a na konci svých pozemských dní potom odešel v obecné pověsti svatosti, která by v místě jeho působení mezi pamětníky a potom i jejich potomky ještě dlouho přežívala.

Jenže dějiny od roku 1940, kdy se Toufar knězem stal, rozhodně nešly svou obvyklou cestou a knězi Toufarovi nakonec přisoudily úděl mnohem významnější, takže se jeho jméno nesmazatelně zapsalo do české duchovní krajiny. Dodejme však, že zároveň úděl mučednický a v jednotlivých zastaveních jeho osobní křížové cesty i ve své brutalitě a cyničnosti naprosto šokující a hrozivý. Toufar se tak stal podobně jako sv. Jan Nepomucký nebo Jan Palach tím mužem českých dějin, jejichž příběh čteme právě přes jejich mučednický konec, přičemž ovšem jeho stín dopadá na jejich život tak výrazně, že nakonec jeho přesné kontury mizí v neurčitosti a vlastně i nezájmu. Vždyť to podstatné je obsaženo právě v tom mučednictví a jeho bezprostředních příčinách.

Je tedy neoddiskutovatelnou zásluhou autora knihy, že nyní dal tomuto stínu definitivně ustoupit a před námi v mnoha podrobnostech vystává svět Vysočiny

prvé poloviny 20. století a v něm i pevně ukotvený Toufarův příběh. Doležal přitom nenapsal „klasickou biografii“, ale spíše jakousi zpětně sestavenou „kroniku jednoho života“, v níž nechává primárně promlouvat prameny (především zachycená svědectví pamětníků), které jen okrajově doplňuje vlastními komentáři. Součástí knihy je přitom i rozsáhlá fotografická příloha (včetně nafocených relevantních dokumentů), která je v podstatě rovnocenná „psanému textu“. Teprve v souběhu těchto dvou složek totiž před čtenářem v úplnosti vyvstane svět, z kterého Toufar vyšel, a který také v nemalé míře sám ztělesňoval.

Přesto, že „hybatelem vyprávění“ tedy vlastně není autor knihy, ale jím nalezené, získané a umně chronologicky seřazené prameny nejrůznější povahy, nelze říci, že by Doležal své sympatie k Toufarovi skrýval. Není se ostatně co divit – z řeči pramenů se dozvídáme o příkladném křesťanském životě, který se nakonec plně realizoval ve zvolené kněžské službě. Zde zmiňme fakt, že Toufar ve svých 26 letech neváhal zasednout mezi jedenáctileté spolužáky, jen aby tak získal potřebné středoškolské vzdělání umožňující následné seminární studium v Hradci Králové. Autor vlastně cíleně ukazuje, že k mimořádnému příběhu byl vyvolen i mimořádný muž, hluboce si v sobě uchovávací vědomí povolání, které by měl ve svém životě realizovat. Není totiž pochyb, že drtivá většina lidí jeho věku by po zjištění, že jim k naplnění jejich cíle nezbyvá než podstoupit cosi zcela neobvyklého a zjevně opatřeného stigmatem nepatřičnosti, ba přímo směšnosti, ucouvla. Ne tak Toufar – roli spolužáka o mnoho let mladších dětí přijímá s nadhledem a pokorou, která mu slouží jak ke cti, tak i ku prospěchu. Ten pak má ostatně i jeho okolí.

Totéž lze pak i říci o jeho vlastní kněžské službě, která se začíná v Zahrádkách v nesnadném údobí nacistické okupace země. I tady dokáže Toufar přetavit své lidské a kněžské charisma, pevně zakořeněné v bezchybné znalosti místního prostředí, do účinné služby bližním a mladým lidem zvláště. Autor tak opět snáší nemálo svědectví, z nichž stále dokážeme i přes propast již uplynulého času vytušit farářovu srdečnost, vtip a soucit, s nimiž pomáhal druhým ulehčit jejich – v této době nezřídka i velmi tragické – osudy.

V krátkém poválečném období pak Toufar také úspěšně napomáhá volebnímu snažení lidové strany, což mu není místními komunisty po únorovém puči zapomenuto, takže je nepohodlný kněz – přes odpor svých farníků – přeložen ze Zahrádek do Číhoště. Zdá se přitom, že tento střet Toufara ve vztahu ke komunistům

naladil na daleko pragmatičtější kurz. Podepisuje „Katolickou akci“¹ (byť následně svůj podpis odvolává), na nátlak také nečte farníkům biskupský pastýřský list, při čtení dalšího vynechává „nejostřejší pasáže“. Doležal jej za to neodsuzuje (byť prameny neskrývají, že nebyli úplnou výjimkou kněží, kteří se zachovali jinak), a jistě se tak toho už s ohledem na jeho další osud neodvažuje ani autor těchto řádků.

Důležité je z právě uvedeného snad jen poznání, že Toufar rozhodně nebyl tím typem kněze (jako třeba v jiné zemi a jiném dobovém kontextu bl. Jerzy Popiełuszko), který by katolické církvi nepřátelskou státní moc provokoval a o mučednictví si tak nepřímou říkal. Tím nepochopitelnější je pak svým způsobem jeho další osud, přisouzený mu dodnes nevysvětleným pohybem křížku ze dne 11. 12. 1949. Právě tento „číhošťský zázrak“ jej totiž nakonec přivede na sklonku ledna 1950 do mučírny Státní bezpečnosti ve Valdicích, a to bez jakéhokoli formálního podkladu pro zatčení.

Dostáváme se tak k závěrečné části knihy, naplněné výpovědi pramenů svědčících o neuvěřitelné nelidskosti, brutalitě a cynismu pohunků komunistické státní moci, kdy je Toufar pro uskutečnění přímého zájmu Gottwalda, Čepičky a jejich soupeřů na příslušném monstrprocesu v podstatě systematicky utýrán ve snaze vymoci na něm doznání – protože žádný jiný důkaz, který by jej usvědčil „z umělé inscenace zázraku“ nebyl a také nemohl být nalezen (autor přitom ale v podstatě vylučuje i provokaci StB).

Doležal si následně všímá i zcela odporného způsobu, kterým se snažila komunistická moc případ propagandisticky vytěžit a také toho, jakým způsobem jednala s jeho neteří, která se marně po čtyři roky snažila zjistit další strýcův osud. Tady jediné se v tomto případě sadistického ubití člověka vlastně dostáváme i na pole právní historie, kdy autorem shromážděné materiály poskytují smutnou výpověď o tom, kterak příslušné státní orgány přes znalost o stavu věci nechtěly a nedokázaly povolát viníky k trestní odpovědnosti (až roku 2002 se za hlavním viníkem Toufarovy smrti zavřou na pouhý jeden rok vrata věznice).

¹ Pozn. red.: šlo o nově založené, nekanonické, proti církevnímu vedení zaměřené hnutí. „Dosavadní kanonicky zřízená a diecézními ústředími řízená Katolická akce organizovala účast laiků na církevní službě, zejména jako katechetů, a podporovala jejich působení v kulturním světě. Z iniciativy komunistů však byla ... uvnitř Katolické církve dne 10. 6. 1949 založena církevními představiteli neschválená odlišná organizace se stejným názvem ...“. TRETERA, Jiří Rajmund, *Stát a církev v České republice*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří, 2002, s. 46.

Závěrem bych znovu chtěl vyzvednout zásluhy autora knihy, a to nejen za jeho mnohaletou práci na knize. Povšimnutí si totiž s ohledem na charakter knihy zaslouží i životopisná poznámka na její obálce, z které se dozvídáme, že se v neposlední řadě jedná i o autora básnických sbírek. Jen máloco totiž v té působivé, ale jistě spíše souhrnem faktů oplývající knize, upomíná na dílo básníka. Je tak poměrně zřejmé, že se zde autor ohledně svých sklonů co nejvíce zapřel a zcela dal do služeb toho, který byl umlčen. To on má knihou o svém životě konečně promluvit. Odměnou za to může Doležalovi být, že se tak sám stal součástí příběhu, který vůbec neskončil tak, jak komunistická moc doufala.

Je totiž v podstatě evangelijní radostné zvěsti, že díky příběhu Velikonoc (ve kterém Toufar Ježíše Krista tolik následoval), nemá smrt a zlo konečné slovo. Míní se tím nicméně až rozměr opřený o víru a jdoucí za hranici pozemské zkušenosti. Zásluhou Doležala a jeho předchůdců při odkrývání Toufarova příběhu však je, že zlo nasvícené pravdou je potřeno už dnes. Toufar ubitý a pošpiněný pomluvami, bez pohřbu zahrabaný a zbavený i jména, se prostě touto knihou stává nepřehlédnutelnou veličinou té již zmiňované české duchovní krajiny, ve které může nadále inspirovat právě tak a ještě více, než to činil již za svých pozemských dní. Tuto schopnost mu Doležal navrátil (i on to přitom zjevně chápal jako „povolání“) a budiž mu za to díky – pravda a láska přes všechnu nepravděpodobnost, jakou tato varianta měla v okamžiku Toufarovy smrti, prostě zvítězila nad lží a nenávistí.

Jak to ostatně kdysi vyjádřil i Jakub Deml (citováno podle literárního měsíčníku Host 2/2013, který Doležalově knize věnoval „samostatné téma“):

„Devadesát devět procent lidí lpí na tomto světě, snad ani netušíce, že to, co se podařilo utajit na 100 let, povědí vnuci se stoprocentními úroky hanby...“

Radim Seltenreich

**Bořivoj Nechvátal (ed.): Královský Vyšehrad IV.
Sborník ze semináře 940 let Královské kolegiální kapituly
sv. Petra a Pavla na Vyšehradě**

Královská kolegiální kapitula sv. Petra a Pavla na Vyšehradě, Praha, 2012, 474 s.,
ISBN 978-80-260-3423-0.

Před koncem roku 2012 vydala Královská kolegiální kapitula sv. Petra a Pavla na Vyšehradě sborník příspěvků ze semináře k 940. výročí svého založení. Seminář, který se uskutečnil na Vyšehradě dne 16. září 2010, za poměrně velké účasti zástupců církevní a odborné veřejnosti, zahájil arcibiskup pražský Mons. Dominik Duka OP. Závěrečné slovo pronesl kardinál Miloslav Vlk, který zhodnotil současné postavení kapitul a jejich roli v obecné církevněprávní rovině. Nelehké práce uspořádat sborník, včetně zabezpečení sponzorských příspěvků se ujal PhDr. Bořivoj Nechvátal, CSc., z Archeologického ústavu AV.

Kromě úvodního, nosného příspěvku autora této anotace, který se zabýval vývojem historickoprávního postavení Vyšehradské kapituly, obsahuje sborník mj. referáty Ivo Kořána o církevněslovanské tradici na Vyšehradě, Miloslava Pojsla o problematice Vyšehradu ve vztahu k obnově biskupství v Olomouci, Zdeňky Hledíkové o prvních známých statutech Vyšehradské kapituly z r. 1317, Heleny Soukupové o pisánském oltáři apoštola Petra ve vyšehradské bazilice, Víta Vlnase s tematikou sv. Jana Nepomuckého jako vyšehradského kanovníka nebo Zuzany Všetečkové o špitálu Panny Marie Pokorné pod Vyšehradem. Poměrně ucelenou část semináře tvořily příspěvky z oblasti archeologie, z nichž dlužno připomenout Bořivoje Nechvátala a Ladislava Varazína. Mimo referátů přednesených na semináři, zařadil uspořadatel i další písemně odevzdané příspěvky, jako např. společnou studii Karoliny Adamové a Antonína Lojka o roli vyšehradských proboštů ve středověké právní a politické kultuře českého království, Jana Kotouse o rukověti námezdně pracujících, která se dochovala ve vyšehradské kapitulní knihovně nebo Mileny Borské – Urbánkové o proboštu Václavu Štulcovi a cyrilometodějské pouti do Říma v roce 1881, aj. Kromě uvedeného publikoval uspořadatel ve sborníku

ještě řadu dalších statí, z nichž třeba jmenovitě uvést hodnotnou studii Vratislava Vanička, týkající se polského královského titulu zakladatele kapituly a prvního českého krále Vratislava. Sborník uzavírají nejrůznější marginálie z kapitulních personálií, či současného života na Vyšehradě.

I když je vypovídací hodnota sborníku poněkud snížena více než dvouletým odstupem od semináře a jeho průběhu neodpovídající skladbou, včetně zavádějící závěrečné informace, je vydání sborníku záslužným činem, který je třeba ocenit. Anotovaný sborník Královský Vyšehrad IV. je pokračováním řady sborníků vědeckých prací o tomto druhém místě české státnosti a významném místě českých církevních dějin. Vydávání sborníků zahájila kapitula počínaje rokem 1992 u příležitosti 900. letého výročí úmrtí svého zakladatele a prvního českého krále Vratislava. Jako předchozí sborníky dokumentuje i tento nejnovější poznatky na úseku církevní historie, archeologie nebo pomocných věd historických. Je významným příspěvkem nejen k historii Vyšehradu a jeho kapituly, ale i k českým dějinám vůbec.

Sborník lze objednat na adrese: Královská kolegiální kapitula sv. Petra a Pavla na Vyšehradě, K Rotundě 10, 128 00 Praha 2, nebo na e-mailové adrese: info@kkvys.cz.

Jan Kotous

Mark Hill QC, Russell Sandberg, Norman Doe: Religion and Law in the United Kingdom

Kluwer Law International BV, Alphen aan den Rijn, 2011, 224 s.,
ISBN 978-90-411-3440-0.

Společné dílo tří autorů působících na univerzitě v Cardiffu představuje příspěvek do projektu Mezinárodní encyklopedie práva, vydávané nakladatelstvím Kluwer Law International BV, jejímž prostřednictvím má být odborná veřejnost seznámena postupně s národními právními systémy jednotlivých zemí Evropy i celého světa, mezitím i s konfesním právem každé z nich. Úkolu redaktora uvedeného svazku se ujal Rik Torfs z univerzity v Lovani.

Autoři na sebe vzali nelehký úkol, a to vytvořit studii, která by vyčerpala celý rozsah právní úpravy týkající se náboženství ve Spojeném království. Ačkoliv z rozsahu svého badatelského záměru vyjmuli území Severního Irska, současná Velká Británie představuje světové specifikum, jak co do počtu vyznávaných náboženství, tak i aplikací různých právních úprav vztahu státu a církve. Samotní autoři si jsou tohoto faktu vědomi, když uvádějí, že „moderní obecná úprava konfesního práva ve Spojeném království je charakterizována složitostí, nejednoznačností a někdy vnitřními rozpory“ (s. 43).

Kniha je po formální stránce velmi dobře členěna; dělí se na části, kapitoly, paragrafy a oddíly. S tím se pojí i bohatá bibliografie a zdroje, mezi kterými nechybí odkazy na právní prameny a judikaturu (britských soudů, Evropského soudu pro lidská práva).

Po obecném úvodu navazuje část zabývající se ústavní úpravou konfesněprávních vztahů v jednotlivých částech země. Další okruhy tvoří úprava individuálních i kolektivních lidských práv vázících se k tématu (zejména náboženské svobody a jejímu dovolenému omezení), právní postavení náboženských společenství, vliv právních norem obsažených ve zdrojích mezinárodního práva i vytvořených normotvorbou samosprávných celků, vztah politiky a náboženských komunit, a vztah náboženské společnosti a jejího člena (včetně úpravy pracovněprávních vztahů).

Zvláštní pozornost v následujících částech je věnována úpravě církevního financování, náboženské výuky na veřejných a soukromých školách a rodinného práva z pohledu církví. Závěr tvoří stručný oddíl věnovaný vlivu náboženství na britskou společnost.

Kniha jako celek představuje komplexní přehled širokého spektra témat a lze ji doporučit pro úvod do studia právní úpravy Velké Británie ve věcech náboženství.

Jakub Kolda

**Brigitte Basdevant-Gaudemet,
Salvatore Berlingò (eds.): The Financing of Religious
Communities in the European Union**

Uitgeverij Peeters, Leuven, 2009, 358 s., ISBN 978-90-429-2083-5.

Ve dnech 16. až 19. listopadu 2006 se v italské Messině uskutečnil kongres Evropského konsorcia pro výzkum vztahu církve a státu na téma „Financování náboženských společností v Evropské unii“. Jednotliví zpravodajové měli za úkol vypracovat standardizovaný referát na výše zmíněné téma, každý za svou zemi. Českou republiku na tomto kongresu zastupovali prof. JUDr. Jiří Rajmund Tretera a doc. JUDr. Zábaj Horák, Ph.D. Na základě příspěvků byl pak sestaven tento sborník.

Jednacímí jazyky konference byly angličtina a francouzština, v jednom z těchto jazyků jsou vypracovány jednotlivé příspěvky. Sborník obsahuje celkem 28 referátů z 25 zemí Evropské unie (Belgie, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Kypr, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Malta, Německo, Nizozemí, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, Spojené království, Španělsko a Švédsko). Syntézu jednotlivých příspěvků zpracoval Jean Duffar, nad financováním islámu v Evropě se zamyslel Agustín Motilla, Rik Torfs popsal aktuální otázky financování náboženských společností v Evropě.

Všechny příspěvky týkající se jednotlivých zemí jsou členěny do částí zabývajících se historickými a politickými souvislostmi, způsoby financování náboženských společností, prameny platné úpravy, včetně pekuniárních výhod, kterými jsou náboženské společnosti nadány, rovným či nerovným postavením náboženských společností v daném státě, otázkou financování platů kněží a jiných církevních hodnostářů, dotacemi, veřejnou kontrolou financování náboženských společností a financováním islámského náboženství. Nakonec jsou pak jednotlivé příspěvky zasazeny do evropského kontextu a je zhodnocena situace z hlediska interkulturního dialogu.

Miroslav Zetek

**Cenu *Slovník roku* udělenou Jednotou tlumočnicků a překladatelů
v kategorii výkladové slovníky obdržel**

Slovník církevního práva

Jiří Rajmund Tretera – Záboj Horák

Vydala Grada Publishing, a. s.

ISBN 978-80-247-3614-3

152 stran

Významový slovník, osvětlující pojmy církevního práva různých církví, kanonického práva katolické církve i státního konfesního práva.

Objednávky lze uskutečnit prostřednictvím internetových stránek

www.grada.cz

Agustín Motilla (ed.): Immigration, National and Regional Laws and Freedom of Religion

Peeters, Leuven, 2012, 261 s., ISBN 978-90-429-2483-3.

Publikace obsahuje výsledky jednání XXI. kongresu Evropského konsorcia pro výzkum vztahu církve a státu, které se uskutečnilo v Madridu ve dnech 12.–15. listopadu 2009. Tématem bylo zajištění náboženské svobody přistěhovalců národní legislativou zkoumaných zemí. Na přípravě knihy se podílelo téměř 50 odborníků z různých zemí Evropské unie, kteří popsali, jak se v jejich zemích předmětné problémy řeší po právní stránce.

Autoři se zabývají především těmito okruhy otázek: existujícími právními předpisy sloužícími k posílení nebo potlačení imigrace do dané země a zjišťováním (podle dostupných statistik z minulých let), zda a do jaké míry hraje při udělení povolení k pobytu roli náboženství. Dále si všímají toho, jaké právní požadavky musí žadatelé splnit, aby získali občanství v dané zemi, a jaké národní organizace se věnují přistěhovalcům. Zkoumají, zda ten který daný právní systém opravdu respektuje právní regulaci azylu z hlediska mezinárodněprávních závazků, a jakou roli v péči o azylanty hrají církve a jejich představitelé. Na závěr si kladou otázku, zda a jaká jsou omezení a kvóty pro imigranty a zaměstnance ze zemí mimo Evropskou unii, případně ustanovení o výjimkách pro duchovenstvo.

Rozbor situace ve svých zemích vypracovali odborníci z 23 stávajících zemí Evropské unie. Kapitolu věnující se České republice napsali profesor Jiří Rajmund Tretera a JUDr. Záboj Horák, Ph.D., z Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Rozebrali všechna výše uvedená témata ve vztahu k České republice.

Jednotlivé rozborů byly předem rozeslány všem účastníkům setkání v Madridu ke studiu. Diskuse na setkání byly podle výše uvedených tematických okruhů rozděleny do tří rozdílných oddílů.

Na závěr je dlužno zmínit některé ukazatele, které se shodovaly ve všech národních zprávách. K získání občanství je většinou požadován dlouhodobý pobyt v dané zemi (mezi osmi až patnácti lety) a složení zkoušky z jazyka dané země, znalostí její kultury a politického systému. Náboženství nehraje roli. Avšak

některé zvyklosti vyplývající ze specifik některých náboženskoprávních systémů, neslučitelných s právním řádem evropských států, např. polygamie, mohou být, pokud trvají, projevem nedostatečné integrace žadatele do evropské společnosti. Duchovním a kazatelům uznávaných náboženství se usnadňuje vstup do zemí a získání povolení k pobytu.

Některé instituce povolené islámským právem, jako polygamie a manželství z donucení, jsou všeobecně považované za protichůdné národnímu veřejnému pořádku, a proto je nelze přijmout jako důvod ke „sjednocení“ rodin.

Pro šíři svého záběru může uvedená publikace sloužit všem, kdo se zabývají mezinárodním právem, postavením a právy azylantů i ostatních migrantů, národních a náboženských menšin a náboženskou svobodou. Může sloužit pro srovnání právní úpravy azylu a imigrace v jednotlivých zemích Evropské unie.

Redaktorem celého sborníku a autorem předmluvy je prof. Agustín Motilla z Univerzity Carlose III. v Madridu, který patří mezi přední evropské odborníky v oblasti konfesního práva. Jemu patří vřelý dík čtenářů za skvěle zpracovanou publikaci.

Zuzana Borkovcová

Matti Kotiranta, Norman Doe (eds.): Religion and Criminal Law

European Consortium for Church and State Research

Uitgeverij Peeters, Leuven, 2013, 288 s.

Se značným časovým odstupem vyšel roku 2013 v Lovani sborník z výroční konference Evropského konsorcia pro výzkum vztahu církve a státu, která se konala v roce 2008 ve finském městě Järvenpää. Její zaměření do značné míry reagovalo na uveřejnění dehonestujících karikatur islámského proroka Mohammeda v dánském deníku Jyllands-Posten. Předseda konference a editor této knihy Matti Kotiranta, profesor univerzity v Joensuu, ve svém úvodním příspěvku vytyčuje základní témata, jimiž jsou zejména stanovení limitu svobody jednotlivce vůči vyznávání náboženství, konkrétně například práva na svobodu projevu s ohledem na právo dalšího na svobodné a nerušené vyznávání náboženství.

Zadání pro další příspěvovatele je shrnuto v souboru instrukcí nazvaných Grille thématique. První z okruhů je trestněprávní ochrana náboženství, kde jednotlivými otázkami je, zda-li existuje právní úprava pro hanobení náboženství, či náboženské komunity, znesvěcení místa náboženského významu, narušení náboženského setkání, pohrůžka/užití násilí vůči jinému na základě náboženství, diskriminace na základě náboženství, narušení pohřebního procesí, zneužití mrtvoly, či znesvěcení hrobky, konvertování na jinou víry, zřeknutí se víry a zneužití náboženského oděvu či úřadu. Dalším okruhem jsou protiprávní činy, kterých se dopustil činovník náboženské společnosti, a to jmenovitě vyzrazení tajemství, které se dozvěděl při výkonu náboženského úřadu, uzavření církevního sňatku před civilním a skutky proti veřejnému pořádku v místě konání náboženských aktivit. Následujícím okruhem je problematika, zda-li jsou některé z rituálů či náboženských úkonů kriminalizovány, jmenovitě je zde uvedena ženská obřízka, a zda-li může náboženská motivace představovat přitěžující či naopak polehčující okolnost při vyhodnocování protiprávního jednání.

Celkový počet příspěvků je 25, jsou zahrnuty téměř všechny země EU s výjimkou Malty a Slovinska. Většina je psána v anglickém jazyce, s výjimkou

několika ve francouzštině (jmenovitě Francie, Itálie a Lucembursko). Jednotliví autoři dodržují shora uvedené instrukce, navíc je u některých oddílů zahrnut i historický exkurs či jiné podstatné skutečnosti, které autoři považují za nezbytné k dané problematice. Vzhledem k tomu, že konference proběhla před nabytím účinnosti českého trestního zákoníku č. 40/2009 Sb., oddíl zabývající se Českou republikou, zpracovaný vyučujícími Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze prof. J. R. Treterou a doc. Z. Horákem, nečerpá z aktuální úpravy, která je nicméně zmíněna v dodatečně připojeném úvodu k příspěvku.

Publikace může zejména posloužit při komparaci jednotlivých národních úprav v oboru, popřípadě jako specializovaná pomůcka při studiu právní úpravy ve věcech náboženství v daném státě.

Jakub Kolda

48. kongres Essener Gespräche zum Thema Staat und Kirche, Mülheim an der Ruhr, 2013

Ve dnech **10. 3.–12. 3. 2013** se konala konfesněprávní konference, pořádaná každoročně vždy v březnu v budově Katolické akademie Wolfsburg v Mülheimu nad Ruhrem v Severním Porýní–Vestfálsku.

Tématem letošního ročníku byl

Přínos církvi k utváření svobodného demokratického systému.

Konference se zúčastnilo 104 odborníků na konfesní právo z celého Německa, Rakouska, Nizozemí, Belgie a České republiky.

Společnost pro církevní právo zastupovali doc. JUDr. ICDr. Stanislav Příbyl, Ph.D., z Teologické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, a doc. JUDr. ICLic. Zášoj Horák, Ph.D., z Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Srdečně je přivítal Dr. Burkhard Kämper z Essenu, hlavní organizátor konference, nástupce prof. Dr. Heinerja Marré z Bochumu, zakladatele a po desítky let hlavního organizátora konference, čestného člena naší Společnosti pro církevní právo.

V pondělí 11. 3. dopoledne přednášel prelát Dr. Bernhard Felmberg z Berlína, zmocněnec Rady Evangelické církve v Německu (EKD) u Spolkové republiky Německo a u Evropské unie, na téma „Církve jako partner společenskopolitického dialogu“.

V pondělí 11. 3. odpoledne vystoupil prof. Dr. theol. Dr. h.c. Wolfgang Huber z Berlína, emeritní předseda Rady Evangelické církve v Německu a člen Německé etické rady. Ve svém příspěvku se věnoval úvahám o víře v Boha, pro niž se může jednotlivec rozhodnout, a působení církvi v pluralitní společnosti.

Na něho navázal prof. Dr. iur. Dr. h.c. Paul Kirchhof z Heidelberku, emeritní soudce Spolkového ústavního soudu, s příspěvkem na téma „Přínos církvi k svobodě a demokracii“.

V úterý 12. 3. přednášel prof. Dr. iur. Stefan Muckel, ředitel Institutu církevního práva a právních dějin církvi v Porýní z Univerzity v Kolíně nad Rýnem, o německém systému konfesního práva jakožto rámci pro činnost církvi ve svobodném státě.

Konferenční jednání řídil prof. Dr.iur. Christian Starck z Göttingenu, předseda tamější akademie věd.

Během konference se zástupci naší Společnosti setkali s prof. Dr. Wilhelmem Reesem z univerzity v Innsbrucku, spoluvydavatelem sborníku o aktuálních problémech konfesního práva v Evropě, a projednali s ním poslední otázky v souvislosti s vydáním svých příspěvků v uvedeném sborníku. Rozhovory vedli rovněž s prof. Dr. Felixem Hammerem z Tübingenu, profesorem konfesního práva a kancléřem katolického biskupství Rottenburg–Stuttgart, a s prof. Dr. Dr. h.c. Josefem Isensee z Bonnu, jedním z organizátorů konference.

Záboj Horák

Ze Společnosti pro církevní právo

*Aus der Gesellschaft für Kirchenrecht
Dalla Società per il diritto delle Chiese*

66. večer v cyklu Působení práva v církvi a společnosti

V pondělí 4. března 2013 se uskutečnil na Právnické fakultě UK v Praze za přítomnosti 43 účastníků velice zdařilý večer, jehož náplní byla prezentace knihy „**Pohřebnictví**“ s podtitulem „*Právní zajištění piety a důstojnosti lidských pozůstatků a ostatků*“, jejímž autorem je **Mgr. Tomáš Kotrlý, Th.D.**, pracovník Ministerstva pro místní rozvoj ČR. Kniha vyšla v nakladatelství Linde, Praha, 2013 (další údaje viz Revue církevního práva č. 54–1/13, rubriku Z nové literatury, s. 103).

Publikace je přehledným zpracováním českého práva pohřebního a českého práva hřbitovního včetně konfesněprávní části. Nezabývá se jen právní stránkou, ale popisuje v plné šíři vše, co s péčí o poslední věci člověka i jeho pozůstalé souvisí.

Prezentaci zahájili

- prof. JUDr. Jiří Rajmund Tretera z Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, autor přemluvy a jeden z recenzentů knihy,
- prof. PhDr. RNDr. Helena Haškovcová, CSc., předsedkyně oborové rady doktorského studijního oboru Aplikovaná etika na Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze.

Následovala bohatá a plodná diskuse, při níž většina dotazů směřovala na přítomného autora prezentované publikace. Ten se svými spolupracovnicími obrazově představil interaktivní mapovou databázi všech pohřebišť v České republice, kterou lze nalézt na stránkách www.pohrebiste.cz.

Mezi účastníky byli nejen členové naší Společnosti a studenti, ale i pracovníci pohřební služby a hřbitovní správy.

Reportáž včetně fotodokumentace naleznete na facebooku Katedry právních dějin Právnické fakulty Univerzity Karlovy <https://www.facebook.com/Katedra-pravnichdejin>.

Černý nebo bílý kouř? Aktuální a historické aspekty volby papeže

Tak původně zněl název jednoho z kavárenských seminářů, které pravidelně pořádá studentský spolek *Common Law Society* při Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, v poslední době s jedním pozvaným učitelem z katedry právních dějin této fakulty. Seminář byl připraven již před 13. březnem 2013, tj. datem zvolení dnešního papeže Františka I. Posléze se pořadatel rozhodl dát semináři název „Volba Svatého otce“ a připravil krásný plakát.

Pozvaným hostem byl prof. JUDr. Jiří Rajmund Tretera z uvedené katedry, garant předmětu církevní právo. Seminář se konal **ve čtvrtek 11. dubna 2013** od 19.00 do 21.00 v intimním prostředí literární kavárny „U chlupatého ducha“ v Konviktské ulici v Praze – Starém Městě. V malém prostoru kavárny se směstnalo 27 účastníků, mezi nimi mnozí členové *Společnosti pro církevní právo*, studenti i pracovníci z praxe.

Pozvaný host přednesl úvodní shrnutí dějin volby papeže. Pokud jde o historii volby prostřednictvím kardinálů, poukázal na vynikající článek PhDr. Drahomíra Suchánka, Ph.D., publikovaný v č. 53–3/12 naší Revue. Následně vyložil 10 zákonodárných změn týkajících se papežské volby, vyhlášených jednotlivými papeži od ledna 1904 do února 2013, a nakonec popsal současný status quo, použitý při zasedáních generální kongregace a konkláve v Římě v březnu t. r.

Po tomto úvodu následovala více než hodinová debata, při níž pozvaný host odpověděl na přibližně 50 otázek účastníků a byl živým zájmem i způsobem kladení otázek velmi potěšen.

K desátému výročí úmrtí člena Společnosti pro církevní právo pana Augustina Navrátila

Dne 2. května 2013 jsme vzpomněli desátého výročí úmrtí člena naší Společnosti Augustina Navrátila. Pan Augustin Navrátil, traťový hradlař ČSD a soukromý rolník z Lutopecně u Kroměříže, byl autorem známé petice o 31 bodech s názvem *Podněty katolíků k řešení situace věřících občanů v ČSSR*, kterou začátkem roku 1988 podepsalo přes 600.000 občanů. Do posledního okamžiku svého života byl důsledným obhájcem zásad přátelské odluky státu a církve a nonkonformním bojovníkem za svobodu církevních institucí. V posledních letech života pravidelně dojížděl na všechny akce Společnosti pro církevní právo a neúnavně zásoboval její vedení svými podněty. Redigoval časopis *Obzory*.

Cena 20. ročníku soutěže *Slovník roku 2013* udělena

Komplet šesti výkladových slovníků nakladatelství Grada, Praha, vydaných v letech 2011–2012, obdržel v soutěži Jednoty tlumočnicků a překladatelů cenu poroty za výkladový slovník. Mezi takto poctěnými slovníky je také **Slovník církevního práva**. Autoři Jiří Rajmund Tretera a Záboj Horák převzali cenu v pátek 17. května 2013 v Průmyslovém paláci na výstavišti v Praze v rámci 19. Mezinárodního knižního veletrhu Svět knihy. Gratulujeme všem, kdo se na přípravě vydání této knihy podíleli.

From the Church Law Society

The 66th Evening Event from the Lecture Series

The Effects of Law on the Church and Society

On Monday, 4 March 2013, a successful evening took place at the Law School of Charles University in Prague; 43 participants enjoyed a presentation of the book *Funeral Science* with the subtitle *Legal Assurance of Piety and the Dignity of Human Remains*. The book was authored by **Mgr. Tomáš Kotrlý, Th.D.**, an expert at the Ministry of Regional Development of the Czech Republic, and published by Linde Publishing House in Prague in 2013 (for more details see Church Law Review No. 54–1/13, “From New Publications”, p. 103). The book provides a clear overview of Czech law on funerals and Czech cemetery law, including a part that deals with churches and religious societies. The book not only discusses legal issues but also describes comprehensively all aspects of the care of the last matters of a person and close persons surviving him.

The presentation was introduced by

- Professor JUDr. Jiří Rajmund Tretera from the Law School of Charles University in Prague, who authored the Preface to the book and served as one of the reviewers of the book; and
- Professor PhDr. RNDr. Helena Haškovcová, CSc., the chairperson of the doctoral studies council for the area of Applied Ethics at the Faculty of Humanities of Charles University in Prague.

A rich and highly interactive discussion followed the presentation; most questions were directed to the author of the book. The author and those who collaborated with him introduced an interactive map with a database of all cemeteries in the Czech Republic, which can be found at www.pohrebiste.cz.

Among the participants were Church Law Society members and students, and also employees of funeral homes and services and cemetery administrators.

A report and photographs from the event are available at the Facebook page of the Legal History Department of the Law School of Charles University at <https://www.facebook.com/Katedrapravnichdejn>.

Black or White Smoke? Current and Historical Aspects of Papal Elections

This was the original title of one of the café seminars by the student organization *The Common Law Society* at the Law School of Charles University in Prague. The seminar was being prepared before 13 March 2013 – before the date of the election of the current Pope, Pope Francis I. Because the election occurred before the seminar took place, the organizers decided to rename the seminar “The Elections of the Holy Father,” and they prepared a beautiful poster for the event.

The organizers invited Professor JUDr. Jiří Rajmund Tretera from the Legal History Department, in the specialty of church law, to speak at the seminar, which took place in the literary café “At the Hairy Spirit” on Konviktská Street in Prague – Old Town **on Thursday, 11 April 2013**, from 7 pm until 9 pm. The café provided an intimate environment for 27 participants, many of whom are members of the Church Law Society, in addition to students and practitioners.

Professor Tretera introduced the history of papal elections; as for the history of the elections by cardinals he pointed to an excellent article by PhDr. Drahomír Suchánek, Ph.D., which was published in *Church Law Review* No. 53–3/12. He explained ten legislative changes concerning papal elections that had been issued by popes between January 1904 and February 2013, and described the current status quo, which was used at the meetings of the general congregation and conclave in Rome in March 2013.

The lecture by Professor Tretera was followed by more than an hour of discussion during which Professor Tretera answered about 50 questions from the participants; Professor Tretera was delighted by the content of the questions and the manner in which the participants asked them.

The 10th Anniversary of Decease of Mr. Augustin Navrátil, Member of Church Law Society (Prague)

On May 2, 2013, we remembered decease of a member to our Society, Mr Augustin Navrátil. He was a track signalman of the Czech Railroads and a private farmer from Lutopecný near Kroměříž (Moravia). The author of the famous 31-point petition called *The Incentives of Catholics to the Solution of Citizens-Believers' Situation in Czechoslovakia*, which was signed by over 600,000 citizens at the beginning of 1988. Until the last days of his life he always was a strict defender of the principles of friendly disestablishment, and a non-conform warrior for the

freedom of Church institutions. Recently he attended all the events of the Society on a very regular base, and relentlessly supported its management with his initiative. He was an editor to *Obzory* magazine.

The Award of the 20th Annual Competition *Dictionary of the Year*

A set of six dictionaries published by the publishing house Grada in Prague in 2011–2012 received the jury award for the best dictionary from the Union of Translators and Interpreters. Among the six is the *Church Law Dictionary*, and its authors, Jiří Rajmund Tretera and Zábój Horák, received the award on Friday, 17 May 2013, in the Prague Exhibition Center during the 19th International Book Fair *Book World*. We congratulate all who contributed to the publication of this book.

Krátké zprávy

Kurze Nachrichten *Le notizie corte*

Nově vzniklé Centrum konfesního práva

K 1. březnu 2013 bylo na Vysoké škole CEVRO Institut v Praze 1, Jungmannova 28/17, zřízeno nové vědeckovýzkumné pracoviště – Centrum konfesního práva.

Jeho posláním je systematicky se věnovat vědeckovýzkumným aktivitám zaměřeným na otázky svobody náboženského vyznání a vztahu státu a církví, včetně otázek majetkového vyrovnání mezi státem a církvemi. Centrum bude též poskytovat konzultantské služby, vyvíjet publikační činnost a spolupracovat s domácími i zahraničními pracovišti obdobného zaměření.

Ředitelem centra byl jmenován Mgr. Jakub Kříž, Ph.D.

Nový ředitel byl lektorem na dvou seminářích k problematice církevních restitucí, uskutečněných již ve dnech 26. a 27. února 2013.

Církev a zaměstnání – interdisciplinární konference

Dne 22. dubna 2013 Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze a Centrum konfesního práva Vysoké školy CEVRO Institut uspořádaly studentskou vědeckou konferenci Církev a zaměstnání. V rámci konference se svými příspěvky vystoupili Doc. Mag.phil. Dr.iur. Harald Christian Scheu, Ph.D., Ass.-Prof. Dr. Wolfgang Wieshaider, JUDr. Martin Štefko, Ph.D., Mgr. Jakub Kříž, Ph.D., Mgr. Kateřina Děkanovská, Ph.D., Doc. JUDr. Stanislav Příbyl, Ph.D., IC.D.

Konference Církevní restituce v praxi

Dne 7. května 2013 se konala v konferenčním sále Nemocnice Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze odborná konference **Církevní restituce v praxi**. Konferenci uspořádala agentura B. I. D. V jejím rámci vystoupili se svými příspěvky

- Mgr. Jakub Kříž, PhD. (Vydávání věcí a jeho vztah k finančnímu vypořádání),
- Mgr. Aleš Chocholáč (Příspěvek na činnost církví v přechodném období),

- Mgr. Martin Pujman (Postup povinné osoby předcházející uzavření dohody o vydání věci),
- Jana Brantová (Orientace v pozemkových knihách v souvislosti s poskytováním písemných dokladů o vlastnictví církevního majetku),
- JUDr. Stanislav Polčák (Postup při porušení blokačního paragrafu) a
- Daniel Kvasnička (Představení charitativních projektů Církve bratrské).

Brief News

Newly Established Center for State Law on Churches and Religious Societies

As of 1 March 2013 a new research center – the Center for State Law on Churches and Religious Societies – was created at the CEVRO Institute in Prague 1, Jungmannova 28/17. The mission of the Center is to systematically research issues of religious freedom and state-church relations, including matters of property settlement between churches and the state. The Center will provide consultation services, publish research papers, and collaborate with Czech and foreign centers with a similar focus.

The director of the Center is Mgr. Jakub Kříž, Ph.D.

The new director lectured at two seminars concerning church property settlement matters on 26 and 27 February 2013.

“Churches and Employment” – an Interdisciplinary Conference

The Law School of Charles University in Prague and the Center for State Law on Churches and Religious Societies of the CEVRO Institute organized a student research conference entitled “Churches and Employment”; the conference took place on 22 April 2013. At the conference the following speakers presented their contributions: Doc. Mag.phil. Dr.iur. Harald Christian Scheu, Ph.D., Assistant Professor Dr. Wolfgang Wieshaider, JUDr. Martin Štefko, Ph.D., Mgr. Jakub Kříž, Ph.D., Mgr. Kateřina Děkanovská, Ph.D., Doc. JUDr. Stanislav Příbyl, Ph.D., IC.D.

The Conference “Church Restitutions in Practice”

The research conference “Church Restitutions in Practice” took place in the conference hall of the Hospital of the Sisters of Mercy of St. Charles Borromeo on 7 May 2013. The conference was organized by the B. I. D. Agency. The speakers were the following experts:

- Mgr. Jakub Kříž, Ph.D. (Location of Items and Its Relation to a Financial Settlement),
- Mgr. Aleš Chocholáč (Contribution to the Functioning of Churches during the Transitory Period),

- Mgr. Martin Pujman (Conduct of a Person with an Obligation prior to the Conclusion of an Agreement about Surrendering an Item),
- Jana Brantová (Navigating the Land Records in the Context of Obtaining Written Documents about Ownership of Church Property),
- JUDr. Stanislav Polčák (Conduct following a Breach of the Blocking Provision), and
- Daniel Kvasnička (Introduction of Charity Projects of the Church of Brethren).

Z nové literatury

From New Publications – Neu erschienenene Literatur – Dalle novità letterarie

BENEŠ, Jiří (ed.), *Otevřené dveře: Leviticus 19*, L. Marek, Chomutov, 2012, 228 s., ISBN 978-80-87127-57-5.

BUBEN, Milan M., *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*, III. díl, 4. svazek: Řeholní klerikové (jezuité), Libri, Praha, 2012, 534 s., ISBN 978-80-7277-443-2.

CROFONY, Timea, *Právní postavení Federace židovských obcí v České republice*, diplomová práce, Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, Katedra právních dějin, Praha, 2013.

DOLEŽAL, Miloš, *Jako bychom dnes zemřít měli. Drama života, kněžství a mučednické smrti číhošťského faráře P. Josefa Toufara*. Nová tiskárna Pelhřimov, 2012, 446 s., ISBN 978-80-7415-066-1.

KEJŘ, Jiří, *Výbor rozprav a studií z kodikologie a právních dějin*, Masarykův ústav a Archiv Akademie věd České republiky, Praha, 2012, 488 s., ISBN 978-80-86495-95-8.

KOTIRANTA, Matti, DOE, Norman, *Religion and Criminal Law*, European Consortium for Church and State Research, Peters, Leuven, 2013, 288 s., ISBN 978-90-429-2501-4.

z obsahu:

HORÁK, Záboj, TRETERA, Jiří Rajmund, *Religion and Criminal Law: The Czech Republic*.

KUBÍN, Petr (ed.), *Brány pekelné ji nepřemohou*, Kapitoly z pronásledování církví v Československu kolem roku 1950, Karolinum, Praha, 2013, 124 s., ISBN 978-80-246-2085-5.

LEHMANN, Gustav Adolf, SCHMIDT-GLINTZER, Helwig (eds.), *Dějiny světa, Globální dějiny od počátků do 21. století, 2*, Starověké světy a nové říše 1200 př. Kr. až 600 po Kr., Vyšehrad, Praha, 2012, 480 s., ISBN 978-80-7429-292-7.

MIKULEC, Jiří a kol., *Církev a společnost raného novověku v Čechách a na Moravě*, Historický ústav, Praha, 2013, 518 s., ISBN 978-80-7286-206-1.

MILFAIT, René a kol., *Lidská práva osob s postižením, nevyčísitelně nemocných a umírajících*, Zdeněk Susa, Středokluky, 2013, 423 s., ISBN 978-80-86057-85-9.

POTMĚŠIL, Jan, *Šari'a*, Úvod do islámského práva, Grada, Praha, 2012, 224 s., ISBN 978-80-247-4379-0.

RIOBÓ, Alfonso, *La Libertad Religiosa en el Pontificado de Benedicto XVI*, La Santa Sede en la ONU, Palabra, Madrid, 2013, 119 s., ISBN 978-84-9840-817-1.

ŠIDLOVSKÝ, Evermod Gejza, VALEŠ, Václav, POLESNÝ, Jan (eds.), *Melior est adquisitio scientiae negotiatione argenti*, Pocta prof. Ignáci Antonínu Hrdinovi, O.Praem., k šedesátým narozeninám, Královská kanonie premonstrátů na Strahově, Praha, 2013, 386 s., ISBN 978-80-260-3820-7.

ŠTEFKO, Martin, *Vymezení závislé a nelegální práce*, Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, Studie z lidských práv č. 2, 2013, 279 s., ISBN 978-80-87146-72-9.

WINTR, Jan, KYSELA, Jan (eds.), *Pocta doktoru Marku Antošovi k 30. narozeninám*, Jan Wintr a Jan Kysela vlastním nákladem, Praha, 2009, 208 s., ISBN 978-80-254-5890-7.

z obsahu:

ŠVIHELOVÁ, Zuzana, *Papežská volba pod lampou demokracie*, s. 182–189.

Časopisy, periodika – Reviews, Periodicals

Bulletin advokacie, Česká advokátní komora, Praha, 2013, ISSN 1210-6348.

č. 4/2013

z obsahu:

NĚMEC, Ronald, *Odpovědnost římskokatolické církve za právní úkon v rozporu s jejími předpisy*, s. 28–32.

Ecclesiastical Law Journal, Cambridge University Press, Cambridge, 2013, Volume 15, ISSN 0956-618X

č. 1 January

z obsahu:

BAKER, John, *The Unwritten Constitution of the United Kingdom*, s. 4–28

č. 2 May

z obsahu

TANNER, Norman, SJ, *How Novel was Vatican II*, s. 175–183

Jurisprudence, ročník XXI, Wolters Kluwer ČR, Praha, 2012, ISSN 1212-9909.

č. 7-8/2012

z obsahu:

KŘÍŽ, Jakub, *Vliv judikatury Evropského soudu pro lidská práva na náboženskou svobodu v České republice*, s. 36–41.

Kościół i Prawo, Towarzystwo Naukowe KUL, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Lublin, ISSN 0208-7928.

č. 1 (14) 2012

z obsahu:

BOLTROMIUK, Emilia, *Rola Papieskiej Rady ds. Interpretacji Tekstów Prawnych w stosowaniu prawa kanonicznego*, s. 39–46.

WARMUZ, Agata, *Pobożne zapisy jako sposób pozyskiwania dóbr doczesnych w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 r. i w partykularnym prawie polskim*, s. 153–166.

ZONIK, Aleksandra, *Nauczanie religii w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 r. i w polskim Konkordacie z 1993 r.*, s. 167–179.

Law Briefs, Recent Church-State Developments, Office of the General Counsel of the US Conference of Catholic Bishops, Washington, DC, 2013.

January/February 2013

z obsahu:

Federal Courts Continue to Reach Varying Results in Cases Brought By For-Profit Entities Challenging HHS Contraceptive Mandate

March 2013

z obsahu:

Refusal to Include Message of Group Espousing Anti-Religious Views in Holiday Display Does Not Violate Constitution

April 2013

z obsahu:

Fifth Circuit Holds that Ban on Monks Sale of Caskets Is Unconstitutional

Právní rozhledy, časopis pro všechna právní odvětví, 21. ročník, C. H. Beck, Praha, ISSN 1210-6410.

č. 3/2013

z obsahu:

KORNEL, Martin, *Některé problematické aspekty principu nejlepšího zájmu dítěte*, s. 88–93.

č. 4/2013

z obsahu:

POHL, Michal, *Církev jako podnik? Majetkové vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi pohledem práva EU*, s. 115–123.

č. 8/2013

Z obsahu:

KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, *O příbuzenství a švagrovství*, s. 294–398.

Stimmen der Zeit, Zeitschrift für christliche Kultur, Verlag Herder GmbH, München, 2013, ISSN 0039-1492.

Heft 3 – März 2013, Band 231

z obsahu:

HAMMER, Felix, *Zur Zukunftsfähigkeit des besonderen Arbeitsrechts der Kirchen in Deutschland*, s. 156–165.

Teologické texty, 24. ročník, Královská kolegiální kapitula sv. Petra a Pavla na Vyšehradě, Praha, 2013, ISSN 0862-6944.

č. 1/2013

z obsahu:

SKALICKÝ, Karel, *Druhý vatikánský koncil půl století po svém zahájení v perspektivě revolucí druhého tisíciletí*.

HUBER, Konrad, *Být členem v obci Ježíše Krista. Novozákonní perspektivy k otázce členství v církvi.*

The Jurist, Studies in Church Law and Ministry, The Catholic University of America, The School of Canon Law, Washington, DC, 2011, ISSN: US 0022-6868.

Vol. 71 (2011): 1

z obsahu:

DUFFY, Eugene, *Processes for Communal Discernment: Diocesan Synods and Assemblies*, s. 77–90,

SHERIDAN, Sean O., *Gaudium et Spes: The Development and Implementation of the Church's Role in Evangelization in the Pastoral Constitution on the Church in the Modern World*, s. 91–119,

GREEN, Thomas J., *Sacramentorum Sanctitatis Tutela: Reflections on the Revised May 2010 Norms on More Serious Delicts*, s. 120–158,

GALLES, Duane, *Anglicanorum Coetibus – Some Canonical Investigations on the recent Apostolic Constitution*, s. 201–233,

Vol. 71 (2011): 2

z obsahu:

DE MEY, Peter, *Church Renewal and Reform in the Documents of Vatican II: History, Theology, Terminology*, s. 369–400,

ROUTHIER, Gilles, *The Reform of the Catholic Church in the Context of a World Church*, s. 401–421,

GREEN, Thomas, J., *Selected Legislative Structures in Service of Ecclesial Reform*, s. 422–449,

Vol. 72 (2012): 1

z obsahu:

MARTENS, Kurt, *Canon Law and the New Evangelization for the Transmission of the Christian Faith*, s. 1–3,

GREEN, Thomas, J., *The Players in the Church's Temporal Goods World*, s. 53–75,

JENKINS, Ronny E., *Gifts, Donations and Donor Intent in the Canon Law of the Catholic Church*, s. 76–108,

BEAL, John, P., *Ordinary, Extraordinary and Something in Between: Administration of the Temporal Goods of Dioceses and Parishes*, s. 109–129,

SHERIDAN, Sean, O., *Endowments and Pious Wills: To Rebuild the Church*, s. 130–163,

OLIVER, Robert, W., *Temporal Goods and the Suppression/Merger of Parishes*, s. 164–178.

Vol. 72 (2012): 2

z obsahu:

OLIVER, Robert, W., *Pastoral Teams and Parish Collaboratives: A Case Study of Diocesan Reorganization*, s. 334–377.

BEAL, John, P., *The Tribunal Vetitum: A Practice in Search of a Theory*, s. 377–428.

MCDERMOTT, Rose, *Fostering Communion Between the Apostolic See and Religious Institutes and Societies of Apostolic Life: 2008 Guidelines for the Report in Canon 592 § 1*, s. 428–453.

HUELS, John, M., *Classifying Authentic Interpretations of Canon Law*, s. 605–641.

AKTUALITY

ČLENSKÝ BULLETIN SPOLEČNOSTI PRO CÍRKEVNÍ PRÁVO PRAHA – BRNO – OLOMOUC

je periodikum o rozsahu jedné až několika stran,
které členové a příznivci SPCP dostávají jednou až dvakrát
měsíčně elektronickou poštou.

POSKYTUJE

nejnovější informace z oborů církevního práva,

PODÁVÁ

podrobnější zprávy o dění ve Společnosti
pro církevní právo,

UPOZORŇUJE

na připravované akce.

**Pokud někdo z členů SPCP dosud AKTUALITY
nedostává, prosíme, aby poslal svůj v současné době platný
e-mail na adresu spcp@prf.cuni.cz.**

REVUE CÍRKEVNÍHO PRÁVA, ročník XIX., č. 55 – 2/2013.

Recenzovaný odborný časopis. Všechny články jsou recenzovány.

Nositel prestižní ceny Společnosti německých, českých, slovenských a rakouských právníků Karlovarské právníké dny za nejlepší odborný právnícký časopis vydávaný v České republice za rok 2003 v soutěži českých a slovenských právníckých časopisů.

Vychází třikrát ročně.

Vydává Společnost pro církevní právo, 130 00 Praha 3, Sudoměřská 25, IČ 62934121.

E-mail SPCP@prf.cuni.cz; <http://spep.prf.cuni.cz>.

Šéfredaktor: Prof. JUDr. Jiří Rajmund Tretera.

Redaktor: Mgr. Stanislav Pšenička.

Redakční rada: Prof. JUDr. Jiří Rajmund Tretera.
JUDr. Miloš Holub, Ph.D.
Doc. ICLic. JUDr. Zábaj Horák, Ph.D., LL.M.
JUDr. Štěpán Hůlka, Ph.D., LL.M.
Doc. JUDr. Stanislav Příbyl, Ph.D., IC.D
Mgr. Stanislav Pšenička.
Prof. JUDr. Valentin Urfus, CSc.

Sazba: Antonín Plicka.

Administrace: Ing. Jiří Vaingát.

Distribuce: Ing. Stanislav Hruška, Jana Nosková.

Toto číslo bylo redakčně uzavřeno ke dni 15. května 2013.

Tiskne: JPM Tisk, Na Popelce 19, 150 00 Praha 5.

Grafická úprava obálky: † Ing. arch. Josef Hyzler.

Náklad 850 výtisků.

ISSN 1211-1635, reg. č. MK ČR E 7429.

© Společnost pro církevní právo, Praha 2013.